

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ŞUHÛDÎ DİVANÇESİ (İNCELEME-METİN)

Ertuğrul CAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/2005

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ŞUHÛDÎ DİVANÇESİ (İNCELEME-METİN)

Ertuğrul CAN

DANIŞMAN: Doç. Dr. H. Dilek BATİSLAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/2005

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

BAŞKAN: Doç. Dr. H. Dilek BATİSLAM
(Danışman)

ÜYE: Prof. Dr. Mine MENGİ

ÜYE: Yard. Doç. Dr. Hamit DİKMEN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

....../...../.....

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET**ŞUHÛDÎ DİVANÇESİ (İNCELEME-METİN)****Ertuğrul CAN****Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı****Danışman: Doç. Dr. H. Dilek BATİSLAM****Eylül 2005, 207 sayfa + VII**

Bu çalışma 16. yüzyılda yaşadığını tahmin ettiğimiz divan şairlerinden Şuhûdî'nin hayatı, edebî kişiliği ve divanın çevriyazısını kapsamaktadır. Çalışmamızda, Yapı Kredi Yayınları Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi yazma eserler bölümünden elde ettiğimiz 510 numaralı nüshadan yararlandık. Yazma eserin başka bir nüshasını bulamadık.

Şair, ustaca şiirler yazmıştır. Gerek dilinin kıvraklığı gerekse edebî sanatları kullanma bakımından büyük şairleri aratmayacak derecede yetkin şiirler kaleme almıştır.

Şuhûdî, bazı şiirlerinde mutasavvıf kişiliğiyle ön plâna çıkmış, bazı şiirlerinde ise rindâne bir söyleyiş benimsemiştir. Şiirleri, gerek dil ve üslûp gerekse edebî sanatlar bakımından divan şiirinin genel özelliklerini yansıtmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Divan Şiiri, Şuhûdî Divançesi, Şuhûdî.

ABSTRACT

THE DİVANÇE OF ŞUHÛDÎ (EXAMINATION-TEXT)

Ertuğrul CAN

Master Lit. Thesis, Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Doç. Dr. H. Dilek BATİSLAM

September 2005, 207 pages + VII

This study comprises of the life, the literary personality and the translation of divan of Divan poet Şuhûdî whom we estimate that he lived in 16th century in our study, we benefited from the copy of number 510 which we obtained from section of work of written documents in Yapı Kredi Publications Sermet Çifter Searching Library. We weren't able to find any other copy of this work.

The poet wrote poems which we can name as master-work considering both his using his language and the way of using the literary arts, he wrote poems which were as good as the ones of big poets.

Şuhûdî, used his mutasavvıf personality in some of his poems and in some of his other poems he accepted an way of discourse. His poems reflect the general features of Divan poetry from the point of both language and style and literaty arts.

Key Words: Divan Poetry, Divançe of Şuhûdî, Şuhûdî.

ÖN SÖZ

Bu yüksek lisans tezi 16. yüzyılda yaşadığını tahmin ettiğimiz divan şairlerinden Şuhûdî'nin edebî kişiliğinin ve divançesinin çevriyazısının ortaya konulması amacıyla hazırlanmıştır.

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesinin yazma eserler bölümünde bulduğumuz divançenin öncelikle çevriyazısını yaptık, daha sonra da divançeyi biçim, içerik, dil ve üslûp yönünden inceledik.

Divançenin başka bir nüshasının olup olmadığını kataloglardan araştırdık. Ayrıca şairin hayatını, tezkirelerden yararlanarak öğrenmeye çalıştık. Bursalı Şuhûdî adlı başka bir şairin divanını inceleyen Uludağ Üniversitesi öğretim üyelerinden Sayın Sadettin Eğri'yle yazışarak şairimizin kimliğini tespit etmeye çaba gösterdik.

Şairin yaşadığı dönemin dil özellikleri Eski Anadolu Türkçesinin genel özelliklerine uygunluk gösterdiği için, metnin çevriyazısı yapılırken Eski Anadolu Türkçesinin imlâ özelliklerine uymaya dikkat ettik.

Metnin çevriyazısı yapıldıktan sonra, biçim, içerik, dil ve üslûpla ilgili çalışmaları yapabilmek için metni tarayarak konuyla ilgili bilgileri fişleyip bunları sırası geldikçe kullanma yoluna gittik.

Metnin içeriğiyle ilgili inceleme yaparken öncelikli olarak nazım biçimlerini tespit ettik. Uyak ve rediflerle ilgili yaptığımız çalışmada ise uyak ve rediflere tek tek bakmak suretiyle genel bir fikir vermeye gayret ettik.

Dil ve üslûpla ilgili kısımda ise kelime kadrosu, deyimler ve atasözleri ve edebî sanatlar başlıkları altında üç ayrı çalışma yaptık.

Kelime kadrosunu incelediğimiz bölümde şairin dili kullanım biçimi; Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerin hangi sıklıkla kullanıldığı hakkında genel bir bilgi vermeye çalıştık.

Deyimler ve atasözlerini incelediğimiz bölümde, beyitlere tek tek bakıp deyimleri ve atasözü niteliğindeki sözleri tespit ettik. Bunların beyitteki anlamlarını verdik.

Edebî sanatları incelediğimiz bölümde de beyitleri tarayarak edebî sanatları tespit ettik. Bunların sıkça kullanılanlarını vermeye gayret ettik. Şairin edebî gücünü ifade eden örnekleri verip kısa açıklamalar yaptık.

İçerik kısmında ise şairin hem sanat anlayışını hem de kişilik özelliklerini belirleyen ve metnin geneline hakim olan aşk, rintlik, din ve tasavvuf konularıyla ilgili açıklamalar yaptık.

Sonuç bölümünde, çalışma sonucunda elde ettiğimiz verilere dayanarak kısa bir değerlendirmeye gittik. Bu bölümde ayrıca Şuhûdî'nin edebî gücü ve eserin edebiyat tarihindeki yeriyle ilgili bilgiler verdik.

Bu çalışma esnasında benden değerli yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. H. Dilek BATİSLAM'a, ve Ç.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki diğer hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Proje No: FEF2003YL30

Ertuğrul CAN

Adana/2005

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	VII
0. GİRİŞ	1
0.1. Çalışmayla İlgili Genel Bilgiler.....	1
0.1.1.Konu.....	1
0.1.2.Amaç.....	1
0.1.3.Yöntem.....	1
0.1.4.Bölümler.....	1
1. BÖLÜM	
1. ŞUHÛDÎ’NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	3
1.1.Şuhûdî’nin Hayatı	3
1.2.Şuhûdî’nin Edebî Kişiliği	4
2.BÖLÜM	
2.DİVANÇENİN BİÇİM, İÇERİK, DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ.....	11
2.1. Biçim Özellikleri	11
2.1.1. Nazım Biçimleri.....	11
2.1.2. Uyak ve Redif	11
2.1.3. Vezin.....	14
2.2. İçerik Özellikleri.....	14
2.2.1. Aşk.....	14
2.2.2. Rintlik.....	18
2.2.3. Din ve Tasavvuf	20
2.3. Dil ve Üslûp Özellikleri	21
2.3. 1. Kelime Kadrosu	21
2.3. 2. Deyimler ve Atasözleri.....	23
2.3. 3. Edebî Sanatlar	25

3.BÖLÜM

3. ŞUHÛDÎ DİVANÇESİ	33
3.1. Şuhûdî Divançesinin Nüsha Tanıtımı.....	33
3.2. Metnin Hazırlanışı Hakkında.....	33
3.3. Metin.....	34
4. SONUÇ.....	202
5. KAYNAKÇA.....	204
6. ÖZGEÇMİŞ.....	207

KISALTMALAR

1. Genel Kısaltmalar

c: Cilt

ÇÜ: Çukurova Üniversitesi

KTB: Kültür ve Turizm Bakanlığı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDEA: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TTK: Türk Tarih Kurumu

TS: Türkçe Sözlük

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

2. Metin Kısaltmaları

b: Beyit

G: Gazel

K: Kıt'a

M: Mesnevi

0. GİRİŞ

0.1. Çalışmayla İlgili Genel Bilgiler

0.1.1. Konu

Çalışmamızın konusu, 16. yüzyılda yaşadığını tahmin ettiğimiz divan şairlerinden Şuhûdî'ye ait divançenin incelenmesidir. Divançe 48 varaktan oluşmaktadır. Önce, divançenin çevriyazısı yapılmış, daha sonra eser biçim, içerik dil ve üslûp bakımından incelenmiştir.

0.1.2. Amaç

Katalog taraması yaparken Şuhûdî'ye ait olan kırk sekiz varaklı bir divançe tespit ettik. Şuhûdî, Divan edebiyatı tarihinde pek tanınan bir isim değildir. Yaptığımız çalışmalarda beş ayrı Şuhûdî mahlaslı şaire rastladık. Üzerinde herhangi bir çalışma yapılmayan divançenin, daha önce tespit edilen bu beş şairden birine mi yoksa şimdiye kadar tespit edilemeyen ve ilk defa bizim tespit edeceğimiz yepyeni birine mi ait olduğunu yaptığımız çalışmalar sonucunda tam olarak tespit edemedik.

Bizi bu çalışmayı yapmaya yönelten amaç, daha önce üzerinde çalışma yapılmamış olan eseri Türk edebiyatı tarihine ve Türk okuruna kazandırmaktır.

0.1.3. Yöntem

Tez çalışmamızda öncelikle divançenin çevriyazısı yapılmıştır. Daha sonra da divançe, biçim, dil ve üslûp özellikleri ve içerik bakımından incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Divançede, üzerinde çalışma yapılan konular önce fişlenip daha sonra fişler derlenip değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili değişik kaynaklara (tarihî, sosyolojik, edebiyat ve dile ait) da ayrıca başvurulmuştur.

0.1.4. Bölümler

Çalışmamız; giriş, Şuhûdî'nin hayatı ve edebî kişiliği, divançenin biçim ve içerik özellikleri, Şuhûdî divançesi ve sonuç olmak üzere başlıca beş ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş kısmında sanatçıyı ve eserini tanıtan bilgiler verilmiştir. Şuhûdî'nin hayatı ve edebî kişiliği bölümünde elimizdeki metinden ve tezkirelerden yararlanarak şairin hayatı ve edebi kişiliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. İnceleme bölümünde divançe biçim, içerik, dil ve üslûp yönlerinden incelenmiştir. Şuhûdî Divançesi bölümünde ise metnin hazırlanışı hakkında bilgiler vererek divançenin çevriyazısı yapılmıştır. Metnin değişik yerlerinde bulunan Farsça şiirler, varak numaraları belirtilerek, metnin en sonuna konulmuştur. Sonuç bölümünde bu bölümlerin genel değerlendirilmesi yapılmış kaynakçada ise yayımlandığımız kaynaklar alfabetik sıra ile verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞUHÛDÎ'NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1. Şuhûdî'nin Hayatı

Tezkirelerden yola çıkarak yaptığımız araştırmalar sonunda beş ayrı Şuhûdî mahlaslı şair olduğunu tespit ettik. Bunlardan birincisi Acemzâde diye anılan ve Diyarbakırlı olan mutasavvıf şairdir, 1572'de vefat etmiştir. İkincisi Manisalı Şuhûdî Çelebi'dir. III. Murad devrinde vefat ettiği belirtilmektedir. Üçüncüsü Şuhûdî Dede adlı Muğlalı bir mutasavvıftır. Dördüncüsü Şuhûdî Mehmed, Bursalıdır. Beşincisi Şuhûdî Mehmed Efendi, İstanbulludur. Üzerinde çalışma yaptığımız divançenin sahibi olan Şuhûdî'nin, bunlardan biri mi yoksa bunların haricinde biri mi olduğunu tespit edemedik. Zira divançede şairin doğumu, ölümü, ya da hangi dönemde yaşadığı kesin olarak belli değildir. Ancak divançede geçen bir beyitten yola çıkarak şairin hicrî 990 tarihinde hayatta olduğunu tahmin ediyoruz:

Toğuz yüz toğsan idi sâl-i bahır

Gelüp Hâk'dan Şuhûdî emr-i ferman (M. b.47)

Ayrıca şairin tarih düşürdüğü birkaç beyitte de aşağı yukarı aynı tarihler çıkmaktadır:

Yazıldı minber-i 'arş üzre târîh

Oğundı hıttbe-i vâlî-yi İslâm (K.6, b.3)

Taḥsîn u âferin kodı târîh-i câvidan

Bir ad ile Medîne'de merḥûm müstedâm (K.7)

Şuhûdî-zâdeler kim oldu sünnet Hakk kılur yârî
O dem düşdi aña târîh-i sūz sünnet-i Bārî (K.8)

Yine başka bir beyitte de Şuhûdî'nin Haydarî dervişi olabileceğini gösteren ifadelerle karşılaşmaktayız.

Can gerdeninde halka-i zencîr zülf-i dost
Oldı Şuhûdî âhîr ʿömründe Haydarî (G.182, b.5)

Başka bir beyitte de şair kendini “Rumili Abdalı” olarak adlandırmaktadır.

Ruhlaruñ âlinedür İmānumuz ikrārumız
Dönmezüz ikrārumuzdan Rumili abdālıyuz (G.91, b.4)

Bütün bu bilgilerden yola çıkarak üzerinde çalışma yaptığımız divançenin sahibi olan Şuhûdî'nin, hicrî 990 tarihlerinde hayatta olduğunu söyleyebiliriz. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi şairin yaşadığı ya da öldüğü tarihler kesin olarak verilmemiştir. Bu nedenle divançedeki tarihlerden yola çıkarak sadece tahminde bulunabiliriz.

1.2. Şuhûdî'nin Edebî Kişiliği

Şuhûdî'nin şiirlerine baktığımızda, gerek dil gerekse anlayış bakımından klâsik bir 16. yüzyıl divan şairiyle karşılaşmaktayız. Şiirlerinde bazen sade bazen de ağır sayılabilecek bir dil kullanmıştır.

Şairin kimliğini kesin olarak tespit edemediğimiz için tezkirelerden onun şiir anlayışı hakkında bilgi alamıyoruz. Fakat şiirlerinden yola çıkarak Şuhûdî'nin, dil kıvraklığı, mazmunları kullanış biçimi ve diğer özellikleri bakımından usta denilebilecek seviyede bir şair olduğunu görebiliyoruz.

Şair mahlas beyitlerinde çoğu şair gibi kendi şiirini övmüştür. Aşağıdaki beyitte şiirini hoş-üslûp olarak niteler:

Hasb-ı hâl-i dili şerh itmek için cānāna

Ṭutdı nazm içre Şuhūdī yine bir hoş üslûb (G.5, b.5)

Bir başka beyitte yine şiirinin eski şiirlere benzemediğini, yepyeni ve güzel bir üslûpla şiirler yazdığını söylemektedir:

Beñzetme sen Şuhūdī sözün eski sözlere

Bir tarz-ı hūbdur bu bir üslūbdur cedīd (G.22, b.7)

Bir başka beytinde, şiirinin şeker gibi tatlı olduğunu söylüyor, bunun sebebini de sevgilinin dudağından aldığı öpücüğe bağlıyor:

Bir bûse aldı laḷ-i leb-i yārdan meger

Naẓm-ı Şuhūdī oldu çü kand u şeker leziz (G.24, b.7)

Şair, diğer büyük şairlerden de yararlandığını, onları örnek aldığını övünerek söylemektedir:

Muşhaf-ı ‘aşkı revan ideli dil-i Hāfız’ dan

Ey Şuhūdī ğazelūñ āb-ı revan olmışdur (G.27, b.7)

Bir başka beytinde şiirini āb-ı hayata benzetmekte ve şiirinin sonsuza kadar kalacağını ifade etmektedir:

Āb-ı hayāt gibi Şuhūdī zemānede

Bu nazm-ı āb-dār kalur yād-gār-ı ‘ömr (G.35, b.9)

Şair, şiirinin gücüne o kadar çok güvenmektedir ki adeta şairlere meydan okumaktadır:

Semend-i ṭabḥ ile meydān-ı ma‘nāya nola çıksam

Şuhūdī elde çün şemşīr-i nazmdan ferāğum var (G.53, b.7)

Şair, bazı beyitlerinde öğüt verme yoluna gider. Öğüt verirken kuru bir anlatım değil, gayet canlı ve akıcı bir anlatıma sahiptir.

Aşağıdaki beyitte şair, rintlere seslenerek, içkiden lezzet alabilmenin yolununun bela meclisine girmekten geçtiğini belirtiyor:

Lezzet ala dil dirseñ eger cur'a-ı meyden
Rindân-ı belâ bezmine ol sen dahı mülhak (G.110, b.4)

Başka bir beyitte, hem bu dünyada hem de ahirette kurtuluşa ermek için kalenderce bir yaşam sürmek gerektiğinden bahsetmektedir:

İki ʿālemde sultān olmağ isterseñ eger ey dil
Ta'allukdan elüñ çek ihtiyār eyle ʿalenderlük (G.123, b.2)

Şair, insanın çıkarları için gururunu hiçe saymasını hoş karşılamıyor. Bir çıkar uğruna yalvarıp yakarılmamasını istiyor:

Şakla ʿarzuñ naqdını ʿharc itme dökme yüz şuyın
Mübtezel olma birāder manşib-ı a'lā için (G.167, b.3)

Şair, başka bir beyitte, çok zor durumda kalınması halinde dahi anlayışsız insanlardan yardım beklenilmemesini istiyor. Şaire göre asıl mertlik ancak bu sayede gerçekleşebilir:

Merd odur göstermeye nādāna ʿarz-ı ihtiyāç
Ağız açma kimseye teşne olursañ mā için (G.167, b.7)

Şair, bazı beyitlerde de eleştiri yapar. Eleştirileri genelde toplum eleştirisidir. Toplumda gördüğü aksaklıkları bir şair duyarlılığıyla dile getirmiştir. Dünyanın alçakların elinde kalmasından yakınır, bu alçaklara boyun eğilmemesi gerektiği inancındadır.

Şair, döneminin edebiyat camiasından da memnun değildir. Sözün süslenerek söylenmesini yalancılık olarak niteler. Nazmın itibarının kalmadığını fakat buna rağmen kendi şiirinin değerini yitirmediğini söyler.

Aşağıdaki beyitte şair, dünyayı kötülüğün kapladığından yakınıyor, bunun sebebi olarak da dünya ve ahiret için gereğinden fazla kaygı duyulmasını gösteriyor. Bunun yerine dünyadan zevk alınmasını tavsiye ediyor:

Olupdur kārı dünyā-yı zemīnün dün-perverlük

o bu d ny  v  m fih y  elden eyle serverl k (G.123, b.1)

Şair, bazı şairlerin şiirlerini g zel s zlerle s slemesini yalancılık olarak niteliyor. Bu durumun şiire zarar verdiğini s yl yor:

T r z-ı kisvet-i kizb ile   ir
Giyir r   ariyet h  at kel ma (M.17, b.1)

Şair, sadece şiirde değil, d zyazıda da s slemeye gereğinden fazla yer verildiğinden yak n yor:

Urup l f u g z f in ada m n  i
Olur ser-n meler m bk -y  h me (M.17, b.2)

Bir ba ka beyitte şair, d nemiyle ilgili bir tespitte bulunuyor.  ok fazla sayıda şiir yazıldığını fakat bunun, şiirin itibarını y kseltmediğini, aksine d    d ğ n  s yl yor. Fakat buna rağmen kendi şiirinin itibar g rmeye devam ettiğini belirtiyor:

N zmu   uh d   a rda  ok  tib r yok
H l  deg l vel   azel    tib ardan (G.154, b.8)

Şairin diline baktığımızda genel olarak sade bir dil kullandığını fakat bazı şiirlerinde uzun tamlamalara, Fars a ve Arap a s zc klere  ok a yer verdiğini g rmekteyiz.

 rneğin a ağıdaki beyit, Fars a ve Arap a kelimelerle kurulan uzun tamlamalardan olu mu tur:

A  g z   d imdir l  f-ı m r vvet-b rdur
Pertev-i mihr-i ru -ı y re   i d de-i revzen ol (G.132, b.4)

 ok nadir olmakla birlikte bazı beyitlerde kar ılıklı konu ma  sl bu g ze  arpar:

 ordum leb  e  anded r ol  e me-i c n 
Bir h nde-i  and ile didi  orma sen an  (G.179, b.1)

Şuhûdî, yaşam anlayışı bakımından kesin bir görüşe sahip değildir. Bazı gazellerinde rindâne özellikler gösterirken bazı gazellerinde de koyu bir mutasavvıftır.

Dünyanın gelip geçici olduğunu, yaşamdan zevk almak gerektiğini anlatan rintçe söyleyişlerin yanında zühd ve takvanın vazgeçilmez olduğunu, zamanın ibadetle geçirilmesi gerektiğini söylediği pek çok gazeli vardır.

Yaşamdan zevk almak gerektiğini söylediği şiirlerinde, meyhane, sevgili, içki gibi kavramlar bütün ihtişamıyla sergilenmektedir. Meyhane adabı, içkinin verdiği sarhoşluğun güzelliği övülerek rintçe bir yaşam istenmektedir.

Sevgili, dönemin anlayışına uygun olarak, âşığa acı ve ıstırap veren bir varlık olarak sergilenmektedir. Sevgilinin köyü Kâbe'ye benzetilmekte âşıkların köy etrafında tavaf ettikleri söylenmektedir. Sevgilinin, güzellik unsurlarını kullanarak adeta bir savaşı gibi âşığı yaraladığını, âşığın kalbini pare pare ettiğini söylemektedir. Âşık sevgilinin acı çektirmesinden şikayetçi olduğu kadar da o acıyı istemektedir. Bu da dönemin şiir anlayışına tamamen uyan bir durumdur.

Sevgilinin saçları âşığı idam etmeye çalışan darağacına, kirpikleri oka, kaşları hançere benzetilmiştir. Saba rüzgârı sevgilinin miske benzeyen kokusunu getirmektedir.

Aşk, yaşamdan zevk almanın tek aracı olarak sunulmuştur. Aşkın verdiği acı, bütün zevklerden daha üstün olarak nitelendirilmiştir.

Tabiatın güzellikleri, sevgilinin güzellik unsurlarını tasvir etmek amacıyla kullanılmıştır.

Rindâne söyleyişe sahip gazellerde, zahidin anlayışsızlığı eleştirilir, fakat bu eleştiride aşırılığa gidilmez.

Şairin, tasavvufi şiirlerinde zühd ve takvanın önemi anlatılmıştır. Yaşamın gelip geçici olduğunu, yaşamın boş şeylerle geçirilmemesi gerektiğini öğütleyen bu şiirler şairin tasavvuf yolunda olduğunu gösterir.

Âlemin sırrının keşfedilebilmesi için dünyanın gelip geçici şeylerinden el çekilmesi gerektiğini, böylelikle hem iç huzurun sağlanacağını hem de hakikatın anlaşılabilirliğini ifade etmektedir.

Şair yer yer tarikatlardan bahsederek tasavvuf yolunun övgüsünü yapmıştır:

Maṭla‘-ı Şems-i ma‘ārifdür Karaman illeri

Hāk-i Mevlānā ki kuḥl-ı ‘ayn ḥūru’l-‘ayn olur (G.36, b.7)

Can gözünün açılması gerektiğini, bunun da ancak tasavvuf yolunda olmakla mümkün olacağını söylemektedir.

Şair toplumsal yaşama yönelik bilgilere pek yer vermemiştir. Ama kullandığı deyimler, atasözleri dönemin yaşam anlayışından izler taşımaktadır.

Şair, edebî sanatlara bolca yer vermiş, bunların sağladığı anlatım olanaklarından fazlasıyla yararlanmışır. Hemen her beyitte edebî sanata rastlamaktayız.

Şuhûdî, anlatım tekniğinde fazla bir çeşitliliğe gitmemiştir. Tahkiyeye başvurmamış, ancak tasvire bolca yer vermiştir. Tasvirleri genellikle sevgilinin tasvirine yöneliktir. Sevgilinin güzellik unsurlarını, tabiattan yararlanarak tasvir etmiştir.

Şuhûdî, divançenin hemen hepsini gazel tarzında yazmıştır. Ancak son bölümlerde bir şarkı, bir mesnevi, birkaç tane kıta, beyit, rubai, tuyuğ ve müfrede de yer vermiştir.

Daha önce söylediğimiz gibi, şair bazı şiirlerinde tasavvufa, bazı şiirlerinde ise rindâne söyleyişe ağırlık vermiştir. Bu açıdan bakıldığında gazellerinde konu bütünlüğü göze çarpar. Bir gazel eğer başta tasavvuftan bahsetmişse sonuna kadar aynı konuya bağlı kalmıştır. Yine başta rintçe bir söyleyiş varsa sonuna kadar aynı söyleyişe bağlı kalmıştır.

Şair, aruz veznini kullanmakta başarı göstermiştir. İmale ve zihafırlara fazla başvurmamıştır. Bunun yanında birkaç gazeli vezne uyduramamıştır. Yine bazı mısralarda da vezin sorunuyla karşılaşmaktayız. Çoğu şiirinde benzer kalıpları kullanmakla birlikte, hemen her kalıpla şiir yazdığını görüyoruz.

Şuhûdî, divançesinde çok sayıda deyme ve atasözüne yer vermiştir. Bu beyitlere baktığımızda Türk insanının hayat anlayışı hakkında fikir edinmekteyiz. Bu beyitler

kulağa çok hoş gelmektedir. Birçoğu günümüzde de kullanılan bu yapılar, günümüzle o dönem arasında bağlantı kurabilmemize yardımcı olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

DİVANÇENİN BİÇİM İÇERİK DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

2.1. Biçim Özellikleri

2.1.1. Nazım Biçimleri

Şuhûdî Divançesinde 205 gazel, 1 şarkı, 14 kıt'a, 10 müfred, 1 ruba'i ve 1 de mesnevi tespit ettik. Ayrıca divançede 5 de Farsça şiir vardır.

Çalışmamızda gazelleri ve şarkıyı ayrı, diğer nazım şekillerini ayrı ve Farsça şiirleri de ayrı numaralandırma yoluna gittik. Bunu yapmamızın nedeni nazım şekillerinin sırasıyla değil, karışık şekilde verilmiş olmasıdır.

Gazellerin bazılarında tasavvufî dünya görüşü hakimken bazılarında âşıkâne görüş ön plândadır. Gazellerdeki beyit sayısı 5, 6, 7 veya 8'dir. Sayıları az olmakla birlikte 10, 12 beyitten oluşan gazeller de vardır.

Şarkı nazım şekliyle yazılmış olan şiir beş bentten oluşmuştur.

Divançenin sonundaki Mesnevi 49 beyitten oluşmuştur. Mesnevi genel olarak öğüt verir niteliktedir.

2.1.2. Uyak ve Redif

Şuhûdî, şiirlerinde cinaslı uyak dışında bütün uyak çeşitlerini kullanmıştır. En çok zengin uyak, daha sonra tam uyak ve çok az da yarım uyak kullanmıştır.

Şiirin geneline hakim olan zengin uyak genellikle mısra sonlarında, ama bazen de bir redifden önce kullanılmıştır:

Düşeli ey mâh-ı nev mihr ile ben **senden** cüdâ

Hâk-i çemende yatur çün sâye-i can **tenden** cüdâ (G.2, b.1)

Oldı ma‘mûre-i dil hâr ile harâb
Bize efsâneyi ko sâķī getür cām-ı şarâb (G.3, b.1)

Dirseñ ki keşf ola saña ‘âlemde sırr-ı ğayb
Her yirde görmez yañulup hiç görse ‘ayb (G.4, b.1)

Yine dîn âfeti bir muğbeçe-i bade-perest
Çeşmi maħmûr leb-i la‘l mey âlûde özi mest (G.10, b.1)

Māye-i rûh revan-ı tal‘at-ı meh-rūyuñdur
Kuvvet rûh u dil u can la‘l-i suhan-gūyuñdur (G.25, b.1)

Yarım uyak kullanımına nadir olarak rastlamaktayız:

Ey dil belāya şabr kııl ki li’ş-şabrı miftāhu’l- ferec
Olma cefādan munfa‘il ki e’ş-şabru miftāhu’l-ferec (G.18, b.1)

Hilāl-i cāmı sâķī eylesün bedr
Bu eksiklüye artık olmasun ‘özü (G.43, b.1)

Açılmış tāze dağum sīnem üzre kırmızı güldür
Sifāl-i serde çeşm-i hun-feşan iki karanfildür (G.55, b.1)

Tam uyak da yine yarım uyak gibi nadir kullanılmaktadır:

‘Āşık-ı dil-ħasteler ‘âlemde tenhālīk sever
İkilikten el çeken elbette yektālīk sever (G.59, b.1)

Gülüñ gül rûhuñla nisbeti var
Yüzinde hacletinden hayreti var (G.63, b.1)

Eyā nūr-ı ilāhī ruḥlarıñ şemʿ-i hidāyetdūr
Delīl ol menzil-i maḫşūda yol bārīk-i zulmetdūr (G.72, b.1)

İtmesün mi dil leb-i can-baḫş-ı cānāna heves
Mürdeler iḫyā ider bir sözle ol ʿİsī-nefes (G.93, b.1)

Rediflerin kullanımında, Türkçe kelime ve ekler kullanıldığı gibi Farsça ve Arapça kelimeler de redif olarak kullanılmıştır. Bazı rediflerde ise bir Türkçe, bir Arapça veya Farsça kelime bir arada kullanılmıştır.

Baṇa ʿaşkuñdurur ālūde-dāman **olmaga bāʿis**
Ḳābā-yı gonce veş çāk-ı girīban **olmağa bāʿis** (G.15, b.1)

Dilā gel ʿārif-i nefes ol bugün can u cihandan **geç**
Ki yaʿni māsivādan el çeküp kevn-i mekandan **geç** (G.16, b.1)

Olsa ʿaceb mi cev̄r u cefā iḳtizā-yı **çarḫ**
Olmadı hiç mihr u vefā muḳteżā-yı **çarḫ** (G.20, b.1)

Yārūñ dehānı sırr-ı nihandan **haber virür**
Çeşm-i siyāhı ʿayn-ı ʿıyandan **haber virür** (G.26, b.1)

Nefes-i bād-ı şabā müşg-feşan **olmuşdur**
Ālem pīrine tāze civan **olmuşdur** (G.27, b.1)

Rūy-ı yāre olan ḫicāb **nedür**
Vech-i pākūñe bu niḳāb **nedür** (G.29, b.1)

Bu ʿālem kār u bārından baṇa kūy-ı fenā **yegdür**
Tokuz çarḫuñ ser-ā-ser atlasından bir ʿabā **yegdür** (G.32, b.1)

İzûn tozın gözine ne her bî-başar **çeker**
Ol tûtiyâ-yı merdüm-i şâhip-nażar **çeker** (G.33, b.1)

Hengām-ı şabaḥ oldu dem-i pîr-i muğandur
Bir cām-ı şabūhî ile sākî bizi kander (G.39, b.1)

‘Aşk ateşiyle dil yine biryan olup gezer
Dîde firāk-ı yâr ile giryan olup gezer (G.48, b.1)

2.1.3. Vezin

Şair, şiirlerinde aruz vezninin hemen her kalıbını kullanmıştır. Bazı istisnaları saymazsak vezni uygulamada gayet başarılıdır. Çok nadir olmakla birlikte bazı mısralarda kalıba tam olarak uyulmadığını görmekteyiz. Şair en çok “Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün”, “Mef ū lü fâ i lâ tū me fâ ĩ lü fâ i lün”, “Fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün” kalıplarını tercih etmiştir.

2.2. İçerik Özellikleri

2.2.1. Aşk

Divan şiirinde aşk konusu önemli bir yer tutar. Gerek âşıkâne gerekse tasavvufi konulu şiirlerde aşk kullanılır. Tasavvufî şiirlerde ilahî aşk hedeflenir. Allah’a ancak aşk yoluyla kavuşulacağı, dolayısıyla da âşık olmayanın gerçek kurtuluşa erişemeyeceği söylenir.

Âşıkâne şiirlerde de aşk en çok kullanılan kavramlardandır. Âşığın yaşama sebebi adeta aşk olarak verilir. Sevgiliye kavuşmak isteyen âşık, bir yandan da vuslattan sonra ayrılığın geleceğini düşünerek acı çekmektedir.

Şuhûdî, aşk konusunu divan şiirindeki kullanımına uygun şekilde işlemiştir. Divançede üç tane aşk redifli gazel vardır. Bu da şairin aşk konusunu ne denli önemseydiğinin bir göstergesidir.

Aşağıdaki beyitte şair, eğer vuslat isteniyorsa aşk pazarına girilmesi gerektiğini söylemektedir. Aşk pazarı sevgilinin bulunduğu yerdir. Bir dilenci nasıl para dileniyorsa âşığın da sevgiliden bir işaret, bir gülücük veya vuslat için ümit dilenmesi gerekmektedir:

Sevdā-yı vaşl-ı dest dilerseñ Şuhūdī gel

Bazār-ı ʿaşka gir baş açık var gedālīg it (G.14, b.5)

Sevgilinin birçok hayranı vardır. Sevgilinin güzellik unsurları âşıkları cezbetmektedir. Âşığın en çok dikkatini çeken güzellik unsuru da sevgilinin dudaklarıdır. Aşağıdaki beyitte sevgilinin, içinde birçok esrarı barındırdığına inanılan dudaklarının âşıkları kendine hayran ettiği anlatılıyor:

Dehānuñ fikridür ʿaql ehline hayret viren cānā

Lebüñ esrārıdur ʿaşk ehli hayran olmağa bāʿis (G.15, b.3)

Aşağıdaki beyitte ilahî aşkı hedefleyenler için, Allah’a kavuşulacak gün bayram günü olarak tasvir edilmiştir. Âşıkâne şiirlerde nasıl sevgiliyle vuslat isteniyorsa, tasavvufi konulu şiirlerde de Allah ile vuslat istenir. Sevgiliye kavuşma amacıyla olan âşıklar meyhaneyi mesken tutarlar. Allah’a kavuşma isteğinde olanların mekanları ise tekkelerdir:

Erenler haqqıyçün ʿıyd-ı vişāle irmedür maşşūd

Şuhūdī tekye-i ʿaşk içre kırbān olmağa bāʿis (G.15, b.5)

Eğer biri aşk yoluna baş koymuşsa artık kendi canını düşünmemelidir. Kendi bedeni değerini yitirmelidir. Ancak böyle yaparsa sevgilinin verdiği aşk acısına dayanabilir:

İllā ey rāh-ı ʿaşka bir qādem başdum diyen ʿāşık

Dilerseñ vuşlat-ı cānānı gel başdan bu candan geç (G.16, b.2)

Âşıklar, gözü gönlü tok kişilerdir. onların tek istedikleri sevgililerine kavuşmaktır. Dünya malında gözleri yoktur:

Dehrüñ içinde ‘aşk ile mustağnîyüz bugün
Lâyık budur ki çekmeyevüz cāna ihtiyāç (G.17, b.3)

Âşıklar için dünya da ahiret de önemini yitirmiştir. Onlar bu dünyanın malına da ahirette vaat edilen cennete de ilgi göstermemektedirler:

İki cihānı ‘aşka deġişmiş gedālaruz
Sulţanlaruz Şuhūdī dahı ya ne ihtiyāç (G.17, b.7)

Mey âşığın acısını hafifletici özelliktedir. Âşık devamlı mey içmeli, ayık gezmemelidir ki aşkın verdiği acı hafiflesin:

Didi içinde bu deyr-i sipihr-i bî-mihrüñ
Mey iç müdām ki yokdur marîz-i ‘aşka hāh (G.19, b.7)

Âşık o kadar acı çekmektedir ki âşığın ciğerleri pare pare olmuş, gözleri kan çanağına dönmüştür:

Hün-ābe dīdede şanma sulţān-ı ‘aşk-ı dīl
Hün-ı ciğer nevālesidür mā-ḥazar çeker (G.33, b.4)

Âşığın isteklerinden biri de meyhanede mey sunan sevgilinin elinden bir kadeh bade içmektir. Âşık bunun hasretiyle yanıp tutuşur:

Ezel bir cām-ı mey içdüm elinden sākī ‘aşkuñ
Bugün başumdaki dahı henüz anuñ ḥımārıdur (G.44, b.6)

Anlayışa göre bir kimsenin bütün kötülüklerden arınabilmesinin tek yolu aşk yoluna girmektir. Nasıl bir sufi, tarikat yolunda nefsinin temizliyorsa, âşık da aşk yolunda olgunlaşır, adeta bir ayna gibi saf olur:

Her kim tarîk-i ‘aşka düşüp pāmāl olur
Mir‘āt-i ḳalbi āyīne-i Zü’l-celāl olur (G.47, b.1)

Aşk nasıl sevgiliye varmanın tek yoluysa Allah aşkı da Allah’a ulaşmanın tek yoludur. Kalpte aşk olmayınca yapılanlar bir gösterişten öteye gidemez:

Neylerseñ eyle ‘āşık ol ey şālik-i tarīk

‘Aşk olmayınca Hakk’a varılmak muhāl olur (G.47, b.2)

Aşk ateşine tutulan biri sarhoş gibi şuursuzca dolaşıp durur. Buna bir de sevgiliyi görememek eklenince durum iyice acı verici hale gelir:

‘Aşk ateşiyle dil yine biryan olup gezer

Dīde firāk-ı yār ile gıryan olup gezer (G.48, b.1)

Bu dünyada âşığı dünyanın meşguliyeti, başka güzellikleri eğleyemez. Âşığı ancak sevgilinin verdiği cefa eğler:

Diyār-ı gāmda şanmañ siz bizi dār u diyār egler

Ĥūdā hākkıçün ‘aşk ile ancak derd-i yār egler (G.50, b.1)

Aşk ehlinin tespihle, virdle işi olmaz. Anlayışa göre, bunların hepsi gösteriş için yapılan şeylerdir. Aşk ehlini ancak kendinden geçmiş bir şekilde aşk acısı eğler:

Tesbihle evrāda dil bağlanmaz ‘āşık

‘Aşk ehlini ey zāhid ya vecd u ya hāl egler (G.51, b.5)

Âşığın aşk yolunda başına çok belâ gelir. Bu belâların çoğu rakiplerden gelir, fakat âşık bunu dert edinmez, çünkü o aşk yolunda bütün belalara katlanmaya hazırdır:

Olduñ Şuhūdī gerçi gam-ı ‘aşka mübtelā

Bu yolda başuña göresin çok belā gelür (G.61, b.7)

‘Āşık belā-yı ‘aşk ile müptelā olur

Sanmañ siz anı dost yolunda belā olur (G.64, b.1)

Âşık, sevgilinin verdiği derd ve mihnetten çok memnundur. Bunlar âşığa acı verdiği kadar da âşığı mutlu kılar:

Derd u miḥnetde kaldı dil yine hem

Gām-ı ‘aşk ile şād u ḥurremdür (G.66, b.6)

Âşık, meyhanede adeta aşk şeyhinin müridi olmuştur. Burada dünyanın bütün nimetlerinden vazgeçmiştir:

Biz harâbât ehliyüz olduk mürîd-i pîr-i ‘aşk
Hırkâ-i sâlûs ile reng-i riyâdan geçmiştüz (G.76, b.2)

2.2.2. Rintlik

Rintlik, divan şiirinde çok sık kullanılan bir kavramdır. Zahidin, kaba sofuluğuna karşın rint, son derece hoşgörülüdür. Olaylara bakış açısı, zahid gibi katı kurallara bağlı değildir. Toplumun katı kurallarına karşın rint, umursamaz bir yapıdadır. “Divan şairi kendini rint olarak değerlendirir. Ona göre cihanın bir pul kadar değeri yoktur. Hayatında hiç içki içmeyen şairlerin dahi çok zaman meyhaneden, içkiden, sakiden bahsetmeleri çok zaman rindâne bir hayat yaşadıklarını empoze etmek istemelerindendir.”¹ “Tokgözlülük, azla yetinme rindin beğenilen nitelikleri arasında yer alır. Yoksul, muhtaç biri de olsa, dünya malına tepeden bakar.”²

Şuhûdî, rintliği savunur. Şair, rint sözcüğünü daha çok âşıkâne şiirlerinde kullanmıştır.

Aşağıdaki beyitte, sevgiliye seslenerek rinde yakışır bir eda ile kendisini seyredenleri selamlamasını söylüyor. Bir rint gayet mütevazi, gösterişten uzak, içten olmak zorundadır:

Ey kâsîd-ı can menzil-i cānāna güzer kııl
Ol dār-ı selām ehline rindâne selām it (G.9, b.7)

Rint dünyadan kâm alınması gerektiğini düşünür. Aşağıdaki beyitte, rindin sevgiliden kâm alma isteği anlatılmıştır:

Cur‘a-i cām-ı lebûñ bî-hûşuyam ölsem ne var
Deyr-i ‘ālemde bugün bir rind-i dürd-âşām-ı ıyd (G.23, b.6)

¹ Pala, İskender; Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ank. 1995, s. 410

² Mengi, Mine; Divan Şiirinde Rindlik, Ank. 1985, s. 40

O dönemde meyhaneler yasak yerler olduğundan gizli, izbe yerlere kurulmuş. Aşağıdaki beyitte, insanların meyhanelere girmelerini engellemekle görevli asayiş memurlarının meyhaneye girişlerinde oradakilere bir korku düştüğü anlatılıyor:

Geldi Şuhūdī meclis-i rindāna muhtesib
Zinhār düşdi haşılı mestāne ihtirāz (G.78, b.6)

Bir başka beyitte de meyhanede sakinin elinden içki almayan birinin, rint olanların yanına yaklaşamayacağı anlatılmaktadır. Çünkü rintlerin meclisine girecek, onlarla arkadaşlık yapacak kişi kibirden, gösterişten uzak olmalıdır:

Dest-i sākiyle olmıyan hem-dest
Bezm-i rindāna hem-nişest olmaz (G.82, b.2)

Aşağıdaki beyitte, rintlere seslenilerek eğer içkiden lezzet alınmak isteniyorsa, belâ bezmine girilmesi gerektiği belirtilmiştir. Burada belâ bezmiyle hem “kalı belâ”ya gönderme yapılmakta hem de rintçe bir yaşam sürmek isteyen birinin türlü belalara uğrayacağı anlatılmaktadır:

Lezzet ala dil dirseñ eger curʿa-yı meyden
Rindan-ı belâ bezmine ol sen dahı mülhak (G.110, b.4)

Rintler, harabat ehli kişilerdir, dolayısıyla da onların arasına girilmek isteniyorsa içki meclisine girilmesi gerekmektedir:

Olursañ bende-i pīr-i harābāt
Olursun meclis-i rindāna mülhak (G.111, b.5)³

Aşağıdaki beyitte rintten yararlanılarak tasavvufî anlam vurgulanmıştır. Tasavvuf yolunda ilerlemek isteyen biri, tarikata girmeli ve sıkıntılara katlanmaya hazır olmalıdır:

Fenā meyḥānesinüñ ben olup bir rind-i melāmeti
Belâ bezminde mīrāne şadāret ihtiyār itdüm (G.145, b.4)

Aşağıdaki beyitte zahid ikiyüzlü olarak nitelenmiş, bir rindin mizacına ancak meyhane ehlinin uyacağı anlatılmıştır:

Zāhid-i sālūs olan itmez bizümle imtizāc

Meşreb aluşturmuşuz biz rind u dürd-āşāmla (G.169, b.4)

2.2.3. Din ve Tasavvuf

Divan şiirinde din ve tasavvufla ilgili kavramlar en az aşk kadar, hatta ondan daha fazla kullanılmıştır. Bu tür kullanımlarda ilâhî aşk ön plâna çıkar, tarikat adabı anlatılır. Kurtuluşa ermek için bir tarikata girmenin gerekliliği vurgulanır. Dönemin geçerli dünya görüşü olması dolayısıyla hemen her şair tasavvufî şiir yazmıştır. Bazen tasavvufla ilgili kavramlardan yararlanılarak dünyevi aşk, içki meclisi, harabat ehli ima edilmiştir.

Şuhûdî'nin dinî ve tasavvufî konuları anlattığı şiirleri bir hayli fazladır. Bu şiirlerde genellikle, insanlara öğüt verme amacı güdülmektedir.

Aşağıdaki beyitte şair, dünya hayatının gelip geçici olduğunu, hesap gününün yakın olduğunu hatırlatarak, nefse hakim olunması ve insanın kendini sorgulaması gerektiğini vurgulamaktadır:

Gir şırât-ı mustakîme nefsüñi mîzāna çek

Haşr u neşr oldu vü geldi va'de-i yevmü'l- hisāb (G.6, b.6)

Aşağıdaki beyitte şair, kendi kendine seslenerek, bu dünyanın eğlencesinden, zevk veren şeylerinden el çekmesini istiyor. Gerçek arifliğin bu sayede olabileceğini söylüyor:

Dilā gel 'ārif-i nefis ol bugün can u cihandan geç

Ki ya'ni māsivādan el çeküp kevn-i mekandan geç (G.16, b.1)

Şair, aşağıdaki beyitte bir dervişin kimseye boyun bükmemesini, bu dünyanın gelip geçici şeylerine aldanmamasını istiyor:

Derviş odur ki çekmeye sultāna ihtiyaç
Bu ʔāk u ʔumʔurāka bu eyvāna ihtiyaç (G.17, b.1)

Aşağıdaki beyitte şair kendisine seslenerek, eğer iki cihanda da mutluluk istiyorsan tasavvuf yolunda sadık bir şekilde ilerlemelisin diyor:

Hāk ol Şuhūdī rāh-ı miḥnetde şıdk ile
İki cihanda isteriseñ devlet-i ebed (G.21, b.10)

Şair aşağıdaki beyitte, tarikat yoluna girmiş bir dervişin kalbinde aşk olmalı diyor. Eğer aşk olmazsa Allah’a ulaşmanın mümkün olamayacağını belirtiyor:

Neylerseñ eyle ‘āşık ol ey şālik-i ʔarīk
‘Aşk olmayınca Hākḫ’a varılmaḫ muḥāl olur (G.47, b.2)

2.3. Dil ve Üslûp Özellikleri

2.3.1. Kelime Kadrosu

Şuhūdī, şiirlerini sade bir dille yazmıştır. Arapça ve Farsça kelimeler de kullanmıştır, fakat genellikle bu kelimeler şiirin anlaşılmasını engellememektedir. Divan şiirinde kullanılagelen anlaşılır kelimelerdir bunlar.

Çok nadir olmakla birlikte bazı beyitlerde tamlamalara çok yer vermiştir:

Hvān-ı vişālūñ pür-ḫūn dilde
Esbāb-ı ʔişret ḫumla müretteb (G.8, b.3)

Şiirlerin geneli günümüz insanının da anlayabileceği gayet açık bir dil ve üslûpla yazılmıştır:

Bu böyle dimiş şu şöyle dimiş
Yāḫud ki filan filana küsmiş (M. b.38)

Halk tarafından kullanılan birçok deyim ve atasözü şiire çekicilik kazandırmaktadır. Bu deyim ve atasözleri günümüz insanının divan şiirini daha iyi kavramasına yardımcı olmaktadır. Dönemin yaşam özelliklerini, hayat anlayışını göstermesi bakımından deyimler ve atasözleri önemlidir.

Divan şiirinin kendine özgü bir dili vardır. Bu dil, Türkçe, Arapça ve Farsçanın ortaklaşa oluşturduğu bir dildir. Edebî sanatları, mazmunları ve diğer unsurlarıyla bu dili anlayabilmek için dönemin kültürünü, yaşam anlayışını iyi bilmek gerekir.

Şabr u qarār gitdi vü can çıkdı qarşuya

Şehre Şuhûdi var ise şol bir fûlan gelür (G.62, b.6)

Şuhûdî, şiirlerinde dönemin dil özelliklerini tamamen yansıtmaktadır. Tasavvufî şiirlerinde daha ağıdalı bir dil kullanırken, âşıkâne tarzda yazdığı şiirler daha sade ve daha akıcıdır. Yine kullandığı kelimeler ve tamlamalar da şiirin konusuna göre farklılık göstermektedir. Eğer konu din ve tasavvufla ilgiliyse kullanılan kelimeler de doğal olarak dinî terimler olmaktadır:

Gir şırât-ı mustakîme nefsüni mizâna çek

Haşr u neşr oldı vü geldi va‘de-i yevmü’l- hisâb (G.6, b.6)

Konu dünyevî bir konuya kullanılan kelimeler de sevgiliyi, aşkı, sevgilinin özelliklerini çağrıştıran kelimeler olmaktadır:

Görinür devr-i kâmer fitneleri rûyuñda

Şaldı eṭrâfa ḥaṭṭuñ fitne vü ḥâlûñ âşûb (G.7, b.3)

2.3.2. Deyimler ve Atasözleri

Şuhûdî, şiirlerinde günlük yaşama, tarihî olaylara pek yer vermemiştir, ama halkın kullandığı deyimlere ve atasözlerine bolca yer vermiştir. Bunlardan yola çıkarak dönemin yaşam anlayışı hakkında fikir yürütebiliriz.

Aşağıdaki beyitte bir göz hastalığına da atıfta bulunarak dönemin bir inancı hakkında bilgi vermektedir:

Ahvel durur ŧu kimse ki g r r biri iki
G rmez    r st d dede olsa eger remed (G.21, b.9)

Aŧağıdaki beyitlerde de  eŧitli deyimler kullanılmıŧtır. Bu deyimlere baktığımızda g n m zde de aynı deyimlerin kullanıldığını g r yoruz. B ylece ge miŧle bug n arasında bağlantıyı daha iyi kurabiliyoruz.

Aŧağıdaki beyitte “ayak basmak” deyimini kullanılmıŧtır. “Kadem basmak” ŧekline de rastladığımız bu deyim, g n m zde de sık a kullanılmaktadır:

Ser adı m lk-i h sne ayak ba dı z lf-i dost
  add-i b lendi r stına feth   zafer  eker (G.33, b.2)

Aŧağıdaki beyitte de, “bertaraf etmek” ve “elden komamak” deyimleri kullanılmıŧtır. Bu deyimler de g n m zde kullandığımız deyimlerdendir:

  amze le z lf   itdi dil   c n  ber- araf
  oymaz ŧ h d ’yi da ı elden eyler  eker (G.33, b.9)

Aŧağıdaki beyitte “karar kılmak” deyimini kullanılmıŧtır. Bu deyim de yine g n m zde kullanılan bir deyimdir:

K y    zler aŧiy nında can  ılmaz  ar r
M rg-i  uds d r g   l u mak diler mi b l u per (G.34, b.7)

Aŧağıdaki beyitte de yine insanın  ıkar peŧinde koŧmayı kendine derd edinmemesi gerektiğini,   nk  zaten kendi baŧının derdinin kendisine yetip de arttığını belirtmektedir. Burada ince bir anlatımla, hem    t verilmekte hem de bir hayat anlayıŧı sergilenmektedir:

Sal anat g vgası baŧa bir bel dur ‘ rif  
Kend  baŧı kend n   baŧına derd-i ser yeter (G.34, b.8)

Aŧağıdaki beyitte yine ŧair, g n m zde de kullanılan g zden uzak olanın g n lden de uzak olacağını s yleyerek muhatabına g nderme yapmaktadır:

Bu söz illerde vü dillerde meşeldür meşhûr
Dideden dūr olan lâ-büdd olur dilden dūr (G.37, b.1)

Yine başka bir beyitte lafla işlerin hallolmayacağını, asıl olması gerekenin iş yapmak olduğunu söylemektedir:

Girişme-i şanem şūh u şāhid-i ‘ayyār
Laṭīfedür ki beyan ile ol edā olmaz (G.77, b.2)

Aşağıdaki beyitlerde de tasavvuf yoluna sözle girilemeyeceğini, bunun emek istediğini, çalışma istediğini, iradesine sahip olamayanların bu yola giremeyeceğini söylemektedir:

Mürīd olmaz murād ile kişi rāh-ı tarīkatde
Mürīd olur mürīd-i bī-irādet ber-murād olmaz (G.83, b.3)

Kūşe-i ‘uzlet tutar ey dil selāmet isteyen
Künc-i vahdetden bulur genc-i hidāyet isteyen (G.162, b.1)

Aşağıdaki beyitte yine bir anlayıştan yola çıkarak öğüt vermektedir. Bu beyitte de “minnet çekmemek, gam yememek” deyimleri kullanılmıştır:

Dost olsa Ḥatem-i Tāy çekme anuñ minnetin
Ḥaşm olsa Ḳahraman gam yime hem a‘dā için (G.167, b.6)

2.3.3. Edebî Sanatlar

Divan şiirinde şairler, şairlik gücünü göstermek ve şiirlerini etkili kılmak için edebî sanatlardan yararlanmışlardır. Edebî sanatlar şaire daha geniş ve daha etkili bir anlatım olanağı sunmaktadır. Bazı şairler, sanat yapmayı tek amaç olarak algılamışlar, bu da anlamın kaybolmasına neden olmuştur. Bazı şairler ise anlamı ön plâna çıkarmış, edebî sanatları bir araç olarak kullanmışlardır. Şuhûdî, bu iki kısım şairden ikinci kısma daha yakın görünmektedir.

Şair, daha çok anlama önem vermiş, edebî sanatları bir araç olarak kullanmıştır. Buna rağmen hemen her beyitte edebî sanat vardır. Bu da şairin şiir gücünü göstermektedir.

Birbiriyle bağlantılı, birbirini çağrıştıran kelimeler, okuyucuyu rahatsız etmeden başarılı bir şekilde kullanılmıştır.

Şair, gerek tasavvufî şiirlerinde gerekse âşıkâne şiirlerinde soyut düşünebilmiş, mecaz anlatımlar yapabilmıştır.

Birçok tarihî kişiye ve olaya telmih yapmış, tabiattaki varlıkları çeşitli ilgilerle tenasüplü kullanabilmıştır. İştikak ve tekrar sanatlarından yararlanarak müzikalite sağlamış, fakat cinas sanatını pek kullanmamıştır. Şair birçok beytinde telmih yapmıştır. Telmihler genellikle tarihî ve efsanevî kişilerle yapılmıştır.

Aşağıdaki beyitlerde de hem Kuran’da bir kıssa olan hem de birçok efsanevî anlatımları olan kişilere yer verilmiştir. Yusuf ve Yakup kıssasına atıf yapılmış ve Eyyup peygamberin acılarla geçen hayatı çağrıştırılmıştır:

‘Aşkdur Yusuf için miḥnet-i Ya‘küb’a sebep
Çekmege bâ‘is odur bunca belâyı Eyyüb (G.5, b.3)

Fırkatde gerçi çekdiğüm Eyyüb şabrıdur
Vuşlat deminde ‘âlem olur ‘ömr levḥdür (G.46, b.3)

Tenasüp sanatı da yine şairlerin sıkça başvurduğu sanatlardandır. Şuhûdî de bu sanatı çok fazla kullanmıştır. Birbiriyle ilgili kelimeler yaptığı çağrışımlarla anlam genişliği sağlamaktadır.

Aşağıdaki beyitte “sahil, emvac, belâ, girdap, sirişk, keşti” kelimeleri arasında tenasüp sanatı yapılmıştır:

Şāḥil-i dīde-yi emvāc-ı belādan çıkamaz
Batdı girdāb-ı sirişküme meger keştī-i ḥāb (G.3, b.4)

Leff ü neşr sanatı da şairin çokça başvurduğu sanatlardandır. Aşağıdaki beyitte birinci dizede “fitne ve rûy” kelimeleriyle bağlantılı olarak ikinci dizede “hat ve hal” kelimeleri kullanılarak sanat yapılmıştır:

Görinür devr-i kamer fitneleri rûyuñda
Şaldı eṭrāfa ḥaṭṭuñ fitne vü ḥālũñ āşũb (G.7, b.3)

Sihri helal sanatı da şairin dile hakimiyetini gösteren unsurlardan biridir. Şuhûdî, sihr-i helal sanatını birkaç beyitte kullanmıştır.

Aşağıdaki beyitte “didi” sözcüğü hem kendinden önceki mısradan, hem de kendinden sonraki mısradan anlamlı olarak kullanılmıştır:

Şundi bir cām-ı hoş-encām elüme yār didi
Sihhat el virdi Şuhûdî saña devlet hem dest (G.10, b.5)

Hüsn-i talil sanatı, şairin sıklıkla kullandığı sanatlardandır. Aşağıdaki beyitte güllerin açılmasının nedenini kendisinin ağlaması olarak göstermiştir. Şair burada akan göz yaşının adeta yağmur suyu gibi gülü beslediğini, gülün açılmasını sağladığını söyleyerek hüsn-i talil sanatı yapmıştır:

Güller ḥandan olur ben ağladukca ol gül-i cennet
‘Acebdür kim olur bu girye ḥandan olmağa bâ’is (G.15, b.4)

İstifham sanatı da şairin kullandığı sanatlardandır, ancak o kadar yoğun kullanılmamıştır. Aşağıdaki beyitte sevgiliye seslenerek geçen zamanı işitip işitmediğini soruyor. Burada şair acılarını tekrar hatırlamak istememektedir:

Naḳd-i vakti görelüm añma gam-ı ferdāy
Ya işitdũñ mi geçen vakt-ı zemān olmışdur (G.27, b.6)

Tezat sanatı, şairlerin zıtlıklardan yararlanarak işaret etmek istedikleri şeyi daha iyi anlatma ihtiyacıyla yapılmaktadır. Şuhûdî, tezat sanatını pek kullanmamıştır. Aşağıdaki beyitte sevgilinin bazen kendisine yüz verdiğini, onunla konuştuğunu ama, bazen de kendisini ayıpladığını “hitap ve itap” sözleriyle tezat sanatını kullanarak anlatmıştır:

Leb-i la'l-i nigārdan her bār
Geh hîṭāb u gehi 'itāb nedür (G.29, b.10)

İrsad sanatı da divan edebiyatı şairlerinin kullandığı söz sanatlarından biridir. Kelimelerin bütün kullanımlarına vakıf olmayı gerektiren bu sanatı Şuhûdî de sıklıkla kullanmıştır. Aşağıdaki beyitin birinci dizesinde “kand” sözcüğü kullanılarak ikinci dizede uyağın “şeker” sözcüğüyle yapılacağı belirtilmiştir:

Bir mükerrer kıanddur ğayr-ı mükerrer leblerüñ
Senüñ dirler ağzuña ammā nedür tenüñ şeker (G.34, b.3)

Şair, tecahül-i arif sanatını pek kullanmamıştır. Aşağıdaki beyitte âşık sevgilinin özelliklerini bildiği halde bilmez görünüp başkasına sormaktadır:

Şorıcak la'l-i lebüñ çeşme-i hayvan dirler
Göricek mihr-i ruḥuñ şems-i dıraḥşan dirler (G.57, b.1)

İrsal-ı mesel sanatı da şair tarafından çok kullanılan bir sanattır. Söylediği sözlerin daha etkili olmasını, sözlerini onaylayıcı özellik göstermesi nedeniyle atasözleri bir hayli fazla kullanılmıştır.

Aşağıdaki beyitte şair, günümüzde “gözden uzak olan gönülden de uzak olur” atasözünü dönemin dil özelliklerine uygun olarak kullanmıştır:

Bu söz illerde vü dillerde meşeldür meşhūr
Dīdeden dūr olan lā-büdd olur dilden dūr (G.37, b.1)

Şair, başka bir beyitte sözle işlerin hallolmayacağını, önemli olanın iş yapmak olduğunu belirtiyor. Bununla ilgili günümüzde de “lafla peynir gemisi yürümez, ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz” gibi birçok atasözü kullanılmaktadır:

Girişme-i şanem şūḥ u şāhid-i 'ayyār
Laṭīfedür ki beyan ile ol edā olmaz (G.77, b.2)

Tekrir sanatı, söze müzikalite kazandıran bir sanattır. Fakat bu sanatı şair pek sık kullanmamıştır. Aşağıdaki beyitte “can” kelimesiyle tekrir sanatı yapılmıştır:

Nice can virmeye ol rūḥ-ı revan-baḥşa gönül
Can virür yolına can virene cānan dirler (G.57, b.4)

Nida sanatı şairin en çok kullandığı sanatlardandır. Çoğunlukla “ey Şuhûdî” şeklinde kendisine seslenmektedir. Bunun yanında sevgiliye, zahide ve sakiye de seslendiği görülmektedir:

Gülşen-i dehrde ey gül ola mı bir bülbül
Sûz-ı aşkuñla senüñ nāle vü feryād itmez (G.88, b.4)

Şairin en çok kullandığı sanatlardan biri de teşbih sanatıdır. Teşbih sanatının her türünü kullanmıştır.

Aşağıdaki beyitte âşğın gözü ağlamaktan kızarmıştır, bu yönüyle adeta şarap dolu bir kadehi andırmaktadır:

Bezm-i ğam sāgārıdur dīde ʔolı ḥūn-ı ciger
Ġam degül olsa gönül āteş-i sīnemde kebāb (G.3, b.2)

Şair, kapalı istiareyi de kullanmıştır. Aşağıdaki beyitte sevgilinin yüzü kitaba benzetilmiştir. Sevgilinin yüzü güzellik unsurları dolayısıyla divan şiirinde kitaba benzetilir:

Gerçi ḥaṭṭ-ı şafḥa-i haddüñde yazılmışdur ḥūb
Laʕlūñ üzre ḥaṭṭ-ı yāḳūt be-ġāyet maḥbūb (G.7, b.1)

Açık istiare de şairin kullandığı sanatlardandır. Açık istiare sanatını da oldukça fazla kullanmıştır. Aşağıdaki beyitte sevgili salınarak yürüyüşü solayısıyla serv-i revana benzetilmiştir:

Şalınmaz iseñ nāz ile bāġ-ı nazarda
Ey serv-i revan gülşen-i can içre ḥırām it (G.9, b.6)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞUHÛDÎ DİVANÇESİ

3.1. Şuhûdî Divançesi Hakkında

Yaptığımız araştırmada divançenin tek nüshasını bulduk. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesinden temin ettiğimiz el yazması nüsha, kütüphaneye 510 numara ile kayıtlıdır. Divançe, 48 varaktan oluşmaktadır. Divançe, 170X100, 25X60 ölçülerindedir. Varaklar 16 satırdan oluşmaktadır. Sütun sayısı ise 2’dir. Kullanılan yazının çeşidi nesihthir. Aharlı kâğıt kullanılmış olup, divançe meşin kaplıdır.

Divançenin başında ve sonunda Ali Fazlî adına mühür kaydı vardır.

Nüshanın giriş beyti:

Kaçan ol nâzenîñ nâz ile olsa nâgehan peydâ
Olur her güşeden şad na‘ra-i âh u fiğan peydâ

Son beyti:

Şarâb u şâhid u sâķî müheyyâ
Şaladur ‘âleme peydâ vü pinhan

3.2. Metnin Hazırlanışı Hakkında

- a) Metin çevirisinde Eski Türk Edebiyatı incelemelerinde yararlanılan transkripsiyon harfleri kullanılmıştır.
- b) Tamlamalardaki “kesre”, “ye”, “hemze” işaretleri transkripsiyonda “-i” ve “-yı, -yi” biçiminde gösterilmiştir.
- c) Metindeki yazılışa bağlı kalınarak “ile” “idi” ekleri sözcüklere bitişik ya da ayrı gösterilmiştir.

- d) “âsâ, veş” gibi Farsça edatlar, çevriyazıda “-veş, -âsâ” biçiminde tire ile gösterilmiştir.
- e) Doğru okuduğumuza emin olmadığımız sözcüklerin yanına “?” işareti koyduk.
- f) Vezne uymayan dizelerin yanına “*” işareti koyduk.
- g) Metnin silik çıkması vb. nedenlerden okuyamadığımız sözcüklerin yerlerini “.....” biçiminde bıraktık.

3.3. Metin

1

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 2a 1 Kaçan ol nāzenīn nāz ile olsa nāgehan peydā
Olur her gūşeden şad naʿra-i āh u fiğan peydā
- 2 Bugün kim fitne-i āhır zemandur hāl-i ruhsāruñ
ʿAceb mi olsa yir yir fitne-i āhır zeman peydā
- 3 Miyānuñ sırr-ı mahfīdūr ki düşmiş kıl ile kâle
Nev-nihānuñ noqtadur kim anda her sırr-ı nihan peydā*
- 4 Kaşuñla kirpigüñ tırmaz göñül şaydın şikār eyler
ʿAceb şayyāddur elde ne tır u ne keman peydā
- 5 Şuḥūdī şöyle olmışdur göñül kim nesīm-i gamda
Aransa zaʿfdan olmaz o zār u nā-tuvan peydā

2

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Düşeli ey māh-ı nev mihr ile ben senden cüdā
Ḥāk-i çemende yatur çün sāye-i can tenden cüdā
- 2 Yeñi āyā(?) gelmedi şehre bugün ol sipihr
Kağı biricik āfitābdur o meh benden cüdā
- 3 Tıfl-ı eşküm kanlar ağlar dem-be-dem merdümün it
Ey gözüm nūrı sen olma çeşm-i rüşenden cüdā

- 4 Ey firāk-ı rûy-ı yâr ile benüm hâlüm soran
Bûlbûlûn hâli nola gülden gülşenden cüdâ
- 5 Bu Şuhūdî ayru düşmekdense vaşluñdan şehâ
Baña çok yegdür bu can teslim olmak tenden cüdâ

3

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün
(Fâ i lâ tün) (fa'lün)

- 2b 1 Oldı ma'mûre-i dil hâr ile harâb
Bize efsâne-yi ko sâķî getir cām-ı şarâb
- 2 Bezm-i gam sâgārıdur dīde tolı hūn-ı ciger
Gam degül olsa gönül âteş-i sīnemde kebâb
- 3 Mey-kede âb u hevâsı başumuzdan gitmez
Ya çeken cezbe-i şūdıdur bizi ya darb-ı tırâb
- 4 Şâhîl-i dīde-i emvâc-ı belâdan çıkamaz
Batdı girdâb-ı sirişkümde meger keştî-i hâb
- 5 Giryeye-i çeşmüm teessüfle nedâmet getirür
Her kaçan gelse Şuhūdî öñümde 'ahd-i şebâb

4

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Dirseñ ki keşf ola saña ʿālemde sırr-ı ğayb
Her yirde görmez yañulup hiç görse ʿayb
- 2 İrdi yaķıne curʿa-i cām ile ʿāşıķan
Zāhid güman u zanda ider daķı şekk ü reyb
- 3 Āteş-i nār sırrını tavr ehl-i tavrını
Bilmek dilerseñ it nice yıl ĥidmet-i Şuʿāyb
- 4 Ĥayyā-ı āşk egnüme bir cāme kesti kim
Yokdur tırāz-ı dāmeni vü astīn ü ceyb
- 5 Kōmaz daķı Şuhūdī elden piyāleyi
Vaķt-i şebāb geķdi vü geldi zemān-ı şeyb

5

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn

(Fā i lā tūn)

(faʿlūn)

- 1 Ĥūbdur her ne cefā gelse gelür cāna o ĥūb
Her ne maĥbūb kılur ʿāşıķa oldur maĥbūb
- 2 Ĥamle-i ʿāşķa taĥammül idemez oldu göñül
Ġālibā bār-ı ğamuñ çekmeden oldu maġlūb
- 3 ʿAşķdur Yusuf içün miĥnet-i Yaķūb’a sebep
Çekmege bāʿis odur bunca belāyı Eyyūb

4 Zülfüññ sâyesidür Rûḥa'da zıll-ı memdūd
Gözlerüm yaşlarıdır anda kübbād-ı meskūb

5 Ḥasb-ı ḥāl-i dili şerḥ itmek için cānāna
Tutdı nazm içre Şuhūdī yine bir hoş üslūb

6

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 3a 1 Muşḥaf-ı ḥüsnüñde ḥaṭṭuñ şüret-i Ümmü'l-kitāb
Şafḥa-i veçhüñde ḥaddüñ āyet-i ḥüsnü'l-bāb
- 2 Ḥaste diller bildiler iḥyā-yı mevtin sırrını
Ey mesiḥā-dem lebüñden şormadan sāḳī cevāb
- 3 Açduñ ise can gözin gel şüret-i Raḥmāna baḳ
Münkir-i rüḡyet degülseñ gör ki refc oldu hicāb
- 4 Küntü kenzüñ kenzine mesken dil-i virānedür
Gel tılsım-ı ḥāki ḳo ḳaşr-ı vücūduñ ḳıl ḥarāb
- 5 Ḥvāb-ı ḡafletden ṭur ey zāhid gözüñ aç Ḥaḳḳ'ı gör
Nefḥa-i şūr oldu vü irdi ḥiṭāb-ı müstetāb
- 6 Gir şırāt-ı mustaḳīme nefsüñi mīzāna çek
Ḥaşr u neşr oldu vü geldi vaʿde-i yevmü'l- ḥisāb
- 7 Şüret ü maʿnā bir oldu şāhid u meşhūd hem
Ey Şuhūdī sözi kes v'allahu aʿlem bi's-şavāb

7

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Gerçi hatt-ı şafha-i haddünde yazılmışdur hūb
La^llūn üzre hatt-ı yāķūt be-ġāyet maḥbūb
- 2 La^llūne nisbet hatt-ı şīve-i yāķūtīdür
Hatt-ı ya^lķūt misāl oldu nazarda mergūb
- 3 Görinür devr-i kamer fitneleri rūyuñda
Şaldı etrāfa hattūñ fitne vü ḥālūñ āşūb
- 4 Tāzeler derd-i dili hemçü hatt-ı meḥ-rūyan
Tāze tāze geh gele dest-i hattūñla mektūb
- 5 Ey Şuhūdī nedür eglenmeñe bilmem bā^{is}
Yārdan gelmiye mektūb-ı muḥabbet-üslūb

8³

- 1 Zūlf ü ruḥuñ ile her rūz tā-şeb
Kıldı ³amelden hep ehl-i mezheb
- 2 La^l-i lebüñdür dilde ağızda
Cāmını virdi ehl-i şürb
- 3 H^ān-ı vişālūñ pür-ḥūn dilde
Esbāb-ı ³işret ḥumla müretteb

³ Bu şiir aruz vezninin herhangi bir kalıbına uymamaktadır.

- 3b 4 Baht ile t̃alĩ olsa m̃s̃a'id
Olmaz viranda te'sir-i kevkeb
- 5 Bir cur'a ile 'uṣṣāķı yıķduñ
Āfāķı t̃utdı feryād u yā Rāb
- 6 Dūr olma ey dil t̃ur olma ġāfil
Senden saña yār olmuş dur aķreb
- 7 Bu dūr-i nazmuñ bil kim Şuhūdī
Andandur reheb andandur reheb

9

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Sāķī bizi bir cām ile gel mest-i mūdām it
Luṭf eyle hilāl-i ķadehi māh-ı temām it
- 2 Ey pīr-i muġan şeyḥe gerek ġūṣe-i ḥalvet
Biz meclis-i ḥās eyleyelüm feyziñi 'ām it
- 3 'İsī-nefes ol mürdeleri itmede iḥyā
'İsā gibi sen daḥı cihanda iyü nām it
- 4 Dil mürġini şayd itmek içün bāġ-ı rūḥuñda
Ḥāl-i siyehüñ dāne ḥam-ı zülfüñi dām it
- 5 Būs-ı leb-i dildāra gel ey kūzeler cerḥ
Ḥāk olsa serüm sāġār-ı çeşmi yine cām it

- 6 Şalınmaz iseñ nāz ile bāğ-ı manzarda
Ey serv-i revan gülşen-i can içre hırām it
- 7 Ey kıāsıd-ı can menzil-i cānāna güzer kıl
Ol dār-ı selām ehline rindāne selām it
- 8 Hāk-i kadem ol yārüñ işiginde muķīm ol
Ehl-i harem ol Kaʿbe kūyında maķām it
- 9 Düşdi ruķına zülfine sevdā-yı Şuhūdī
Sen menzilüñ ey can dile Mısr it dile Şām it

10

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (faʿlün)

- 1 Yine dīn āfeti bir muğbeçe-i bāde-perest
Çeşmi maḥmūr leb-i laʿli mey-ālūde özi mest
- 2 Dāmen-i zülf-keşan Hīndde zeban u dest-feşan
Geldi biñ nāz ile dilhānesine kıldı nişest
- 4a 3 Didi ey gāfil u mağrūr oturma maḥmūr
Olmadan seng-i havādişle gönül cāmı şikest
- 4 Ele bir cām alıgör sen daḥı hoş-kām olagör
Yüri bu deyr-i fenāda oluban mest-i elest
- 5 Şundi bir cām-ı hoş-encām elüme yār didi
Sihhat el virdi Şuhūdī saña devlet hem dest

11

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

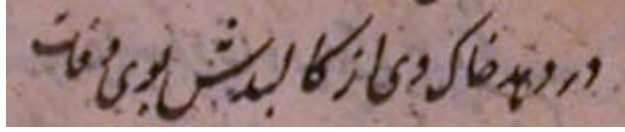
- 1 Ey āfitāb ḥüsnüñe zerrāt kāināt
Rūy-ı cemāl-i mihrüñe mir'āt mümkināt
- 2 Kalmadı şekki muşḥaf-ı ḥüsnüñde 'āşığuş
Vechüñde ḥattuñ olalı āyāt-ı beyyināt
- 3 Zülfüñ şebinde levḥ-i yüzüñden olan sebak
Bilür ne idüğün bugün ol ḳadrüñe berāt
- 4 Miḥrab idindi gūşe-i ebrūlaruñ gönül
Vechüñ olalı ḳible-i her dil be-her salāt
- 5 Zikr-i cemāl-i dost olaldan dilümde vird
Ḥālī degül Şuhūdī şükr-i dilde vāridāt

12

Mef ū lü me fā i lün fa ū lün

- 1 Dikdi dile can nihāl-i ḥayret
Virdi şemer ol kemāl-i ḥayret
- 2 Aḥvālümü kıldı gör digergün
Başumda benüm bu ḥāl-i ḥayret
- 3 Can çehresine mişāl-i ḥaṭdur
Ruḥsār-ı dil üzre ḥāl-i ḥayret

- 5 Şöyle üns itdi vefāñ ile Şuhūdī ölicecek



14

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Ey pādişāh-ı ḥüsn yeter bī-vefālīg it
Dilberlik eyle dil alagör dil-rübālīg it
- 2 Düşdün belā beriyyesine teşne dillere
Ey Hızr-ı pīr-ḥuceste yetiş reh-nümālīg it
- 3 Deryā-yı ğamda ğarḳ oluyor zevrāḳ-ı vücūd
Bād-ı nesīm-i luṭfla gel āşinālīg it
- 4 Ālūdeyüz müdām iḳerüz ḳanzillerüz
Sen şavma‘aında şūfī yūri pārsālīg it
- 5 Sevdā-yı vaşl-ı dost dilerseñ Şuhūdī gel
Bazār-ı ‘aşḳa gir baş açıḳ var gedālīg it

15

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Baña ‘aşḳuñdurur ālūde-dāman olmaga bā‘is
Ḳabā-yı gonce-veş ḳāk-ı girīban olmağa bā‘is

- 2 Bulurdı halka-i zülfünde dil cem'iyet-i hātır
Yine budur o miskine perişan olmaga bā'is
- 5a 3 Dehānuñ fikridür 'aql ehline hayret viren cānā
Lebüñ esrārıdur 'aşk ehli hayran olmağa bā'is
- 4 Güller handan olur ben ağladukca ol gül-i cennet
'Acebdür kim olur bu girye handan olmağa bā'is
- 5 Erenler haqqıyçün 'ıyd-ı vişāle irmedür maşşūd
Şuhūdī tekye-i 'aşk içre kurban olmağa bā'is

16

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Dilā gel 'ārif-i nefis ol bugün can u cihandan geç
Ki ya'ni māsivādan el çeküp kevn-i mekandan geç
- 2 İllā ey rāh-ı 'aşka bir kadem başdum diyen 'āşık
Dilerseñ vuşlat-ı cānānı gel başdan bu candan geç
- 3 Dilerseñ bulmağa ol bī-nişandan bir nişan ey dil
Koyup bu ism u resmi gel bugün nām u nişandan geç
- 4 Yolumuz çün irişdi menzil-i kūy-ı harābāta
Bir iki cām-ı mey nūş eyle ey dil bāri andan geç
- 5 Şuhūdī fikr-i dünyā zikr-i 'uqbā nice bir nice
Şuhūd-i şāhid-i meşhūda ir bu ĩn u āndan geç

17

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Derviş odur ki çekmeye sultāna ihtiyāç
Bu tāk u tūmtūrāka bu eyvāna ihtiyāç
- 2 Faķr u fenā memālikine pādişāh olan
Çekmez cihanda hüsrev-i hākāna ihtiyāç
- 3 Dehrüñ içinde ʿaşķ ile mustağniyüz bugün
Lāyık budur ki çekmeyevüz cāna ihtiyāç
- 4 Ādem odur ki o dāne için dāma düşmeye
Dil mezraʿında ķomaya bir dāne ihtiyāç
- 5 ʿĀķil odur ki cīfe-i dünyā için varup
Göstermeye olursa da nādāna ihtiyāç
- 6 Kırş-ı ķamerden olsa tehī sufre-i felek
Çekmez o hʿān-ı mihrüñ ile nāna ihtiyāç
- 7 İki cihānı ʿaşķa deĝişmiş gedālaruz
Sulţanlaruz Şuhūdī dahı ya ne ihtiyāç

18⁴

- 5b 1 Ey dil belāya şabr ķıl ki li'ş-şabrı miftāhu'l- ferec
Olma cefādan munfaʿil ki eş-şabru miftāhu'l-ferec

⁴ Bu şiir herhangi bir aruz kalıbına uymamaktadır.

- 2 Cevr-i cefāya kâ'il ol bār-ı belāya hāmīl ol
Şabr eyle ey dil-i kāmīl eş-şabru miftāhu'l-ferec
- 3 Ey sālīk rāh-i Hüdā Hāğdan dilerseñ ger beğā
Şabrı idüben gel pısvā ki eş-şabru miftāhu'l-ferec
- 4 Miftāh-ı bāb-ı kufı-ı dil şabr oldı şabr ey zinde-dil
Hāğdur bu nuğkı gūş kıl ki eş-şabru miftāhu'l-ferec
- 5 Gerçi Şuhūdī dürlü ğam çekdüñse bu yolda ne ğam
Olsun dilüñde dem-be-dem ki eş-şabru miftāhu'l-ferec

19

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün
(fa'lün)

- 1 'Ale's-şabah ki sākī-i hālīku'l-eşbāh
Şunardı bāde-perestān-ı 'aşka rāh-ı necāh
- 2 Nuğūş-ı şüret-i eşbāha cılve-i sākī
Virdi reşha-i rāh ile neşve-i ervāh
- 3 Tutardı ke's-i şabūhı mizāc-ı kāfurı
İderdi 'ālem-i kevnüñ fesādını ıslāh
- 4 Fūrūğ-ı cām ile cemden virürdi cāna ferāğ
Şu'āc-ı āteş-i meyden meşā'il-i aqdāh
- 5 Ağarmış idi meger şeb kelāle-i ser-i şubh
Kızarmış idi şafağdan beyāz-ı rüy-ı şabāh

- 6 Hezār luṭf ile şundi elüme cām-ı şabūḥ
Hezār mihrüñ ile kıldı bu zerreye ilḥāḥ
- 7 Didi içinde bu deyr-i sipihr-i bī-mihrüñ
Mey iç müdām ki yokdur marīz-i aşka ḥāḥ
- 8 Bu tengnā-yı havādişde çekme renc-i ḥumār
Müdām mest-i ḥarāb ol ki mey diñildi mubāḥ
- 9 Heman dem içdüm u geçdüm özümden ol sâat
Bedāyiṣ-ı Şuhūdī illā māḳadlaḥ
- 10 Behā-yı meyde gerü oldı ḥırka-i şūfī
Şafā-yı ḥāba virildi ḳābā-yı zīr u şalāḥ
- 11 Şuhūdī fetḥ u futūḥa irişdi ḥoş yāran
Elinde cām-ı müdām u dilinde yā Fettāḥ

20

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 6a 1 Olsa ʿaceb mi cevır u cefā iḳtizā-yı çarḥ
Olmadı hīç mihr u vefā muḳteżā-yı çarḥ
- 2 Aldanma mihrine felegüñ māh-ı nev gibi
Bāzār-ı dehr içinde olup bī-nevā-yı çarḥ
- 3 Olma naʿm-i devlet-i dünyāya muḡtanem
Yokdur teneʿüm itmege aşlā rızā-yı çarḥ

- 5 Bir iki gün misâfir için tâ bahānedür
Lâyık degül ikāmete mihman-serāy-ı çarḥ
- 6 Emn üzre olma virmez eman çarḥ-ı bî-eman
Dāim kaza ile töludur bu fezā-yı çarḥ
- 7 Dolāb-vār ağlayup inler döner felek
Añladı gibi kışsa-i dil-i mācerā-yı çarḥ
- 8 Māzîye bakma gözleme müstaḳbeli daḥı
Hoş gör Şuhūdi ḥāl-i mezā-mā-mezā-yı çarḥ

21

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Düşdüm belā vü miḥnet-i hicrāna kıl medet
Ḳaldum ayakda tut elüm ey şāh-ı muṭmed
- 2 Gerçi zaʿīf u ḥaste dilem bir fenādayum
Kūyuñ ġarībiyem beni ḳapuñdan itme red
- 3 Bir mesned ile saña ḳılur herkes istinād
Ancaḳ penāh-ı lüṭfuñ olupdur baña sened
- 4 İrmek olurdı menzil-i maḳşūda ey göñül
Kūh-ı günāhum olmasa idi yolumda sed
- 5 Vuşlat ümīdi ḳande vü ben ḳande ey ḥabīb
Yok hem-dem olmağa seg-i kūyuñla daḥi ḥad

- 6 Bir mîr-i Rūmdur ki unşur-ı pākūñ Hūdā bilür
Eylər ھاṭā diyen kişiler cismūñe cesed
- 7 ‘İlmūñde tıfl-ı ebced iken edem za‘
Ol saña nice ebced olur aña sen veled
- 8 Fehm eyler iseñ ism-i müsem mā rumūzını
Aḥmed de şuretā görünür ma‘nā-i aḥad
- 9 Aḥveldurur şu kimse ki görür biri iki
Görmez çü rāst dīdede olsa eger remed
- 6b 10 Hāk ol Şuhūdī rāh-ı miḥnetde şıdḳ ile
İki cihanda isteriseñ devlet-i ebed

22

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Eyyām-ı ‘ıyd yevm-i sâ‘id rızḳdur cedīd
Devr eylesin ḳadeḥ yine bir müddet-i mezīd
- 2 Hengām-ı ‘ıyş u mevsim-i gül-i yār hem-nişīn
Geldi yaḳīn ki tevbe-i mey fikre red ba‘īd
- 3 ‘İşret u meydür elde gerek cām-ı mey müdām
Şaldı kenār-ı cūya bugün sāye berg-i bīd
- 4 Mestürelık şatar yine meyhāneler gezer
Ortaya düşdi duḡter-i rez pend-i nā-şinīd

- 5 Çokdan ayakda kalmış idi cur'a gibi mey
Başına çıkdı her kiřinüñ geldi rüz-ı ıyd
- 6 Bāzār-ı dehre sen de gel ey h'āce ıibret al
Herkes meta'-ı ıömrün ider sen bey' mezīd
- 7 Beñzetme sen řuhūdī sözün eski sözlere
Bir tarz-ı hūbdur bu bir üslūbdur cedīd

23

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Hamdulillah sāķiyā irdi yine hengām-ı ıyd
Vaķtidür devr eylesün cām-ı sürür encām-ı ıyd
- 2 Māh-ı nev řeklinde gūyā bezm-i ııřret cāmıdur
Sāķi devran elinde sāğar-ı eyyām-ı ıyd
- 3 Zūlfüñ aķřamında yāhud kūře-i ebrūlaruñ
Gösterür bir şeklile ıayn-ı hilāl-i řām-ı ıyd
- 4 Çekdi bir tuğrā-yı zerrīn-i lācverd üstünde çarķ
Yazdılar eķrāf-ı řāma var ise aķkām-ı ıyd
- 5 Ruķlaruñ devrinde kařuñ bir ıřāret eylesün
Devr kılson māh-ı bedr olsun hilāl-i cām-ı ıyd
- 6 Cur'a-i cām-ı lebüñ bī-hūřuyam ölsem ne var
Deyr-i ıālemde bugün bir rind-i düird-āřām-ı ıyd

- 7 ‘İyd-ı vaşluñdur Şuhūdīye murād ey şāh-ı hüsñ
Olduğunca ni‘met-i ‘āmuñla hās u ‘ām-ı ‘ıyd

24

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 7a 1 ‘İyd irdi virdi ‘āleme bir hoş haber lezīz
Oldı dehan-ı rūze gūşāyan meger lezīz
- 2 Şīrīn kelāmıdur lebūñūñ ārzū-yı dil
Can hastesidür aña gerek gülşeker lezīz
- 3 Senbūseler vir ağızına ‘ıydiyye dostum
Olur bu günde sukkeri senbūseler lezīz
- 4 Özlerse nola sīb-i zenehdānuñı gönül
Bir hastedür ki aña gelür sīb-i ter lezīz
- 5 Bārān-ı eşkle şulanur mīve-i vişāl
Niteki tab-ı mihrlle olur semer lezīz
- 6 Ol dem çıkınca şubḥ-ı vişāle geçen gice
Olur vişāl-i yārla hvāb-ı seher lezīz
- 7 Bir buse aldı la‘l-i leb-i yārdan meger
Naẓm-ı Şuhūdī oldı çü khand u şeker lezīz

25

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün
(Fâ i lâ tün) (fa'lün)

- 1 Māye-i rūḥ-ı revan ṭal'at-ı meh-rūyuñdur
Kuvvet rūḥ u dil u can la'l-i suḥan-gūyuñdur
- 2 Çāh-ı zulümāta şalan āb-ı ḥayāt Hızr-ı
Çeşme-i la'l-i lebüñ zülf-i siyeh-mūyuñdur
- 3 Güli gülşende tutan gonce-i ḥandānuñdur
Sünbülü bağlayan zülf-i semen-būyuñdur
- 4 Toğrusun söyler isem ey kadd-i şimşād eger
Servi āzād iden ol kâmet-i dil-cūyuñdur
- 5 Diyesiz luṭf idüp ol şorsa Şuhūdī kimdür
Ḥayliden ḥayli eḥibbāda du'ā-gūyuñdur

26

Mef ū lü fâ i lâ tü me fâ ĩ lü fâ i lün

- 1 Yārüñ dehānı sırr-ı nihandan ḥaber virür
Çeşm-i siyāhı 'ayn-ı 'ıyandan ḥaber virür
- 2 Kūrtarsa cānı zulmet-i ğamdan 'acep midür
Hızr-ı lebüñ ki çeşme-i candan ḥaber virür
- 3 Reftār-ı yār u kâmet-i dildār-ı rāstı
Gülzār-ı canda serv-i revandan ḥaber virür

- 7b 4 Her dem akan gözümdeki eşküm güherleri
Bāzār-ı ğamda iki dükandan haber virür
- 5 Ebrū-yı yār u ğamze-i sāķī Şuhūdī'ye
Her bir nazarda tīr u kemandan haber virür

27

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa'lün)

- 1 Nefes-i bād-ı şabā müşg-feşan olmuştur
Ālem pīrine tāze civan olmuştur
- 2 Erguvān-ı cām 'aķīķi içürür yāsemene
Gūşe-i çeşmle nergis nigeran olmuştur
- 3 Çekdiler ğonce arūsuna serāperde-i gül
Bülbülān-ı na'ra-zenan nāle-kūnan olmuştur
- 4 Māh-ı bedr olsa nola sāķī hilāl-i sāġar
Geçdi rüze şeb-i 'ıyddur Ramażan olmuştur
- 5 Gūşe-i mescidi añmaz bu ħarābāt ehli
Meclis-i va'z unuduldı ne zeman olmuştur
- 6 Naķd-i vaķti görelüm añma gam-ı ferdāyı
Ya işitdün mi geçen vaķt-ı zeman olmuştur

- 7 Muşhaf-ı ‘aşkı revan ideli dil-i Hāfız’dan
Ey Şuhūdī ğazelūñ āb-ı revan olmışdur

28

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa‘lūn)

- 1 Nefes-i pīr-i muğan müşg-feşan olmışdur
Būy-ı luṭf ile dīl pūr-civan olmışdur
- 2 Erguvan içre cām-ı ‘aḳıḳi la‘lūñ
Gūşe-i çeşm ile nergis nigeran olmışdur
- 3 Baĝ-ı bülbul ruḥ-ı gül bād-ı ḥazandan ğāfil
Bülbul-i bāĝ-ı ezan na‘rā-zenan olmışdur
- 4 Cūylar gibi yūri bāĝa güzer eyle seher
Gör ki āb anda çü ‘ömr-güzeran olmışdur
- 5 Halk-ı ‘ālem bu zemanda bu cihandan ğāfil
Bilmezem ben bu cihānı ne zaman olmışdur
- 6 Rūz-ı vuşlatdur ebed āḥiri şām-ı seḥerūñ
Ezeli evveli ‘ıyduñ Ramażan olmışdur
- 8a 7 Ey Şuhūdī nice sen nām u nişan gözlersūñ
Bār-ı ‘anḳā gibi bī-nām u nişan olmışdur

Fe i lâ tün me fâ i lün fe i lün
 (Fâ i lâ tün) (fa'lün)

- 1 Rûy-ı yâre olan hicâb nedür
 Vech-i pâküñe bu niķâb nedür
- 2 Zülfüñ altında ey kamer-ruķsâr
 Ebr içinde ol âfîtâb nedür
- 3 Gün yüzüñde hicâb perde-i zülf
 Şeb-i târ içre mâh-tâb nedür
- 4 Hüsni-i bâķī ger şemme-i sâķī
 Kıldı bezm ehlini ħarâb nedür
- 5 Perde-i râz içinde ey muķrib
 Ney nedür nâle-i rebâb nedür
- 6 Şorduğum leblerüñden eyleme ʿayb
 Câm-ı laʿlünde bu şarâb nedür
- 7 Nergisi ħaste itdi renc-i ħumâr
 Gözlerüñ böyle mest-i ħvâb nedür
- 8 Şemʿi ruķsârûña bu rûşendür
 Canda bu tebb gönülde tâb nedür
- 9 Tîr-i ħamzeñden ey keman-ebrû
 Dîl u câna olan şitâb nedür

10 Leb-i la'î-i nigârdan her bâr
Geh hîṭâb u gehi 'itâb nedür

11 Ey ṭabîbüm Şuhûdî ḥaste-dilüñ
Bu su'âlâtına cevâb nedür

30

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün
(Fâ i lâ tün) (fa'lün)

1 Ğamzeñ oḡlarını dil can u cigerden gönîlür
Ḳanlu peykanlaruñı sîne siperden gönîlür

2 Yüzüm izüñ tozına nice sürmegüm dem olur
Ḥâk-i pâki gözüm nûr-ı başardan gönîlür

3 Bûy-ı zülfüñden eşer tıydu meger bād-ı nesîm
'Anberîñ kâkülüñi bād-ı seḥerden gönîlür

8b 4 Bed naẓarlarla yürü yürüme ey pâk-nihâd
Seni bu merdüm-ı çeşm ki naẓardan gönîlür

5 Sen gezersen yürüyüp gez ü hevân üzre vey
Gör Şuhûdîyi ki sen can nelerden gönîlür

31

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Cihānuñ cümle varından dile bir dil-rübā yegdür
Felekde mihr-i gerdundan baña bir mehlīkā yegdür
- 2 Sekiz cennet şafāsından Hāḫḫuñ dīdār-ı ḥākhūn
İki ʿālemde bir kez yüzüñi görmek baña yegdür
- 3 Ğamuñla eglenür miskīn gönüller çīn-i zūlfüñde
Aşılta var gurbetde kişiye āşinā yegdür
- 4 Hūmār ola rūy-ı uşşāḫı devāçūn mey-i bāḫī
Şunarsuñ cām-ı laʿlūñden meded kıl saḫiyā yegdür
- 5 Şuhūdīye ayak tolar şaçuñla baş koşup zūlfüñ
Görelüm başumuz kaydını biz daḫı Hūdā yegdür

32

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Bu ʿālem kār u bārından baña kūy-ı fenā yegdür
Tokuz çarḫuñ ser-ā-ser atlasından bir ʿabā yegdür
- 2 Nidermiş atlas u dībā ile sincāb u semmūrı
Yanında Şol gedānuñ kim bir eski būriyā yegdür
- 3 Bugün ḥumḥāne-i ʿaşk içre çün ser-mest-i bī-bāküm
Yürürsem pā-bürehne bāş açık büm-nevā yegdür

- 4 Bu ʿālem nigāhında erenler hāḳḳıçün ey dil
Cihan hüsrevlerinden bir ḳalender-veş gedā yegdür
- 5 Şuhūdī çekmeden cevrin bugün gülşende her hāruñ
Yatup külhan bucağında yoğ olmak çok baña yegdür

33

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 İzün tozın gözine ne her bī-başar çeker
Ol tütüyāyı merdüm-i şāhip-nażar çeker
- 2 Serḫadı mülk-i hüsne ayak başdı zülf-i dost
Ḳad-i bülendi rāstına feth ü zafer çeker
- 9a 3 Aşıldı ḳaldı zülf-i dilāvizüñe gönül
Dār-ı belāda göre o miskin neler çeker
- 4 Hün-ābe dīdede şanma sulṭān-ı ʿaşḳ-ı dīl
Hün-ı ciger nevālesidür mā-ḫazar çeker
- 5 Dervīşe dilde dīdede ḫod ḫuşḳ u ter yeter
Yine ğam-ı cihānı şeh-i baḫr u ber çeker
- 6 Laʿl-i lebün şafāsına sāḳī-i pīr-i çarḫ
Mihr-i ruḫuñla şām u şehir baḫr-ı ter çeker
- 7 Naḳd-ı revān-ı sīm-i sirişküñ telef ider
Çeşmüm bu yolda siz göresiz çok zarar çeker

- 8 Hārıma gel güller açılur hoş şafā sürer
Bülbül fığan u nāle vü āh-ı seher çeker
- 9 Ğamzeñle zülfüñ itdi dil ü cānı ber-țaraf
Koymaz Şuhūdī'yi dağı elden eyler çeker

34

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Çıkdı gülşende yine bād-ı şabādan bu haber
Didiler berg-i gülüñ gülberg-i terden düşdi ter
- 9b 2 Dāmen-i gül gibi çāk itmiş yakasın ğoncenüñ
Virdi būy-ı sünbülüñ geldi meger bād-ı seher
- 3 Bir mükerrer kıanddur ğayr-ı mükerrer leblerüñ
Senüñ dirler ağızuña ammā nedür tenüñ şeker
- 4 Bu yola yüz sürdüğü budur gözüñ merdümleleri
Tūtiyā-yı çeşm-i hākle açıldı dīdeler
- 5 Tīr-i ğamzeñ çıkmaya bir lahza dilden sīneden
Şol hadeng-i tīr-i müjġānuñ nedür eylemez geçer
- 6 Olsa sīm u zer almağa metā^c-ı vaşluñı
Eşk-i çeşmümle rūh-ı zerdüm tīr-i sīmle zer
- 7 Kūyuñ özler āşiyānında can kılmaz kıarār
Mürġ-i kıudsīdür ğöñül uçmak diler mi bāl u per

- 8 Salṭanat ğavġāsı başa bir belādur ‘ārifüñ
Kendü başı kendünün başına derd-i ser yeter
- 9 İ‘tibārı yoġ idi nazm-ı dürer-bāruñ senüñ
İ‘tibār-ı şāhla oldı Şuhūdī mu‘teber

35

Mef ū lü fā i lā tü me fā ĩ lü fā i lün

- 1 Hoşdur bahārı hüsnün ile nev-bahār-ı ‘ömr
Ħandan ruḥūñla bāġ-ı dil u lāle-zār-ı ‘ömr
- 2 Gül üzre sünbülün götür ey gül-‘izār gel
Sebz-i ḥaṭṭuñla tāzelenür sebze-zār-ı ‘ömr
- 3 Bārāna döndü göz yaşı ḥasretle dem-be-dem
Geçdi ġāmuñla berķ gibi rūzgār-ı ‘ömr
- 4 Zülfünde ber-ķarār ṭurur zanniderdi dil
Miskin ne bilsün anı ki yoķdur ķarār-ı ‘ömr
- 5 Pāy-i vişālün öpmeye bī-iḥtiyār idüm
Hicran elinde neyleyelüm iḥtiyār-ı ‘ömr
- 6 Ḥaṭṭ-ı lebünde cārī idi mācerā-yı Ḥıẓr
Baġlandı bir ķıl üstine ammā medār-ı ‘ömr
- 7 Bāġ-ı cihanda mīve-i vaşluñ durur murād
Olmasa mīve-dār n’olur şaḥ-sār-ı ‘ömr

10a 8 Dīdār-ı yār elde bugün sāķi mey getir
Ferdā degüldür ‘ārife m‘lūm kār-ı ‘ömr

9 Āb-ı hayāt gibi Şuhūdī zemānede
Bu nazm-ı āb-dār kalur yād-gār-ı ‘ömr

36

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 ‘Āşık-ı dil-ḥastenüñ kim ḥātırı ğamġın olur
Eşk-i ḥasretle dem-ā-dem dīdesi ḥūnīn olur
- 2 Telḥ-kām oldukça zehr-i ḥicrle Ferhād-ı dil
Leblerüñden can mezākı Hüsrev-i Şīrīn olur
- 3 Yāre ne yüzden şunam yā Rab gönül āyīnesin
Korkaram Yusuf gibi kendin görür ḥod-bīn olur
- 4 Zülfüñi vaşf eylesem olur perīşan ḥātırım
Ruḥlaruñ vaşfında ammā sözlerüm rengīn olur
- 5 Ayırma bir laḥza gözüñden gönölüni faķr ehlinüñ
Kim muḥabbet şāhına mesken dil-i miskīn olur
- 6 Rūmdur ḥālī degüldür her taraf ḥāl-i ruḥuñ
Nāfe-i misk-i ḥotendür zülf müşk-i Çīn olur
- 7 Maṭla‘-ı Şems-i ma‘ārīfdür Karaman illeri
Ḥāk-i Mevlānā ki kuḥl-ı ‘ayn ḥūru’l-‘ayn olur

- 8 Tîre olsa Yezîddür iden Şuhūdî reşkden
Mühr-i sulţan ile şimdi Şaruhan Āydın olur
- 9 ‘Anber-efşan oldıgınca hāme-i miskîn raķām
Ṭab‘-ı pāk u şî‘r-i sihr-āyîneñe taḥsîn olur

37

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Bu söz illerde vü dillerde meşeldür meşhūr
Dīdeden dūr olan lā-büdd olur dilden dūr
- 2 Hırş-ı dil hāl-i rūḥuñ görmege efzūn oldu
Meyl bi’z-zād zarūrīdür ider dāneye mūr
- 3 Şalınur her ʔarafa nāzla reftār itseñ
Görinür zūlf-i rūḥuñda eṣer-i bād-ı ğurūr
- 4 ‘İtr-sāy oldı dimāġ-ı dil havrā-yı behişt
Çīn-i zūlfüñde senüñ bu nedür ey ġayret-i ḥūr
- 10b 5 Ka‘be-i kūyuña varmazsa Şuhūdî Bārī
Dil-i vīrānını kıl lūṭf ile Beytü’l- ma‘mūr

38

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 1 Eşk-i çeşmüm gam-ı hicrũñdeki bāran gibidür
 Şadef-i çeşmde olur katre-i nīsan gibidür
- 2 Katre katre dökülen kanlu yaşum çeşmümden
 Dāne dāne dizilen subḥa-i mercan gibidür
- 3 ‘Ārızuñ fikriyle gamze-i ḥun-ḥ‘āruñdan
 Nergisī gözlerũñ lāle-i nu‘man gibidür
- 4 Teng-dil ḡonce-şıfať çāk-ı girīban ḥūn-ı gül
 Ḥār-ı hicranda göñül bülbul-i nālan gibidür
- 5 Yā Rab ol ḡonce-i nevreste gülzār-ı cemāl
 Tāzedür gülsün açılson gül-i ḥandan gibidür
- 6 Salṭanat lāfın urursa nola kūyuñda göñül
 Her gedā pādişehüm bāşına sulṭan gibidür
- 7 Yārla ḥoş görünür baña Şuhūdī ‘ālem
 Yārsız bāḡ-ı cihan bendle zindan gibidür

39

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Hengām-ı şabaḥ oldı dem-i pīr-i muḡandur
 Bir cām-ı şabūhī ile sākī bizi kındur

- 2 Fevt olduysa nola seher cām-ı şabūhī
Terk itme sâhūrı dime mäh-ı Ramažandur
- 3 Yak şem‘-i ruhuñ bezmüñe vir cümle
Luṭf eyle çerāğ-ı dil-i ‘uṣṣākı uyandur
- 4 La‘lūñ güheri dūr gibi gūş-ı dile mengūş
Ağzuñ haberi can gibi bī-nām u nişandur
- 5 Ārām idemez şu gibi bir lahza nazarda
Ol rūḥ-ı revan şüret-i ‘ömr-i güzerandur
- 6 Hāk-i kademūñ olmada yok ğayri murādum
Maḳṣūd benüm pādişehüm bir nigerandur
- 7 Hāşā ki Şuhūdī’ye ğamuñdan gele vahşet
Ḳabrümde daḫı olsa ğamuñ mūnis-i candur

40

Mef ū lū me fā ī lūn mef ū lū me fā ī lūn

- 11a 1 Ey ğāyib olan gözden gir göñlüme ol nāzır
‘Aynıyla temāşādur ğāyib didigūñ hāzır
- 2 Cānāne nazar kılsa can seyrin ider ‘āşık
Bu sırra degül vāḳıf ten gözüyle sā‘ir
- 3 Şun la‘l-i şekerbāruñ tūṭī-i dile her bār
Mir’āt-ı cemālūñden bulsun ḳo şafā ḫāṭır

- 4 Ol kākül-i miskīnden aşılса kesilmez can
Zülfünden üzülmez dil ‘ömr olsa eger āhır
- 5 Görüñ ki sefer itdüñ gönümde muķīm olduñ
Olmadı Şuhūdīye ma‘nī-i sefer zāhır

41

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Berg-i gül üzre şabādan sünbülüñ pejmurdedür
Bu cihetden hātır-ı bülbul biraz āzurredür
- 2 Āfitāb-ı meyle germ eyle dili ey pīr-i deyr
Zühd-i huşk ile dil-i zāhid gibi efsürdedür
- 3 La‘lün can-bahşuñ müyesser āşıka dirlik hārām
Zinde-i cām-ı lebüñ olmaya bir dil mürdedür
- 4 Dür gibi la‘lün hadīşi gūş u cāna düşmesün
Her ne deñlü var ise hüsn ü bahā ol dürdedür
- 5 Leblerüñ fikri dīl u canda Şuhūdī neylesün
Yar ise bir dīlrübā can ise bir dīlberdedür

42

Mef ü lü me fā ī lü me fā ī lü fā ü lün

- 1 Devreyle gel ey pīr-i muğan raṭl-ı giran vir
Öldük gam-ı devranla luṭf it bize can vir

- 2 Göster yüzüñ āyīnesini cāna şafā vir
Şun laʿl-i lebūñ sāğarını cām-ı cihan vir
- 3 Mihr urmuşdı hātem-i laʿlūñ dile ey dost
Ol maḥzen-i candur açdın baña nişan vir
- 4 Cellād müjeñ katlüme çekdiyse ne var tığ
Başum yarağın görmeye bir lahza aman vir
- 5 Can ağza geldi seni kıılmağa temāşā
Bir lahza Şuhūdī kuluñ öldürme aman vir

43

Me fā ī lūn me fā ī lūn fe ū lūn

- 11b 1 Hilāl-i cāmı sāķī eylesün bedr
Bu eksiklüye artık olmasun ʿözü
- 2 Rūḥuñ devrinde her gün ʿıyd-ı adhā
Ser-i zülfünde her şeb leyletü'l-ḳadr
- 3 Degül ḥālī ğamuñdan hiç sīne
Tolu mihrüñle her gencīne şadr
- 4 Geçer miydi ser-i rifatde ömrü
Çenārā serv-i ḳaddüñ vermese ḳadr
- 5 Nice demdür nedür ey şāh-ı ḥüsn
Şuhūdīye ḳapuñda dimedüñ nedür

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Bugün meydān-ı hüsniñ yāri bir çāpük-süvārıdur
Sırr-ı aşk ehlinüñ hem şimdi anuñ hāk-sārıdur
- 2 Otursuñ mesned-i izzetde mīr-i kāmran olsun
Saʿadet rütbesinüñ kām-bağş u kām-kārıdur
- 3 Hicābından yüzine keffini niçün tutar deryā
Meger baħr-ı muhīt cūd-ı lütfuñ şerm-sārıdur
- 4 Dil-i miskīn esīrüñdür kemend-i bend-i zülfüñde
Dile bend-i kemendüñ hem tarīk-i resm-kārıdur
- 5 Yüzüñe çeşme-i ħurşīd virsem vechi var ammā
Lebünde āb-ı Ħızruñ maʿnisi ʿayn ile candur
- 6 Ezel bir cām-ı mey içdüm elinden sāķī ʿaşkuñ
Bugün başumdaki daħı henüz anuñ ħımārıdur
- 7 Siyeh mūlar ağardı hem şarardı zer gibi rüyum
Bu ʿömrüm bāğınuñ vaķt-i ħazan köhne bahārıdur
- 8 Ħarāb olmuş dil-i miʿmār lütfuñ eylesüñ maʿmūr
Ħayālüñ pādişāhınuñ gönül dār u diyārıdur
- 9 Belāğat bostanınıñ Şuhūdī bāğbānıdur
Viren revnāk o bāğa tāze nazm-ı ābdārıdur

45

Me fā ī lūn me fā ī lūn fe ū lūn

- 1 Sipih̄r talʿat-ı hüsnüñde bu nedür
 7oĝar iki hilāl u hem iki bedr
- 12a 2 Olupdur rŭhlaruñ devrinde çün ʿıyd
 İki zŭlfüñde iki Leyletü'l-kadr
- 3 K̄adem rencide kıl bu sīneye gel
 Saña can eylemişdür sīnede şadr
- 4 Niyāz ehline az eyle cefāyı
 İñende olsun ʿuşşāka çün ʿözü
- 5 Gedā-yı kūy-ı dilberdür Şuhūdī
 Aña şāhum yeter bu rifʿat u kadr

46

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Sākī getir piyāleyi vaqt-i şabūhdur
 Lutf it götür humārı zemān-ı fütūhdur
- 2 Rāḥ-ı civan u rāḥat-ı pīr-i muĝandur ol
 K̄alb-i zāife kuvvet u hem kuvvet-i ruḥdur
- 3 Firḫatde gerçi çekdüĝüm Eyyüb şabrıdur
 Vuşlat deminde ʿālem olur ʿömr-i Nuḥ'dur

- 4 Ālūde-i mest mey-kede cāmı gibi şikest
Zāhid ki dest-i tevbeyi virdüñ nuşdur
- 5 Hāl-i derūnı yāra ne hācet ki şerh idem
Dilde Şuhūdī şerhālarum çün meşrūhdur

47

Mef ū lü fā i lā tü me fā ĩ lü fā i lün

- 1 Her kim tarīķ-i ‘aşķa düşüp pāmāl olur
Mir‘āt-i ķalbi āyīne-i Zü’l-celāl olur
- 2 Neylerseñ eyle ‘āşık ol ey şālik-i tarīķ
‘Aşķ olmayınca Hāķķ’a varılmaķ muhāl olur
- 3 Şol dil-rübāya vir gönül ammā ki sen sen ol
Zülf-i ‘izārı mazhār-ı hüsn-i cemāl olur
- 4 Ādemdedür ne var ise ey hürmet-şinās
Bu iki ‘ālem ādemçün bir mişāl olur
- 5 Bu yolda merd iseñ zen-i dünyāya vir talāķ
Çünkim bu zāl-i dehrüñ işi mekr u āl olur
- 6 Virmez yakīn tālīb-i dünyāya i‘tibār
Ma‘būd-ı Hāķķ katında anuñ mülk ü māl olur
- 12b 7 ‘Anķāları şikar ide şehbāz-ı himmetüm
Lütf-ı Hüdā Şuhūdī eger per u bāl olur

48

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 ‘Aşk ateşiyle dil yine biryan olup gezer
Dīde firāk-ı yār ile gıryan olup gezer
- 2 Bu eşk-i çeşmüm ile cihan ğarķa vardı gel
Bünyād-ı cismüm arada viran olup gezer
- 3 Kaddūn koparmaz ise ‘acebdür kıyāmeti
Ol gitdügünce serv-i hırāman olup gezer
- 4 Gün geldügünce ol meh-i hırşīd-i ʔal‘atüm
Şehrūn içinde bir meh-i tāban olup gezer

49

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Gel ey leylī hırāmum hālet-i mecnūnı benden sor
Ne bilsün kışsa-i Şīrīn’i Hüsrev kūh-kenden sor
- 2 Bu hālķa sorma hāl-i hālķa-i zūlf-i perīşānı
O bir sevdādur anı yine başından geçenden sor
- 3 ‘İlācın ‘āşık-ı dil-hastenūn bilmez ʔabīb-i dil
Yine şāfī cevābı ol leb-i sükker-şikenden sor
- 4 Ne bilsün yandugm kūh-ı belāda şorma Ferhād’a
Var ey Mecnun beni ol Hüsrev-i Şīrīn-suhanden sor

- 5 Şorarsañ bu rūḥ-ı zerd ile sîm-i eşkümüñ vechin
Şuhūdî ol şeh-i zerrin-kabā sîmin-bedenden sor

50

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Diyār-ı ğamda şanmañ siz bizi dār u diyār egler
Ḥüdā ḥaqqıçün ‘aşk ile ancağ derd-i yār egler
- 2 Lebüñ hicriyle eşküm gibi ‘âlem çıkdı çeşmümden
Beni ḥum-ḥānede şimdi şarāb-ı hoş-güvār egler
- 3 Senüñ mihrüñle ey meh-rū dil u ‘uşşākı rüz u şeb
Rūḥuñ mehtābıyla bil o zülf-i tāb-dār egler
- 4 Uçup bāğ-ı cihandan göz yumdu ‘andelib-i dil
Velī güلزār-ı ‘âlemde beni bir gül-‘izār egler
- 13a 5 Gerekmez nağme-i Dāvūd’ı eylerse baña muṭrib
Şuhūdî ‘āşık-ı mehcūr çün āh ile zār egler

51

Mef ū lü me fā ī lün mef ū lü me fā ī lün

- 1 İḳlim-i fenā şāhın ne mülk ü māl egler
Genc-i ğam u miḥnetde bir köhnece şāl egler
- 2 Hicran yiridür gerdün tırmaz gönül eglenmez
Ammā bir iki üç gün ümmid-i vişāl egler

- 3 Her kişi bu gülşende bir bağ ile bağlandı
Dil bülbüli ammā ki bir tāze nihāl egler
- 4 Maḥbūb u meye zāhid nice idelüm tevbe
Gönlü mey-i nāb ile bir ḥüb-cemāl egler
- 5 Tesbih ile evrāda dil bağlanmaz ‘āşık
‘Aşk ehlini ey zāhid ya vecd u ya ḥāl egler
- 6 ‘Ālem ṭolu şüretdurur mānend-i ḥayāl-i ḥalel
Her kişiyi bir yüzden bir özge ḥayāl egler
- 7 Bu deyr-i fenā içre gönlüñi Şuhūdīnūñ
Meyḥāne bucağında bir eski sifāl egler

52

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Her kim serāy-ı dehre bakup i‘tibār ider
Ḳasr-ı vücūdını yıkup ol tār u mār ider
- 2 ‘Ārif odur ki kendü ‘özini hāke⁵
Maḥv-ı vücūd eyleyüben ḥāk-sār ider
- 3 Bir ‘āriyet libāsdurur cāna vücūd
‘Ārif ri‘āyet eylemeden añā ‘ār ider
- 4 Bir iki gün cihāna gelüp i‘tibārla
Ṭoprak başına şol kiřinüñ iftiḥār ider

⁵ Bu mısra metnin aslında yarım bırakılmış, tamamı yazılmamıştır.

- 5 Dehrüñ Şuhūdī añladı bildi fenāsını
 Kāşr-ı vücūdını yıkup ol tār-mār ider

53

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Yüri var dimesün cennetde zāhid bağ u rāğum var
 Tecelli-i cemāl-i yār ile andan ferāğum var
- 13b 2 Değişmem cennet-i ʿadne bugün kim deyr-i ʿālemde
 Kenār-ı kûçe-i pîr-i muğanda bir yatağum var
- 3 Gelür sākî baña bezm-î fenāda cām-ı Cemden yeg
 Sifāl-ı kâse-i serden elümde bir ağum var
- 4 Yiridür Hüsrev-i fakr u fenā olsam Skender-vār
 Muraşşa^c çetr-i gerdundan kurulmuş bir otağum var
- 5 ʿAcep mi tekve-i ʿaşkuñ olursam ihtiyārı ben
 Yanar mihr ile dilde gün gibi rûşen çerāğum var
- 6 Komasam dāmen-i şahrāyı elden tañ degül ey dil
 Kızıl kana boyanmış lāle-veş bağrumda dāğum var
- 7 Semend-i tab^c ile meydān-ı maʿnāya nola çıksam
 Şuhūdī elde çün şemsîr-i nazmdan ferāğum var

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Yārūñ hayāli dilde veyā çeşm-i terdedür
Geşt ü güzār-ı yār hemīn baħr u berdedür
- 2 Dilde muķīm u dīdede eyler müsāferet
Merdūm gibi seyrde seferde hāzırdadur
- 3 Geh dilde gāh dīdede dildār-ı cilveger
Gāyib degül seferde hāzarda nāzardadur
- 4 Hūn-ı ciger ki dīde vū dil māhāzar çeker
Hayru't-ta'ām nüktesi hem māhāzardadur
- 5 Bir dūr ki dūrc-i kişver-i la'luñde derc olur
Mengüş-ı gūş merdūm-i şāhib-hünerdedür
- 6 Muṭrīb ne dir iseñ v'ey ki meclisde dem senūñ
Nefes arada bahānedurur neyde perdedür
- 7 Bī-berg ü bī-nevā kılmaz bāğda çü gül
Nergis ki anuñ kim gözi sīm u zerededür
- 8 Mihrūñle baħt-ı dīdesi bīdār hem çü şubħ
Ġāfil gibi ki gönül gözi h'āb u h'ārdadur
- 9 Vīrānelikde buldı Şuhūdī murādını
Şāhid yeter ki genc de vīrānelerdedür

55

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 14a 1 Açılmış taze dāğum sīnem üzre kırmızı güldür
Sifāl-i serde çeşm-i hun-feşan iki kıranfildür
- 2 Libāsın çeşm-i bülbül eylemiş gül-pirehenler hep
Ser-ā-ser serv-kağ gonce-dehenler reşk-i bülbüldür
- 3 Kađeh tut elde sākī vađt-i güldür cām-ı Cem nūş it
Çemende bülbülüñ destinde her gül sāğar-ı müldür
- 4 Kaşar itmez uçardı mürğ-i dil gülzār-ı ʿālemden
Tutan bu bağda ey çeşm-i nergis zülf-i sünbüldür
- 5 Dađı vafın iderseñ her ne yüzden dūr⁶
Ser-i zülfünden olsa söz Şuhūdī hem teselsüldür

56

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Sīnem ki tīg-i gamzeñ ile pāre pāredür
Her pāre zađm-ı tīrūñ ile yāre yāredür
- 2 Bī-çāre dil ki düşdi belā ile pençeñe
Nā-çār kaçdı arada aña ne çāredür
- 3 Tānesin çeşm-i yāre kağıldı bu mürğ-dil
Pervāz-ı bāl-i bāz hemīşe şikāredür

⁶ Bu mısra metnin aslında yarım bırakılmış, tamamı yazılmamıştır.

- 4 Yā Rāb ne yüzden eyleyeyin ‘aşkuñ nihan
‘Aşkuñ bu canda gizlū degül āşikāredür
- 5 Bārān-ı bāğ hüsñ ü melāhatdurur yā hem
Her bār meyli sebz-i hatt-ı müşg-bāradur
- 6 Şām-ı firāk ğāyeti şubh-ı vişāldür
Rūz-ı ezelden āhiri leylüñ nehāredür
- 7 Oldı Şuhūdī nazm ile bir baħra āşinā
Emvāc-ı satrı dökmede dūr her kenāredür

57

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa^llün)

- 1 Şorıcak la^l-i lebüñ çeşme-i hayvan dirler
Göricek mihr-i ruħuñ şems-i dıraħşan dirler
- 2 Bir ‘ilāc ile tabīb-i dil ü cānın cānā
Eğleyüp hastelerüñ derdine derman dirler
- 3 Bir perī-rūy melek-ħūy perī-şüretsin
İns ü can saña eyā rūḥ-revān-ı can dirler
- 14b 4 Nice can virmeye ol rūḥ-ı revan-baħşa gönül
Can virür yolına can virene cānan dirler
- 5 ‘Aşkuñ esrārını fāş itmez egerçi ey dost
Bu Şuhūdī saña çün vālih ü hayran dirler

58

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Dönüpdür yine dāğ ile cism-i nā-tuvan yir yir
 urı bir řāḥa kim ustinde ılmış āřıyan yir yir
- 2 Elifler dağlar řanmañ görinen maḥbes-i tende
 Olupdur raḥneler yollar revan olmağā can yir yir
- 3 ölürsem řınem ızre dağlarla ḥūn-ı cismümden
 Yine ḥāk-ı mezārından gül ile erguvan yir yir
- 4 Görinen üstüḥan řanmañ bu cism-i nā-tuvānumda
 Ecel aşırına ıkmağā onılmış nerdüban yir yir
- 5 řuhūdī can temāřā itmek iün yār dīdārın
 Olupdur dağlar eşmümdede eşm-i ḥun-feşan yir yir

59

Fā ī lā tūn fā ī lā tūn fā ī lā tūn fā ī lūn

- 1 āřık-ı dil-ḥasteler ālemde tenḥālık sever
 İkilikten el eken elbette yektālık sever
- 2 Bařını op eyleyen zülf-i rūḥūñ evgānına
 āř meydanında cānānı ser ü pālık sever
- 3 öl diril neylerseñ eyle cāhile paşa dime
 řāḥ-ı āř olan gedā başına darlık sever

- 4 Ākil iseñ zāhidā pend itme ben dīvāneye
 Ğaşık-ı zencir-i zülf-i yār rüsvālık sever
- 5 Hānķāh u şūfī vü zühhād u künc-i Ğākıbet
 Bu Şuhūdī Ğaşıķuñ şūrīde şeydālık sever

60

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 1 Yüzüñ gül leblerüñ gülberg-i terdür
 Rūķuñ gülberg-i terden daķı terdür
- 2 Görindi ĥāl-i müşkin ruķuñda
 Belürdi fitneler devr-i ķamerdür
- 15a 3 Elinde lālenüñ sākī ayāķı
 Dem-ā-dem içdüķi ĥūn-ı cigerdür
- 4 Nāzar ķıl her gülüñ yanında ĥārı
 Gözine bülbulüñ çün nişterdür
- 5 Yüzinde nergisüñ zerd u sefīdi
 Gözindeki ķılan şol sīm u zerdür
- 6 Perişan rūzgār āşufte çün dil
 Yoluñda var ise bād-ı seķerdür
- 7 Olaldan sırr-ı ālemden ĥaberdār
 Şuhūdī bu cihandan bī-ķaberdür

61

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Ey hüdhüd-i şabā yine bŭy-ı sabā gelür
Bu cāna vār ise ḥaber-i āşinā gelür
- 2 Her bār mŭy-ı bŭy çü ‘anber-siriştle
Her bād-ı şubḥ kim gele cāna şafā gelür
- 3 Ey can ṭabībi derde ne derman iderseñ it
Can ḥastesine ḥāsılı derdüñ devā gelür
- 4 Ḥāk olsa ten cefāñ ile ḳabrümde dostum
Ben ḥāksārdan yine bŭy-ı vefā gelür
- 5 Her bāmda o ḳāfile-i subḥ u şāmla
Ol yār-ı dil-nüvāza du‘ā vü şenā gelür
- 6 Reddeyleme gedāları ey pādşāh-ı ḥüsn
Ol taḥt-gāha kim nice şāh u gedā gelür
- 7 Olduñ Şuhūdī gerçi ğam-ı ‘aşḳa mübtelā
Bu yolda başuña göresin çok belā gelür

62

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Dil kişverin ki almağa ol destan gelür
Karşu gider göñül aña iḳbāle can gelür

- 2 İrişdi gūş-ı hūşuma bang-i ceres meger
İklīm-i cāna şehr-i dile kārvan gelür
- 3 Mi'rāt-ı hüsn-i dost nazargāh-ı dīdedür
Erbāb-ı aşka tuhfe gider armağan gelür
- 15b 4 Ağır behālıdur güzelim bil metā^c-ı hüsn
Şanma sen anı şöyle ele raygan gelür
- 5 'Āşık çeker mi hīç cihānuñ yükün varur
Öz kendü başı kendüye bār-giran gelür
- 6 Şabr u karar gitdi vü can çıkdı karşıya
Şehre Şuhūdi var ise şol bir fūlan gelür
- 7 Cānan gönül vilāyetini seyr idüp yürür
Şükrüm budur ki şād gider şādman gelür

63

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 1 Gülün gül rūhuñla nisbeti var
Yüzinde hacletinden hayreti var
- 2 Ne hoşdur halka-i zülfünde ey dost
Perişan dillerün cem'iyyeti var
- 3 Cemālün âteşinün tâbişinden
Gönül hāmmāminuñ germiyyeti var

- 4 Perīlerle pūr iken şaḥn-ı sīnem
Yine yār ile bir ḥoş ḥalveti var
- 5 Lebūñden şerbet istemiş Şuhūdī
Şaḥīḥ oldu anuñ bir ‘illeti var

64

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 ‘Āşık belā-yı ‘aşk ile mübtelā olur
Sanmañ siz anı dost yolında belā olur
- 2 Bāl u belā-yı ‘aşka belī didi ey gönül
Ḳālū belāda ḳavli anuñ kim belā olur
- 3 Kūyūñ ṭavāfı ṭā’ife-i ehl-i ‘aşka bes
Ki iden o ka‘be sa‘yını ehl-i şafā olur
- 4 Altun iden işini eşigüñde ḥāk olan
Kūyūñ turābı cevherine kimyā olur
- 5 Ğonce dehānı bu yine gülşende her seḥer
Güller çemende hem-dem-i bād-ı şabā olur
- 6 Mescid yüzine secde ider şūfī şūretā
Ma‘nā yüzinde şūret-i rūy-ı riyā olur
- 16a 7 Mest eyledi Şuhūdī bezm içre sözlerüñ
La’l-i lebūñ ne cām-ı mey-i dil-güşā olur

65

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Her kim bu bezm-i devre gelür şād-kām olur
Bir elde dest-i sākī vü bir elde cām olur
- 2 Ol cām-ı mey ki anmagı(?) her cur'a-nūşunuñ
Noķşanı qalmayup işi anuñ temām olur
- 3 Ol mey ki neşvesinden anuñ esreyen kişi
Meyhāne kūşesi aña Beytū'l- harām olur
- 4 Ol hāndur ki muhterem olur harīm olan
Hās u 'avāma anda Hākkuñ feyzi 'ām olur
- 5 Meclisde germ olur ögünür leblerüñle mey
Anuñ içün ki o mey-puhteler içinde hām olur
- 6 Hālūñ hayāli halka-i zülfüñde ey perī
Çeşm-i 'ukāb 'akla 'aceb dāne-i dām olur
- 7 Fehm-i me'āni kıлмаға şahib-beyan gerek
Tā aña Şuhūdī ne şīrīn kelām olur

66

Fe i lā tün me fā i lün fe i lün

(Fā i lā tün) (fa'lün)

- 1 La'l-i cānan ki can-ı 'ālemdür
Derd-i dil hastesine hoş emdür

- 2 Bize bezm içre la'li sâkinüñ
Cām u şahbā vü sāğar-ı cemdür
- 3 Sīnede zaḥm-ı tīr-i müjgānuñ
Dil-i mecrūḥa şanki merhemdür
- 4 Tār ū mār itdi ʿaklı zülfinüñ
Bir belā başa şimdi perçemdür
- 5 Seyr kı l eşk-i çeşm-i ḥūnīnüm
Ey gözüm nūrı gel bu bir demdür
- 6 Derd u miḥnetde ḳaldı dil yine hem
Ġam-ı ʿaşḳ ile şād u ḥurremdür
- 7 Naḳd-i eşküm döker saçar çeşmüm
Bilmezem kim Şuhūdī ol nemdür

67

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 16b 1 Göñül kim ʿaşḳ-ı yāra mübtelādur
Esīr-i miḥnet ü derd ü belādur
- 2 Düşelden başuma sevdā-yı ʿaşḳuñ
Göñülde ğuşşa vü renc ü ʿanādur
- 3 Belāya dil belī dimişdi evvel
Hem āḫir çekdügi hep ol belādur

4 Şikeste itme dil-i ‘uṣṣāķı ey dost
Göñül āyīne-i gītī-nümādur

5 Şuhūdī-i garībi kāhin it*
Ḳadīm-i yārdur ol āşinādur

68

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa^llün)

- 1 Bize ol cevır u cefāyı ki bugün yār eyler
Şanmañuz bir kişıye ol işi ağıyār eyler
- 2 Gonce-veş cām-ı gurūr ile ol gül mest u hayran
Ḥār-ı ḥasretle bu ben bülbüli bazār eyler
- 3 Sünbülün ḥātırını kıldı perīşan zülfün
Ḥaste çeşmün nitekim nergisi bīmār eyler
- 4 Hem-nişīn olmaya ol yār bizümle ne ‘aceb
Pādişahdur ki gedādan o meger ‘ar eyler
- 5 Gireli çārsū-yı ḥüsne gözün ‘ayarı
Can alur ğamzelerün kalb ile bāzār eyler
- 6 Vüs‘at-ı dehre bugün ḥ‘āce gurūr eylesem
Dār-ı dünyāyı o yārın başuña dar eyler
- 7 Ey Şuhūdī ne ‘acebdür buña ağıyār itmez
Bize ol cevır u cefāyı ki bugün yār eyler

69

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn fa ī lūn

- 1 Göñül ‘anḳā-şıfat Ḳāf-ı ḳanā‘at kūşesin
Geçüp bu ḳār-ı ‘ālemden ferāgāt kūşesin
- 2 Ayāğı dāmen-i şabra çeküp künc-i ferāgātde
Bu ilden el çeküp ‘ālemde rāḥat kūşesin
- 3 Ri‘āyet ‘āriyetdür devleti letdür viren ‘ārif
Ne dār u devlet u ne ḥod ri‘āyet kūşesin
- 17a 4 Elinden ḳomasun ölsün dirtülsün dāmen-i ‘aşḳ
İki ‘ālemde şunlar kim sa‘ādet kūşesin
- 5 Ḥarābāt ehliyüz ālūde-dāmānuş Şuhūdī
Göñül maḥbūb u mey gözler melāmet kūşesin

70

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa‘lūn)

- 1 Her kim āyīne-şıfat levḥ-i dilin pāk eyler
Yüzünüñ gün gibi māhiyyetin idrāk eyler
- 2 Gonce ağzuñ haberin aldı diyü gülşende
Dest-i ḡayr ile çeküp gül yaḳasın çāk eyler
- 3 ‘Aşḳ meydānı içinde şu kim serverlik ider
Başını ‘āḳıbet ol sīneyi fitrāk eyler

- 4 Can u baş oynadamaz ʿaşk yolında herkes
Yine bu şīve-i ol ʿāşık-ı bī-bāk eyler
- 5 Āh itdükce gönül yāş döküp çeşmümden
Dūdla od ola lā-büd gözi nemnāk eyler
- 6 Öldürürse nola kim dirgürür ol ʿİsī-leb
Gamze-nīşīne leb-i nūşını tiryāk eyler
- 7 Dāmen-i lūṭfuña yüz sürmek içündür cānā
ʿAşk yolında Şuhūdī yüzini ḥāk eyler

71

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (faʿlün)

- 1 Bizi öldürmesün ol ğamze-i kıttāl yeter
ʿĀkıbet kıatlanamaz ḥaṭṭ ile ol ḥāl yeter
- 2 Sāye-i zūlf-i hümāyūnuña üftādelerüz
Sāye gibi yeter itdüñ bizi pā-māl yeter
- 3 Görmedüñ gitdi nazarda o pervārını
Olmasa şayd-ı nazār-bāz ḥaber şal yeter
- 4 Vīrseler eynine bu atlas-ı çarḥı almaz
Āña bu deyr-i ḥarāb içre ki bir şal yeter
- 5 Ey Şuhūdī düşürür dāma şafīr-i kalemüm
Dil-i yārānı şikār itmege bu āl yeter

72

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 17b 1 Eyā nūr-ı ilāhī ruḥlarıñ şem^c-i hidāyetdür
Delīl ol menzil-i maḳşūda yol bārīk-i zūlmetdür
- 2 Görürdi naḳş-ı ḥüsniñ çeşm-i Mecnun rüy-ı Leylī'de
Heman bu zūlf ü 'arız-ı ḥal u ḥatt-ı ma'na vaşfindur
- 3 Dil-i 'uşşāķı kılmuşken esīr Leylī zūlfüñ
Ġam-ı Ferhād u Mecnun kışşası şīrīn hikāyetdür
- 4 Dil-i mecrūḥa gel gönder ḥadeng-i tīr-i müjgānuñ
Muḥabbet kişt-zārı üzre ol bārān-ı raḥmetdür
- 5 Yeterdi can u dil almağa tıĝ-ı çeşmüm ḥun-rīziñ
Keman-ebrūlarıñ ĝam tīrin urmaḳ ya ne zaḥmetdür
- 6 Dil-i mecrūḥ bulduḳ dün ser-i kūyında dildāruñ
Yine düşdi ferāĝat ol ĝarībe ol ĝarābetdür
- 7 Şuhūdī fāris-i meydān-ı nazm olduğına şāhid
Yeter bu ḥāme-i miskīn elinde savt-ı ḥikmetdür

73

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Meyl-i dilüñ ki ol şeh-i ebrū kemānedür
Şebnem-i ḥadeng tīr-i belāya nişānedür

- 2 At tîr-i ğamzeñ ögret elüñ ey kaçı keman
Her dāğ-ı sîne ṭabla-i taʿlîm-ḥānedür
- 3 Tiz atdı tiğ-i ğamzeñi mestāne gözlerüñ
Hemvāre kaçdı gāh dile gāh cānedür
- 4 Yağma şaķın ki göñlümü ey pādişāh-ı ḥüsn
Gencîne-i muhabbete bu dil ḥüsrānedür
- 5 Çokdan Şuhūdî atdı okın aşdı yayı
Tîr u keman arada cāna behānedür

74

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Şuʿānāt-ı ilāhî gerçi bir an olmasa olmaz
Bu remzi ṭuymaya sālîkde ʿirfan olmasa olmaz
- 2 Bu köhne tekyenüñ esrārını fehm eylesün ʿārif
Maķām u vādî-i ḥayretde ḥayran olmasa olmaz
- 3 Meʿānî dürlerin eşdāfı şüretten bilür zāhid
Velî deryā-dil olup baḥr-ı ʿumman olmasa olmaz
- 18a 4 Fenā meyḥānesinde zāhid ehl-i ḥarābatı
Şarāb-ı ʿaşķ ile ālūde-dāman olmasa olmaz
- 5 Şuhūdî cām-ı vaḥdetden olupdur mest-i lā-yaķıl
Müdām ol zāhidā çāk-ı girîban olmasa olmaz

75

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Āfākı tutdı gün gibi mihriñle adumuz
Olsa ‘aceb mi kūşe-i hātırda yādumuz
- 2 Añılmaz oldu miḥnet-i Ferhād Hüsrevā
Şīrīn lebüñden almıyavüz ḥayf dādumuz
- 3 Zülfüñ kemendi gerden-i cāna ne bend ider
Kaşuñ girihlerinden olurken güşādumuz
- 4 Nağş-ı süm-i semendüñe yüz sürmege şehā
Ḥāk oldu gözle bu dil-i ḥāk-nihādumuz
- 5 Ḥāk oldu kāse-i ser-i Cemşīd u Keykübād
Ḥaḳkuñ egerçi lütfunadır i‘timādumuz
- 6 Bu dehr-i bī-şebāta nazar yok Şuhūdī bes
Ancaḳ devām-ı devlet-i şehdür murādumuz

76

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Biz ḳalender-meşrebüz ḳayd-ı ‘abādan geçmişüz
Baş açık abdāl olup tāt u ḳabādan geçmişüz
- 2 Biz ḥarābāt ehliyüz olduk mürīd-i pīr-i ‘aşḳ
Ḥırḳā-i sālūs ile reng-i riyādan geçmişüz

- 3 Haste-i ‘aşkuz ‘ilâc olmaz bize var ey tabīb
Derde hem-derd olmuşuz derd u devādan geçmişüz
- 4 An-be-an kuvvetlenmededür bu rûzgârı satamaz
Yel gibi yelüp yopurmağdan hevādan geçmişüz
- 5 İki ‘âlemden Şuhūdī geçdi ammā şanmañuz
Biz şarāb u şāhid u zülf ü dü-tādan geçmişüz

77

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün

- 1 Bu rûy-ı mûy ile dīl-dār dil-rübā olmaz
Bu reng ü bûyla hüsñ ehline behā olmaz
- 18b 2 Girişme-i şanem şūh u şāhid-i ‘ayyār
Laṭīfedür ki beyan ile ol edā olmaz
- 3 Bu hüsñ-i şūrete cānan başīret ehli olan
Ki şahs-ı şūret-i cāna ‘aba kaba olmaz
- 4 Lebūñ cevābıdur ancağ ‘ilâc-ı haste-dilan
Marīz-i ‘aşka çü kânunla şifā olmaz
- 5 Şuhūdī ol kadd u bālāya mübtelā çokdur
Velī belāya benüm gibi mübtelā olmaz

78

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Bir subḥ-dem ki lütf ile ol yār-ı dil-nüvāz
İtdi sen ḥazine heman lahza keşf-i rāz
- 2 Lābe-kūnan ü ḥande-zenan āteş-feşan
Geh işve geh girişme gehī nāz u geh niyāz
- 3 Vaşf-ı dehānuñ itmede küteh zebān-ı dil
Zülfünde ḥod ne eyleyelüm kışşayı dırāz
- 4 Sākī piyāle şun demidür cām ile Cemüñ
Tutdı ḥaḳīḳat āyinesin şüret-i mecāz
- 5 Muṭrib sürüda başladı geldi semā'a ney
Āheng-i rāst eyledi tutdı nevā ḥicāz
- 6 Geldi Şuhūdī meclis-i rindāna muḥtesib
Zinhār düşdi ḥāşılı mestāne ihtirāz

79

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Ān-ı aşḳ ile geçer her an cihanda ānumuz
Anı fehm iden bilür ey can-ı māder-şānumuz
- 2 Adımızdan şan ile gerçi cihan virür nişan
Bī-nişan olmaḳ durur līkin cihanda şānumuz

- 3 Şüretâ bir kaçreyüz ma'nide deryâ-dillerüz
Mevc-i baħr-ı bî-kerânuz bilmezüz 'ummānumuz
- 4 Biz hümâ-meşreblerüz nāsūta pervâz itmezüz
Cilvegāh-ı 'ālem-i lāhūtdur seyrānumuz
- 5 Ey Şuhūdī cisme can rūḥa revandur cāna can
19a Ḥaḳ budur kim bir 'aceb candur bizim cānānumuz

80

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Biz bu candan geçmişüz meydāne gelmişlerdenüz
Merd-i rāhız 'aşḳ ile merdāne gelmişlerdenüz
- 2 'Aşḳ ile çün āşināyuz 'aḳl ile bīgāneyüz
Bî-ser ü sāmānlaruz dīvāne gelmişlerdenüz
- 3 Bu tuğyandan geçüp 'ayn-ı 'ıyāna ırmışüz
'Avn-ı ḥaḳdan göz açup a'yāne gelmişlerdenüz
- 4 Bülbül-i gülzār-ı ğaybuz bu şehādet bağına
Göz açup nergis gibi a'yāne gelmişlerdenüz
- 5 Ey Şuhūdī 'ārife ma'rūf u 'ārif bir iken
'Ārifāne 'āleme seyrāne gelmişlerdenüz

81

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Karār itmez göñül bir lahza ey ruḥ-ı revan sensüz
Görünmez gözüme aṣlā benüm cānum cihan sensüz
- 2 Elif ḳaddüñle ḳaṣuñ nūñdūr can tende anuñçün
Ne ben bir lahza cansız oluram ne can bir an sensüz
- 3 Düşürdi aḥter-i baḥtum beni sen muḥlisādan dūr tende
Bana ne işler eyler gör bu çarḥ-ı bī-eman sensüz
- 4 Ḳuluñı künc-i fırkatde koma lūṭf eyle sulṭānum
Ten-i bī-cāna dönmişdür bu cism-i nā-tuvan sensüz
- 5 Gül üzre serverā sünbül ṣaḥuñ saç kim benüm ‘ömrüm
Gerekmezdir baña cennetde ‘ömr-i cāvidan sensüz
- 6 Görinür gözüme külḥan efendi gülşen-i ‘ālem
Ne mümkindür olam bāğ-ı cihanda ṣādman sensüz
- 7 Şuhūdī bezm-i miḥnetde neye dönmiş durur dirseñ
Nitekim sūz u derd ile işi āh u fiğan sensüz

82

Fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn

(Fā i lā tūn) (fa‘lūn)

- 1 Dil ki cām-ı lebüñle mest olmaz
Anda zevḳ-i mey-i elest olmaz

- 2 Dest-i sâkiyle olmayan hem-dest
Bezm-i rindāna hem-nişest olmaz
- 19b 3 Var mı bir dil-i dürüst kūyuñda
Seng-i mihnetle ol şikest olmaz
- 4 Dāmen-i vaşl-ı yāre yüz sürmez
Her ki mānend-i ḥāk pest olmaz
- 5 Deyr-i ʿālemde bir Şuhūdī gibi
Rind-i mey-ḥvār u mey-perest olmaz

83

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Çeküp el iki ʿālemden şular nā-murād olmaz
Derūn-ı ḥalkā-i bezm-i fenāda adı yād olmaz
- 2 Meşām-ı ʿāşıkā bŷ-ı muḥabbet irmez ey ṭālib
Ġam-ı ʿaşk ile ger ḥurrem olup her laḥza şād olmaz
- 3 Mürīd olmaz murād ile kişi rāh-ı ṭarīkatde
Mürīd olur mürīd-i bī-irādet ber-murād olmaz
- 4 Fenā vü faqr ile nāmūs u nāmı yire çalmağda
Garaž maḥv-ı vücūd itmekdür ancak ḫurī ād olmaz
- 5 ʿAdem şahrāsına esb-i vücūdın şalmağa sālīk
ʿĠnān-ı himmet olmasa ṭarīkatde reşād olmaz

- 6 Bu yolda hāmdur nār-ı belāda yanmayan ʿāşık
Mezāk-ı puhte-dillerde anuñ zevkinde dād olmaz
- 7 Fenā ehli içinde geldi gitdi nice şāhib-dil
Şuhūdī gibi ʿālemde dilber-i nā-murād olmaz

84

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa^clün)

- 1 H̱ābdan göz açılup baht ki bī-dār olmaz
Şem^c-i bezmüñ gibi ol lāyık-ı dīdār olmaz
- 2 Dil mi var geçmeye zencīrūñe Manşūr-şıfat
Kim ola dār-ı ser-i zülfūñe ber-dār olmaz
- 3 Tār-ı zülfüñ nedür ey hūr görinür vechüñde
Çün bilür bunu cennetde şeb-i tār olmaz
- 4 Cur^a-i cām-ı lebüñdür bizi iden mest u harāb
Var mı devrūñde senüñ ki mest ü āvāre olmaz
- 5 Yār u ağıyār senüñ bende-i fermānuñdur
Dostum saña Şuhūdī gibi bir yār olmaz

85

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 20a 1 ‘Aşq-ı cānan ile ‘ālemde ğam-ı can olmaz
Can ile başa kalan lāyık-ı cānan olmaz
- 2 Bulmadı sa‘y ile yol Ka‘be-i maḳşūda göñül
Ḳaṭ-ı rāh-ı Ḥarem-i muḥterem āsan olmaz
- 3 Naḳd-ı cānu kim ola şol yirde metā^c-ı rāḥat
Ḳudret-i mūrīla maḳdūr-ı Süleyman olmaz
- 4 Cāna ḥayret virtür oldu dehenüñ esrārı
Ḥoḳḳa-i la^llūne bu dil nice ḥayran olmaz
- 5 Ḥacc-ı ekber ola hem Ka‘be-i kūyuñda muḳīm
‘İyd-ı vaşluñda Şuhūdī nice ḳurban olmaz

86

Me fā ī lūn me fā ī lūn fa ū lūn

- 1 Cihanda bir bölük ‘āşıklaruz biz
Kimi görsek sever ‘āşıklaruz biz
- 2 Girelden şıdḳ ile meydān-ı ‘aşḳa
Şadāḳat ehliyüz şādıklaruz biz
- 3 Mey-i ‘aşḳ ile biz mest-i müdāmuz
Bizi şanmañ uyuk ayıklaruz biz

4 Ne var halleyseme ‘aşkuñ rumūzın
Çü fenn-i ‘aşkıda fâiklerüz biz

5 Şuhūdī göz yumaldan bu cihandan
Geh uyuklar gehī şayıklaruz biz

87

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

1 Künc-i firkatde hayāl-i yārdur eglencemüz
Hamdu li’llah kande ise vardur eglencemüz

2 Şu gibi aḳsa göñül her dil-rübāya vechi var
Haḳ bilür ‘ālemde bir dīdārdur eglencemüz

3 Ğonce açmaz ağızını nergis yüzüne bakmaz
Bir boyı serv yüzi gülzārdur eglencemüz

4 La‘l-i deryā dürr-i dendānı gamından dem-be-dem
Eşk-i çeşm cezbe-i dīdārdur eglencemiz

5 Ey Şuhūdī çārsū-yı gamda naḳd-i ḥāle bak
20b Bir hayāl-i yār ile bāzārdur eglencemüz

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 1 Yād olup bizden o dil-dār bizi yād itmez
 Bir nazarla dil-i ğam dīdemüzi şād itmez
- 2 Kūl olaldan şeh-i aşkına anuñ dil bekler
 Bend-i ğamdan beni ol serv-ķad azād itmez
- 3 Toğrısını mı diyeyin ben o Nihāl-ķaddüñ
 Şīvesin sidre haķķı servle şimşād itmez
- 4 Gülşen-i dehrde ey gül ola mı bir bülbül
 Sūz-ı aşķuñla senüñ nāle vü feryād itmez
- 5 Sa'y ile yol bulamaz Ka'be-i kūyuña şehā
 Rāh-ı aşķuñda şu kim h'vān-ı ğamuñ zār itmez
- 6 Ne ħarāb oldu bu ma'müre-i 'ālemde göñül
 Yıkılup kaldı bugün kimsene ābād itmez
- 7 İtdigüm kūh-ı gamında ben o Şīrīn-dehenüñ
 Bī-sütünunda Şuhūdī anı Ferhād itmez

89

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 1 Zāhidā şanma bizi tāc u kabānuñ kulıyuz
Baş açık yalın ayak āl-i ʿabānuñ kulıyuz
- 2 Ğıll u ğuşdan olalı şāf gönül mir'atı
Pāk āyīne gibi ehl-i şafānuñ kulıyuz
- 3 Bir tabīb-i dil u can hastesiyüz biz şāhum
Ne der-i derde esīrüz ne devānuñ kulıyuz
- 4 Biz Şuhūdī bu cihan şāhına pāşā dimezüz
Fāhr iden fākr ile ʿālemde gedānuñ kulıyuz

90

Fe i lā tūn me fā ī lūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 1 Tīġ-i ʿaşk ile sīne-çāküz biz
Zahm-ı tīrūñle hoş-helāküz biz
- 2 Dāmen-i vaşla irişmez elümüz
Ser-i kūyuñda gerçi hāküz biz
- 3 Şerbet-i vaşla bir ʿilāc eyle
Derd-i hicr ile derd-nāküz biz

- 21a 4 İtmezüz şūfī alb ile bāzār
 Şāf āyīne-vār pāküz biz
- 5 Deyr-i ālemde gel Şuhūdī mūdām
 Mest-i cām ol ki cāma ākerüz biz

91

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Zūlf-i cānānuñ nesīm-āsā perīşan-āliyyüz
 Sāye-i nal-ı revānumdur anuñ pāmālıyuz
- 2 Sāye-i zūlf-i hümāyunuñda ılmışdur arār
 Āşiyān-ı lūtfuñuñ bir mürğ-i fāriğ-bālıyuz
- 3 Halka arz itsem ne var cānā metā-ı hūsnüñi
 Biz bugün hūsn ü behā bāzārınuñ dellālıyuz
- 4 Rularuñ ālinedür ĩmānumuz irārımız
 Dönmezüz irārımızdan Rumili abdālıyuz
- 5 Zūlf-i miskīnūñ gibi olmaz Şuhūdī ber-arāf
 Devr-i hūsnūñde ru-ı mihr-i vefānuñ āliyyüz

92

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Şanma efendi sen bizi şūret esīriyyüz
 H  k-ı h  snle āşılı ş  ret es  riyy  z

- 2 Dünyāya bakmazuz daḥı māl u menāline
Ancaḳ cihanda miḥr-i muḥabbet esīriyüz
- 3 Biz bir bölük fenāyī ḳalender gedālaruz
Ne ṣaltanat ḳulı ne riyāset esīriyüz
- 4 Yusuf ḳulı olurdu anuñ zāhidā bugün
Bir pādiṣāh-ı Mıṣr-ı melāḥāt esiriyüz
- 5 Ḳul olalı Ṣuhūdī ṣeh-i ʿaşḳa ṣıdḳ ile
Ṣādıḳlaruz efendi ṣadāḳat esīriyüz

93

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 İtmesün mi dil leb-i can-baḥş-ı cānāna heves
Mürdeler iḥyā ider bir sözle ol ʿİsī-nefes
- 21b 2 Sār-bān-ı maḥmil-i Leylī ḥased-sāz oldu gel
Nāka-i Mecnūnadur feryād-res baḡ-i ceres
- 3 Laʿl-i Ṣīrinüñ ḡamı gitmez dil-i Ferḥād'dan
Ārzū-yı ḳand ider ṣīrin ḥikāyetdür meges
- 4 Yoluña ḥak olmadan bir ḡayri yokdur iltimās
Curʿa-i cām-ı leb-i laʿlūndür ancaḳ mültemes
- 5 Devlet el virdi Ṣuhūdīye meger ey pīr-i deyr
Bir ayaḡ ile aña sāḳi olupdur dest-res

94

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Şubḥ-dem açdı şabā ser-i sebā'dan bir nefes
Can meşāmına erişdi ol nefesden bûy-ı kes
- 2 Sar-bāna maḥmil-i Leylī baḳuban der var ise
Can ḳulaḡına gelür şām u seḥer bang-i ceres
- 3 Nūş-ı candur sāḳiyā şun cām-ı la'lüñ aḡzına
Ḥaste cāna leblerüñ nergisidür feryād-res
- 4 Ḥār-ı mihnet eyleyendür āşiyān-ı bülbüli
Ṭūṭiyi eyler esīr-i bend-i zindān-ı ḳafes
- 5 Kāküli ile başa çıḳmaz baḥt olur dūr dırāz
Gel uzatma zülf-i dilberden Şuhūdī sözi kes

95

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey şıfātuñ 'aynına mir'āt olan eşyā imiş
Bu zuhurāt-ı mazahir mazḥar-ı asman imiş
- 2 Nā-baḥtlı eyleye ma'nā yüzinden pāke ḥaḳ
Şūret-i insāna baḳ gör kim 'aceb mücellā imiş
- 3 Ḥaḳḳı idrāk eyleyen kendü vücūdın terk iden
Künt ü kenzüñ sırrını fehm eyleyen dānā imiş

- 4 ‘Ālem-i şuğrāda ҡaldūñ zāhidā hayfā dirīğ
Öz vücūduñ bilmedūñ kim ‘ālem-i kübrā imiş
- 5 Ğam naķşından göñül āyīnesin şāf eyle kim
Қalb-i şāfī şūret-i āyīne-i Mevlā imiş
- 7 Çeşm-i can ile nażar ҡıl göresin ma‘nā yüzün
Çeşm-i şūret dilde ‘ayn-ı dīde-i a‘mā imiş
- 22a 8 Ey Şuhūdī ma‘rifet tahtında sulţan olmadan
Bendesı olmak varup bir mürşīdūñ evlā imiş

96

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Sāķī ayāğı pāye-i devlet-meāba baş
Pīr-i muğan eşigine yüz sür o bāba baş
- 2 Merd ol cihanda ҡaħbe dünyāya olma cüft
Rez duhterini çekmege deyr-i ħarāba baş
- 3 Bu ħākdān-ı tīrede olma esīr-i ğam
Himmet ayāğını yūri bu nüh-ķıbābe baş
- 4 Reng-i riyādan olmağa zāhid laţīf-i pāk
Evvel ҡābā-yı zūhdūñi rengīn şarāba baş
- 5 Bedr oldu çün hilāl-i ҡadeh ey Şuhūdi gel
Ayāguñı felekde ruĥ-ı āfitāba baş

97

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Mey-i nāb olmadı sākī leb-i cānāna ‘ivaż
Leb-i cānandur eger var ise hem cāna ‘ivaż
- 2 Leb-i cānāna meded eylemedi ben öldüm
Ey ṭabīb-i dil u can olmaz o iḥsāna ‘ivaż
- 3 La^llūñ almasa eger ağzına cām-ı şahbā
Cevher-i cānumı şunardı yed-i mestāna ‘ivaż
- 4 Dāne-i hāl-i rūḥuñ fikri ile can virdüm
Ne ola pāy-i selḥ mūr-ı Süleymān’a ‘ivaż
- 5 Geldi nuḳl u mey-i nāb ile Şuhūdī bezme
Pādişāhum ne var olmasa añā şāhāne ‘ivaż

98

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 22b 1 Bir vech ile yazıldı i‘zāruñda ḥüsn-i ḥaṭ
Yāḳūta virdi şīve-i ḥaṭṭ-ı lebüñ ḡalaṭ
- 2 Farḳ olmaz idi noḳta dehānuñda leblerüñ
Farḳ eyleyen ikisini bir noḳtadur faḳaṭ
- 3 Gel gel miyān-ı canda otur gitme ḥayra gir
Ḥayru’l-‘umūr nüktesi meşhūr fi’l- vasat

- 4 Taht-ı dil-i muhabbete ‘aşkuñ halîfedür
Bağdād’a döndi haṭṭ-ı dil-i dīdem çü şaṭ
- 5 Eṭfāl çekildi gitdi dilā kūy-ı dilbere
Gūyā Şuhūdī cennet-i ‘uşşākadur farṭ

99

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Virüp can naḳdini aldı göñül bir dil nişandan ḥaz
Görüpdür ān-ı ḥüsnüñ var ise almışdur andan ḥaz
- 2 Görinür nesne yok ortada cismüm mūya dönmişdür
Kemer gibi büküldüm almadın ol mū-miyanımdan ḥaz
- 3 Bu ḥāke cur‘a-i cām-ı lebüñ sevdāsı düşmişdür
Götür sāḳī ayāğı yok şarāb-ı erğuvandan ḥaz
- 3 Cünün-ı ‘aşkla Mecnūn olanlar telḥ-kām olmaz
Alur Ferhād-veş her yirde bir Şīrīn-suḥandan ḥaz
- 4 Şuhūdī can virüp kām almağ ister la‘l-i cānandan
Egerçi almamışdur rāygan bir kimse candan ḥaz

100

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Ta‘accüb kılma itse dil-rübālar mübtelādan ḥaz
İderler pādişāhlar lā-cerem gāhī gedādan ḥaz

- 2 Rūḥuñ mir'āt-ı candur cilvegāh-ı ḥüsn bāğında
Degüldür vechden ḥāric ide dā'im şafādan ḥaz
- 3 Şafā yüz gösterür mir'āt-ı ḥüsn-i yār baḫduḫca
Gelür İskender'e āyīne-i gītī-nümādan ḥaz
- 4 Murādum bir nazardur ḥāk-i rāhuñ olmadan maḫşūd
İderler tālib-i iksir olanlar kimyādan ḥaz
- 23a 5 Şuhūdī haste-ḥātırdur lebüñden bir cevāb ister
Ṭabībüm çün bilürsin derd-mend eyler devādan ḥaz

101

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa'lün)

- 1 Ey meh-i burc-ı şeref-i mihr-i hümāyun-matla^c
Eyleme gün yüzüñe zülfüñi şāfī burḫa^c
- 2 Āfitāb-ı dil u candur şanemā ṭal'at-ı dost
Tāli^c açıklığıdur olsa güşāde matla^c
- 3 Rūy-ı cānāna ḥicāb ile nazar kıлмаḫdan
Derd-i hicr ile olur 'āşıḫa ölmek enfa^c
- 4 Dāne-i ḥāl-i ruḥuñ toḫm-ı muḥabbetdür kim
Hāşıl olmaz eger olmasa aña dil mezra^c
- 5 Yār unutmasın içün ya'ni Şuhūdī ḫulunı
Maṭla^c-ı zikr-i cemīl oldu şehā bu maḫṭa^c

102

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Sāķī bu gice kıılmağa bezm-i ŗebāne ŗem^c
Sun āb-ı āteŗinüñi gelsün zebāna ŗem^c
- 2 Geldi miyān-ı meclise ey ŗem^c encümen
Süz-ı derūnını dimege ‘āŗıķāne ŗem^c
- 3 Ŗevķ-i ruķuñla ŗubķa ķıkarmıŗ ķerāğını
Zülfüñ ŗebinde meclis yana yana ŗem^c
- 4 Müm oldu yandı ortada ŗevķ ile tā seher
Alındı gibi dün gice bir mūmiyāna ŗem^c
- 5 Hüsnuñ kitābın okudı meclisde bir faşıl
Vaŗf-ı ruķuñla baŗladı rüŗen beyāna ŗem^c
- 7 Mıķrāz-ı ğam keserse baŗın ŗevķin arturur
Ķılmaz hevā yolında dile baŗa cāna ŗem^c
- 8 Yaķdı Ŗuhūdī ĥalvet-i ‘aŗķuñ ķerāğını
Bezm-i suķanda oldu heman bir behāne ŗem^c

103

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa^clün)

- 1 Müŗterī almada satmaķda metā^cın bāyi^c
Ĥāce ğafletde olur naķd-ı revānı zāyi^c

- 23b 2 Mescide varmaz eger varsa du^{ca} kılmaz
Girmesün hiç kulāğına kelām-ı cāmī^c
- 3 Bir söz açmaz yañılup bāb-ı hayırdan hācet
Bāb-ı ihsanda olur aña hezāran mānī^c
- 4 Gözi toymazsa dünyāda kanā^{ca}at gelmez
Yedi iklīmi eger virseler olmaz kānī^c
- 5 Sayılıp olsa ne yirde yir içer zehr olsun
Görinür gözlerine semm-i helāhil nāfi^c
- 6 Kābil olmaz tura kalbinde hidāyet nūrı
Gözde bir lahzadur ol nūr ki berķ-i lāmī^c
- 7 Ey Şuhūdī dil uzatmaz saña kaṭ^{ca}ā bir kes
Tīg-i elmās-ı suhan elde çü seyf-i kātī^c

104

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa^clün)

- 1 ‘Aşk-ı cānān ile can oldu cihandan fāriğ
Yād-ı la^clūñle gönül çeşme-i candan fāriğ
- 2 Bāğ-ı hüsnüñ ne temāşādur iden aña nazār
Yitürüp ‘aqlın olur bār-ı cihandan fāriğ
- 3 Veche-i pāk üzredür ancaķ nazarı ‘uşşākuñ
Olmışuz hāşılı ğayra-i girandan fāriğ

- 4 Bulmuşuz künc-i ferāgatda kanā'at gencin
Hā'ce-i muhteşemüz sūd u ziyandan fāriğ
- 5 Tutdı āfākı melāmetle Şuhūdī nāmuñ
Sen selāmetde bugün nām u nişandan fāriğ

105

Fe ū lün fe ū lün fe ū lün fe ū lün

- 1 Sipih-r-i(?) sa'ādetde olmazsa tālī'c
Müfīd olmaz ey h'āce şerh-i me'tālī'c
- 2 Beyān-ı me'ānī kelām-ı bedī'ī
Ne hāşıldur olmazsa 'ilm-i me'ānī'c
- 3 Virür şehre rızık ile şeh-i(?) şöhet
Ne var zevk-i halvet ne şevk-i savāmi'c
- 24a 4 Ne hoşdur bize şūfī cāy-ı harābāt
Degül şahne vü muhtesib hīç mānī'c
- 5 Ne zülfünde 'aks ne ruhuñda seyir
Kadeh içre besdür sīmin nūr-ı lāmi'c
- 6 Şuhūdī bugün hāk-i kūy-ı muğanda
Yiridür olur cur'a-i cāma kānī'c

106

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Naḳd-ı ḥayāt ‘ömr-i ‘azīz olmadan telef
Sāḳi ayāḡı al ele işrab ve lā-taḥaf
- 2 Mengūş-ı hūş durur pend-i pīr-i ‘aşḳ
Virür efendi pend-i ḥıred-gūşder şadef
- 3 Bulmazsa kef-i behā şeref naḳd-ı cūd ile
Birdür behāda kıymet kef-i kıymet ḥıref
- 4 Başdan çıkardı sāḳi-i gül-çehre-i dūn
Muṭrib sürūda başla ki uyşun uşūle def
- 5 Ebrū-yı yār ḡamze-i sāḳīdür eyleyen
Tīr-i belāya ḳaddūmi ya sīnemi hedef
- 6 Cellād-ı ḡamzeññ nice elinden ḡalāş olur
Zūlfūñle sīne bunca ḡöñüller ṭaraf ṭaraf
- 7 Görse Şuhūdi böyle nızām ile nazmuñı
Dirlerdi saña ḡaşıllı ḡayru’l-ḡalef selef

107

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Ben mübtelāya hem-dem olaldan belā-yı ‘aşḳ
Oldum belā-yı ‘aşḳla ben mübtelā-yı ‘aşḳ

- 2 Bād-ı fenāya vardı kamu rūzgār-ı ‘ömr
Virdi behāya ḥāk-i vücūdum hevā-yı ‘aşk
- 4 Her dem şām-ı cāna gelür bŷy-ı zŷlf-i dost
İrdi dimāga lŷtf-ı nesīm-i şabā-yı ‘aşk
- 24b 5 Şakladuğumca ‘aşkuñı kanlu yaşum dirġ
Bildürdi neydüğün dŷkeli mācerā-yı ‘aşk
- 6 Bir lāübālī pāk-tāb‘ u pāk-meşrebŷm
Bāzār-ı dehrde gerdŷm olup bī- nevā-yı ‘aşk
- 7 Mir’āt-ı cānı jeng-i ḥavādişden eyle pāk
Yüz göstere bu vech ile şāyet şafa-yı ‘aşk
- 8 Sulṭan olurdum ‘āleme gün gibi ben gedā
Şalsa Şuhūdī sāye-i devlet hŷmā-yı ‘aşk

108

Mef ŷ lŷ fā i lā tŷ me fā ī lŷ fā i lŷn

- 1 Ey dil ne ise gözle yŷri iktizā-yı āşk
‘Aql ehli neydüğün ne bilŷr muḳteżā-yı ‘aşk
- 2 Baḳmaz bu rūzgāra daḥı muḳteżāsına
Şol dem ki eşer ide dil u cāna hevā-yı ‘aşk
- 3 Cem‘ itdi ḥayli leşker-i ġam derd ile şehā
Mŷlk-i fenāda çekmege āhum livā-yı ‘aşk

- 4 Ol deñlü ülfet eyledi can ile derd-i dost
Şimdi vefâ gelür baña cevır u cefâ-yı ‘aşk
- 5 ‘Aşkuñ yolında bes nice yetmez gözüñ yaşı
Şāhid Şuhūdi bes bize bu mācerā-yı ‘aşk

109

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Her ne dem kim gözlerümden cūş ide seylāb-ı ‘aşk
Bahr-ı eşkümden olur her kaçre bir girdāb-ı ‘aşk
- 2 Zūlmet-i ğamdan ħalāş oldı gönül kāşānesi
Maṭla‘-ı candan ṭulu‘ itdi meger mehtāb-ı ‘aşk
- 3 Ne aldı şatdı bilmezem ne virdi benden almaz
Ol faḳīhi gör kaçbūl itmez nedür aḥbāb-ı ‘aşk
- 4 Dām-ı tezvīr ile ey zāhid ṭutulmaz mürġ-i dil
Şahbāz-ı evc-i rif‘atdūr dil-i erbāb-ı ‘aşk
- 5 Reng ü būyına Şuhūdī ‘ālemüñ aldanma sen
Kim bu dehrüñ ālına aldanmadı aşhāb-ı ‘aşk

110

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 25a 1 Eyyām-ı gül-i sürḥ demi şāf-ı mürevvāk
Olsa yirüdüñ cāme-i gerd cāme-i ezrāk

- 2 Olmaḡ ne virür zāhid ile yār muḡayyed
Ol ḡayd-ı taʿallukdan eger olsa mutlaḡ
- 3 Şarf itme özüñ naḡve ḡalıṡ maḡv-ı vüçüd it
Maʿlum ola meḡlulñ olan maşdar-ı müştak
- 4 Lezzet ala dil dirseñ eger curʿa-ı meyden
Rindān-ı belā bezmine ol sen daḡı mülḡak
- 5 Söz āb-ı revandur dökülür ḡeşme-i candan
Dil oldı Şuhūdī ḡü ser-i ḡāme meger şakḡ

111

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 1 Şun ey sāḡī bize cām-ı mürevvāk
Cihan ḡaydından eyle cānı mutlaḡ
- 2 Aña meyḡānedür nüḡ-ḡāk-ı nīlī
Baña bir kāsedür bu ḡarḡ-ı ezrāk
- 3 O meyden şemmedür būy-ı Nesīmī
O meydür didüḡi Maşūr ene'l-Ḥakḡ
- 4 Bir oldı ʿaşḡ ile māşuḡ u ʿāşık
Olur hem anda maşdar ʿayn-ı müştak
- 5 Olursañ bende-i pīr-i ḡarābāt
Olursun meclis-i rindāna mülḡak

- 6 Miyānuñ vaşfıdur ma'ni-i bārik
Dehanuñ noktasıdur sırr-ı muğlak
- 7 Sözüñ taşdıķ ider hep ehl-i taḥkīķ
Şuhūdī sözlerüñ ḥaķdur muḥaķķaķ

112

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Naķş olmasaydı levḥ-i dil u cāna iştıyāk
Yazmazdı ḥāme nāme-i cānāna iştıyāk
- 2 Bezm-i ğamda mest yıkılmış yatur ğöñül
Hicran eliyle şunalı peymāna iştıyāk
- 3 Ser-sebz olursa kılma 'aceb kişt-zār-ı şevķ
Çekmez sirişk-i çeşm ile yārāna iştıyāk
- 25b 4 Ağlatma ḥāşılı kuluñı berķ-i āh ile
Od urdı ḥırmen-i dil-i rindāna iştıyāk
- 5 Cem'-i ḥvātır idemezem tār u mār dil
Başumda şöyle zülf-i perīşāna iştıyāk
- 6 Dilde dehānı fikri nedür hīç bilmezın
Çekmezdi mūr-ı mühr-i Süleymān'a iştıyāk
- 7 Sözdür füsün u ṭab'-ı Şuhūdī fesāne ger
Virse 'aceb mi ḥvātır-ı yārāna iştıyāk

- 8 Mecmu'a-i zemānede kilk-i beyan eyle
Yazsun bu şî'ri şafha-i devrana iştiyāk

113

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Merd-i meydan-ı muhabbet ol dilā şîrāna bak
Pençe-giran-ı peleng-i aşk olan merdāna bak
- 2 Her gedāya hor bakma ey şeh-i 'ālî-naẓār
Ger Süleyman ol bugün her mūra sen mîrāna bak
- 3 Yok yire gezme beyābanda eyā bî-ma'rifet
Ger vücūduñ şehrine hüküm eyleyen sultāna bak
- 4 Çeşm-i ma'nā açduñ ise candan ey şāf-dil
Gel gönül āyînesinde şüret-i Raḥmān'a bak
- 5 Seyr-i şüretde Şuhūdî kalma ma'nādur ğaraz
Seyr ü şuverüñ görsen ol sende olan seyrāna bak

114

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün

- 1 Dil oldı miḥnet-i hicr ile mübtelā-yı firāk
Helāk ider beni āḥir kırmaz belā-yı firāk
- 2 Belümi bükdi firākuñ düşürdi çeng-i ğama
İderse mutrîb-i dil vaktidür nevā-yı firāk

- 3 Yıkıldı seyl-i sirişkümle hāne-i çeşmüm
Cihānı ğarķa virür dinse mācerā-yı firāk
- 4 Eyā ṭabīb-i dil derd-mend-i haste-dilan
Yetiş ki şerbet-i vaşluñda devā-yı firāk
- 5 Şikāyet itme Şuhūdī cefā-yı hicrandan
Çü şart-ı vaşl ile meşrūtādur cezā-yı firāk

115

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün
(fa'lün)

- 26a 1 Belā-yı aşķ ile her dem çeker elem aşık
Kıomam seni ğamuñ ile olabilmem aşık
- 2 Kıomazam elden ölürsem de dāmen-i aşķuñ
Nihāyeti bu ki bende olam gidem aşık
- 3 Bütün cihan oda yansun ger olmasa yārüm
Yire geçerse de ālem çeker mi gam-ı aşık
- 4 Yanar özi delinür sīnesi nīk ey dil*
Ne dem ki bezm-i muḥabbetde çekse dem aşık
- 5 İşini başına iletür Şuhūdi aşķ ile
İderse başını evvel kadem kadem aşık

116

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Dirīgā künc-i miḥnetde bugün bir yār-ı ğarum yok
Ġamuñ bir ḥālūmi egler benüm gam-güsārum yok
- 2 Görünse gözine külḥanda ‘aceb mi gülşen-i ‘ālem
Gözi nergis yüzi lāle ḥaddi gül-‘izārum yok
- 3 Rūḥuñ mehtābına ḥüsnüñ şalāldan sāye-i zülfüñ
Cihanda zerre veş mihrüñle bir yirde qarārum yok
- 4 Dökülüp saçılan her dem yoluñda eşk-i ḥūnīnüm
Benüm ey merdüm-i çeşm yetimüm elde varum yok
- 5 ‘Aceb mi mürġ-i dil düşse kara zülfüñ aġına
Görince dāne-i ḥālīni şabra iktidārum yok
- 6 Şuhūdī maḥrem-i rāz-ı nihan olmag için ḥayfā
Dirīgā künc-i miḥnetde bugün bir yār-ı ğarum yok

117

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa‘lūn)

- 1 Görmedük daḥı yüzün can gibi cānānuñ
Bende-i ḥālīşüñdür muḥlişidür can anuñ
- 2 Ne şehr üzre yağan mihr-i cihan-efrūzı*
Tāb-ı ḥurşīd daḥı der o meh-i tābānuñ

- 3 Fitne-i devr-i kamer dirler idi hāl-i ruḥuñ
Tutdı dil kişverini fitnessi ol fettānuñ
- 4 Dāmen-i zülfüñe tut dest-i tazallum irmez
Dest-i mazlumdan ey dost şaḡın dāmānuñ
- 26b 5 Açılur bir gün olur ḡonce-i ümmīd-i vişāl
Beslerem canda nihālin o gül-i ḡandānuñ
- 6 Maḥrem-i rāz-ı ḡamuñ olmaḡsa ey künc-i murād
Yok Şuhūdī gibi ma‘mūrede bir virānuñ

118

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa‘lün)

- 1 Nedür ey bād-ı şabā yine senüñ bu ḡaberüñ
Kıldı āşüfte dimāḡını nesīm-i seherüñ
- 2 Şöyle itdi dile te’sir nesīm-i lüṭfuñ
Can meşāmında daḡı gitmedi bāḡī eṣerüñ
- 3 Ser-i kūyuñda yiler şām u seḡer hem-çün bād
Eyledüñ rāh-ı hevā gerdini ben ḡāk-i derüñ
- 4 Çīn-i zülfüñle o ḡāl bu ḡaṭṭ-ı ruḡsāruñ
Rūm içinde ḡomadı raḡbetini meşḡümüzüñ
- 5 Tutdı eṭrāfı ruḡuñ ḡāl u ḡatuñ fitneleri
Bir ṭarafdan belürür fitnessi devr-i kamerüñ

- 6 Ey diken gözlerini sîm u zere çün nergîs
Bâğ-ı ʿâlemde görkde kalur ol sîm u zerûn
- 7 Dür-i maʿnâ ile elfâz-ı güher-bâruñdan
Delinür bağı Şuhūdî hele dürr ü güherüñ

119

Me fâ i lün fe i lâ tün me fâ i lün fe i lün
(faʿlün)

- 1 Cihan gibi bu reh-i pür-hâṭarda eglendük
Dirîğ bunculayın reh-güzerde eglendük
- 2 Bu reh-güzâr-ı cihanda karar ḥod yokdur
Neyiki böyle bize bu kederde eglendük
- 3 Vücüd şehrine geldük ʿadem diyârından
Misâfirüz bir iki gün seferde eglendük
- 4 Devâ-yı dil dırdıruñdan ayırmadı gitdi
Cihanda bunca zemandur bu derde eglendük
- 5 Kır yire ne dökersin Şuhūdi göz yaşın
Ötede bahra iriş kim bu yirde eglendük

120

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 27a 1 Ne bir hem-derd olur derd u dile derd u belādan yeğ
Ne bir derd-i derūnumdan bilür var Hüdā'dan yeğ
- 2 Gel ey t̄alib-i miḥnet-serāy-ı dehr olan añla
Cihanda kūşe-i rāḥat mı var künc-i fenādan yeğ
- 3 Ne idermiş aṭlas-ı dehri giyenler cāme-i faḫrı
Ḳabā-yı ehl-i ʿaşḳ olmaz ḳabāyı bir ʿabādan yeğ
- 4 Nice İskender u Hüsrev Süleymanlıklar eylersin
Bu ʿālem tahtgāhında degüldür bir gedādan yeğ
- 5 Ne ğam seng-i cefālarla göñül cāmını şırlarsa
Şuhūdī rāh-ı ʿaşḳ içre vefā olmaz cefādan yeğ

121

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Meydān-ı ʿaşḳa kim kişi ayak kor er gerek*
Destinde başmağa zen-i nefsumüz gerek
- 2 Sayyād-ı dilüñ ki şāhid-i ʿaşḳ itmege şikār
Bir elde naḳd-ı cānı vü bir elde ser gerek
- 3 Rāh-ı fenāya peyk-i göñül olmağa revan
Ey dil bülend-himmet-i merdān kemer gerek

- 4 Mest-i şarāb cām-ı ezel sākiyā mūdām
Ālūde hırka dāmen u seccāde ter gerek
- 5 Kūh-ı belāda olmağa ‘āşık peleng-i ‘aşk
Cānā Şuhūdī gibi kişi şīr-i ner gerek

122

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Vaşluñ şarābın içmege hūn-ı ciger gerek
Bezm-i vişāle irmege candan güzer gerek
- 2 Tīğ-i cefāña sīne virürsem ‘aceb degül
Tīr-i belāya sīne-i ‘āşık siper gerek
- 3 Ey hüdhüd-i Şabā bize andan haber getir
Ammā be-şarṭ-ı ān ki sabādan hazer gerek
- 4 Dīdār-ı yāre irmege meclisde hem-çü şem‘
Sūz u güdāz u derd-i dil u dīde ter gerek
- 5 Dīdār-ı yāre irmege⁷
Şürmek kadeh du‘āsını dikkat-i sihr gerek
- 27b 6 Hūn-ı cigerle ṭobṭoludur diyen hemçü cām
Meydanda böyle ṭulā-yı yā ciger gerek
- 7 Muṭrīb ser ü derd-i dile dil yandı hem-çü ‘od*
Sākī vü yār u meclis-i germ-āb-ı ter gerek

⁷ Bu mısra asıl metinde eksik yazılmış.

- 8 Zeyn eyledüm iki kolumı kanlu dağla
Ol miyan kocmağa zerrīn-kemer gerek
- 9 Yārūñ ḥādīs-i la'li dehānuñdadur müdām
Naẓmuñ Şuhūdī böyle güzel taze ter gerek

123

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Olupdur kārı dünyā-yı zemīnūñ dūn-perverlük
Ço bu dünyā vü māfīhāyı elden eyle serverlük
- 2 İki ʿālemde sulṭan olmağ isterseñ eger ey dil
Ṭaʿalluḡdan elūñ çek ihtiyār eyle ʿalenderlük
- 3 Cihāna baḡmadum bir kez geçüp māl u menālinden
Ḥuzūrına anuñ dil virmedüm itdüm dil-āverlük
- 4 Bugün kim zīr u destümde zen-i dünyā zebūndur
Girüp meydān-ı maʿnāda ʿaceb mi eylesem erlük
- 5 Yumışdur māsivādan ʿalbini hāl ile ʿāl itdi
İdüp iksīr-i ʿaşḡ ile Şuhūdī kimyā-gerlük

124

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 1 Olursañ hem-demi bir nāzenīnūñ
Şaʿadet yār olur devlet ʿarīnūñ

- 2 Ğamuñ ʿaşq ehlinüñ yār-ı kādīmi
Ĥayālün hem-nişīni her kişinün
- 3 Ayāğün toprağı ey nūr-ı dīde
Gözine tütüyādur ĥūr-ı ʿaynuñ
- 4 Sürinür āsitānuñdan kesilmez
Ėomaz dāmānuñ elden āsitānuñ
- 5 Kemīne bendeñ İskender kapuñda
Senün Ĥüsrev ğulām-ı kemterīnün
- 6 Elünde ĥātem-i mülk-i Süleyman
Cihan mülki hem zīr-i nigīnün
- 7 Şuhūdīnün duʿā-yı şubḥ-gāhı
Naşīrūndür zāhir gider maʿnīnün

125

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 28a 1 ʿAşkuñ yolında ger çeke evkāruñam(?) senün
Allah bilür ki ʿāşık-ı dīdāruñam senün
- 2 Bir çāre it meded yetiş ey can ṭabībī gel
Ben ḥasteye ki derdle bīmāruñam senün
- 3 Ĥvān-ı ğāmuñla ger dirülürsem ʿaceb midür
Ben de efendi ʿāşık-ı ğām-hvāruñam senün

- 4 Nerrād-ı çarḥa luḥb ile geçsem ‘aceb mi naḳṣ
Tās-ı felekde ḥasret ile dāruṇam senüñ
- 5 Gülzār-ı dehr içinde Şuhūdī gibi şehā
Ḥār-ı firāküñ ile dil-figāruṇam senüñ

126

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (faḥlün)

- 1 Çīn-i zülfüñ görelī bād-ı şabā miskīnüñ
Kalmadı gitdi dimāguñda hevā-yı çeng⁸
- 2 Tatlu bir sözle acıtdı bu dīl-i Ferhād’ı
Senüñ ey Ḥüsrev-i ḥūban olup Şīrīn’üñ
- 3 Ne ilāc eyliyesin zaḥm-ı dil-i maḥzūna
Tāzeler yāremi ey yār gam-ı dīrīnüñ
- 4 Bağban yārsız añma bu çemen-i gülzāruñ
Ḥār-ı miḥnet görünür baña gül ü nesrīnüñ
- 5 Ey gül-i gülşen-i şādī vü ferāḥ-ı ‘ālemde
Bu Şuhūdī gibi var mı ola bir gam-gīnüñ

⁸ Bu gazelin matlaḥ beyti bulunmamaktadır ayrıca ilk beytin mısraları birbiriyle yer değiştirilerek yazılmıştır.

127

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Ben ki Ferhādıyam ol Hüsrev-i Şîrin-dehenüñ
Gösterirsem nola Mecnunluğunu küh-kenüñ
- 2 H̄asret-i la^llūñle gördi bu eşküm güherin
Raḥm idüp bağı delindi baña dürr-i ‘adenüñ
- 3 Bāğda bu ḳad u reftāruñı gördükde çenār
Dili tūtuldı anuñ ayāğı serv-i çemenüñ
- 4 Göricek sebz-i ḥaṭ la^l-i şekker-güftāruñ
Nuṭḳı tūtuldı o dem tūṭı^l-i şeker-şikenüñ
- 5 Vech-i pākūñde görür can yüzün Allāh Allāh
Şūret-i āyineye can gibi vech-i ḥasenüñ
- 28b 6 Ey olan ḥātem-i la^l ile Süleymān-ı zeman
Ḳılma pā-māl bu ben mūrı şaḳın Ehremen’üñ
- 7 Bu ḳadar cevır u cefāñ çeke hicrūñde şehā
Raḥm olmaya Şuhūdīye niçündür ki senüñ

128

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Bir nazarla dün efendi bizi kim şād itdüñ
Bend-i ğamdan kuluñı kurtarıp āzād itdüñ
- 2 Gerçi Haccāc-ı ğamuñ yıkdı gönül Ka^cbesini
Sa^cy idüp anı Halīl'üm gerü bünyād itdüñ
- 3 Hoş-ħarāb olmuş idi derdle ma^cmüre-i dil
Yine lūtf ile o vīrāneyi ābād itdüñ
- 4 Pāy-māl itmeye tā leşker-i 'ömrüñ mūrı
Ey Süleymān-ı ħasen adl idüben dād itdüñ
- 5 Āferin pīrūñe ey şūḥ-ı civan-baḥt senüñ
Ki Şuhūdiye bugün 'aşk ile 'ırşād itdüñ

129

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Ağlamağ ile derdle dil-dāra yetişdük
Bülbül gibi gül şevkine gül-zāra yetişdük
- 2 Kān ağla yūri yaş yirine merdüm-i çeşmüm
Āḥir hele ol la^cl-i güher-bāra yetişdük
- 3 Envār-ı Hakkı seyr idegör Tūr-ı şafādan
Musā gibi Mīkāt'a irüp nāra yetişdük

- 4 Mezāk-ı tecellī eyle biz mest-i müdāmuz
Meclisde bugün sāķī-i ʾiṣāra yetişdük
- 5 Zāhid saña var hān-kāh u mescide bezmüm
Mestānelerüz kūṣe-i ḥumāra yetişdük
- 6 Tecridlerüz tekye-i ʿaşk içre ser-ā-ser
Ḥayranlaruz vāķıf-ı esrāra yetişdük
- 7 Sevdā-yı ser-i zülfüñi elden koma yārūñ
Zinhār Şuhūdī ki şeb-i tāra yetişdük

130

Mef ū lü fā i lā tün mef ū lü fā i lā tün

- 29a 1 Ḥūnin gözin ucından meyl itdi kâna ğamzeñ
İster ki kânum içe hoş kâna kâna ğamzeñ
- 2 Baķışlaruñ cefāsın çekdükce her taraḑdan
Kırpiklerüñ okını yağdırdı cāna ğamzeñ
- 3 Meydān-ı ʿaşk içinde kıлмаğa bir nişānı
Derd oklarına sīnem kıldı nişāna ğamzeñ
- 4 Çekmezdi dest-i ʿadlūñ zencīr-i zülfe muḥkem
Zulm itmeseydi şāhā ben nā-tuvāna ğamzeñ
- 5 Alurdi leblerüñden dadın Şuhūdi ammā
Ne fāʿide sebebdür bunca ziyāna ğamzeñ

131

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Zāhid-i ḥod-perest ile ʿāşık-ı mest bir degül*
Pertev-i āfitāb ile sāye-i pest bir degül
- 2 Ehl-i ḥiredle ʿāşıkun ūlfet ü imtizācı yok
ʿĀkil-i hūş-yār ile mest-i elest bir degül
- 3 Kāzī vü müftī-yi muḥtesib teşne lebün şarābına*
Devr-i lebünde dilber-i ābāda perest bir degül
- 4 Curʿa-i cām-ı mey gibi kaldum ayakda neyleyem
Sāki sīm-i sāk ile ḥāsılı mest bir degül
- 5 Dest-i kazā ile şakın olma Şuhūdī nice gır
Nice āhenīn ile pāy-i şikest bir degül

132

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Bāğ-ı ḥüsn içre şalın revnāk-fezā-yı gülşen ol
Gül gibi gül lāle-veş açıl çü gonce-i gülşen ol
- 2 Şemʿ-veş rüşen-dil ol şeb gibi olma tīre-dil
Rüz gibi mihr-i rüy-ı yār ile sen rüşen ol
- 3 Ğam degül öldürse tiğ-i ğamze-i ḥūn-rīz-i yār
Mürdeye canlar virür hem laʿl-i can-perverden ol

- 4 Aç gözüñ dā'im der-i lūtf-ı mürüvvet-bārdur
Pertev-i mihr-i ruḥ-ı yāre çü dīde revzen ol
- 29b 5 Devlet-i pā-būs-ı yāre bir gün olur dest-res
Dāmen-i yāri ḳoma elden Şuhūdī sen sen ol

133

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Dilā bu ʿālem-i esfelde ḳalma ʿazm-ı aʿlā ḳıl
Vücūduñ ḳaṭredür cehd eyle anı ʿayn-ı deryā ḳıl
- 2 Göñül kim Mescid-i Akşādur anda eyle Miʿrācuñ
Berātuñ oḳı ḳadrüñ bil bugün gel seyr-i esrār ḳıl
- 3 Saña yüz göstere maʿnā dilerseñ geç bu şūretten
Göñül āyīnesin tevḥīd ile şāf u mücellā ḳıl
- 4 Bilürse mesken-i zāḡ duzaḡından āşiyān-ı dehr
Heman cāna ey dil ʿālem-i lā-hūtı meʿvā ḳıl
- 5 Şuhūdī teşne dillikden der-i meyhāne beklermiş
Şarāb-ı aşḳ ile yā Rāb anı ser-mest ü rüsvā ḳıl

134

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Saña peyman bize peymānedür ey şūfī ezel
Cāme-i rızķı deryā olsa nola cāma bedel
- 2 Künc-i meyḥāne gibi kūşe-i rāḥat yokdur
Ehl-i ḥāle yaraşur ancılayın pāk maḥal
- 3 Rūy-ı yāre nigerandan kıala şanma çeşmüm
Yumayum gözlerümi ger irişe ḥ^vāb-ı ecel
- 4 Fikr-i can mūy-ı miyānuñda senüñ maḥz-ı ḥayāl
Zülfüñ endīşesi başumda benüm tūl-i emel
- 5 Şöyle beñzer vire yir çeşm-i gazāle göñlüm
Başladı yine Şuhūdī dimege tāze ğazel

135

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 30a 1 Bu gice olsa müşerref yiridür kaşr-ı vişāl
Vaḳtidür kim kıla ol şāh-ı ḥüsn ‘arz-ı cemāl
- 2 Fikr-i zülfüñle yatur dilde ḥayālūñ gitmez
Olalı şevķ-i rūḥuñ şem^c-i şebistān-ı ḥayāl

- 3 Bĩ-miṣl ƙaṣlarınıñ dağı miṣālin yazamaz
Gerçi yāķūtı virür ṣīve-i yāķuta miṣāl
- 4 Dehenüñ dilde var ammā ki vüćüdi yoķdur
Ancaķ ortada miyānuñ haberi ķıl ile ķāl
- 5 Nola irgürse Ṣuhūdī⁹
İṣtiyāķ-ı dil-baṣı itdi ‘alā ḥasbi’l-ḥāl

136

Fe i lā tün me fā i lün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa‘lün)

- 1 Merḥabā ey nesīm-i bād-ı ṣimāl
Ki iriṣür dimāğa bũy-ı viṣāl
- 2 Ben ğubārı ķi ḥākdan götürüp
Bād-ı lutfuñla eyledüñ ḥoṣ ḥāl
- 3 Bāl u per açdı bu kebüter-i dil
Evc-i cāna çü mürġ-i fārıġ-ı bāl
- 4 Bezm-i devr içre olmasun ḥālī
Dest-i sāķī vü ratl māl-ā-māl
- 5 Men-i dervīṣ u ķurb-ı sulṭānī
Vü hem ‘aķl u ḥayāl maḥż-ı muḥāl

⁹ Bu mısra metnin aslında yarım bırakılmış, tamamı yazılmamıştır.

- 6 Mıhrũñe bu gũñũlden ey meh-rũ
İrmesũn zerre deñlũ zũr u zevāl
- 30b 7 Ser-i zũlfũñle hem-ser oldu gũñũl
Bu Ŗuhũdĩ'yi kıлмаға pāmāl

137

Mef ũ lũ fā i lā tũ me fā ĩ lũ fā i lũn

- 1 Sākĩ bu gice meclis-i bezm-i Ŗarāb kıl
Bir cur'a ile gel bizi mest-i ħarāb kıl
- 2 Vırsũn ferāğ mıhr ile mehdēn fũrũğ u mey
Sāğar hilālını ħadeĥ-i āfıtāb kıl
- 3 Bezm-i Ŗarāba tevbe-i zāhid olursa sed
Bir cām-ı meyle ānı ħarāb u yebāb kıl
- 4 Bũs u kenār-ı yāri miyāne getürmezüz
Ammā lebini nuħl-ı mey la'l-i nāb kıl
- 5 Bahs-ı ħadĩs-i la'lũñ ider ħoħ suālĩ var
Bu ħaste cāna la'lũñi ħāzır cevāb kıl
- 6 Mutrıb sũrũr-i 'ũd ile 'uŖŖāķa vir nevā
Bir zaĥma eyle serzeniŖ Ŗeyĥ u Ŗāb kıl
- 7 Eyler Ŗuhũdĩ pĩr-i muğāna du'a-yı ħayr
Yā Rab du'a-yı ħayrın anuñ müstecāb kıl

138

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Ebr-i ğam çökdü şehā başuma tūfa-şekl
Kaṭre kaṭre dökülür göz yaşı bāran-şekl
- 2 Dūd-ı āh ile şerār dil-i ʿāşık görünür
Şeb-i zulmetde heman mihr-i dıraḥşan-şekl
- 3 Yitirüp ʿaqlumı göñlüm gibi kaldum tenhā
Deşt-i ğamda gezerem bī-ser u sāman-şekl
- 4 Ḥasret-i mihr-i ruḥuñla ser-i kūyuñda bugün
Yürürem sāye-şifat şūret-i bī-can-şekl
- 5 Sen beşer şanma Şuhūdī o melek-sīmāyı
Bir perīdür görünür dīdede insan-şekl

139

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Oldı belā-yı ʿaşkuñla mübtelā göñül
Bunca belā içinde baña bir belā göñül
- 31a 2 Yā Rab ne çāre eyleyeyin derdüme meded
ʿAşkuñ belası bir yaña vü bir yaña göñül
- 3 Kaldum iki arada hele hīç bilmezsin
Bir bī-vefā o yārsa bir bī-vefā göñül

- 4 Bĩ-gāne oldı gitdi mi ʿaql geldi derd-i ğam
Oldı cünūn-ı ʿaşkla tā āşinā gönül
- 5 Tāk-ı revāk-ı dehre nazar eylemez bugün
Tutdı Şuhūdī kūşe-i miḥnet-serā gönül

140

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ol kemāl-i kudret-i Ḥayy-ı Kādīm
Virdi insāna zehī ʿaql-ı selīm
- 2 Ḥilʿat-i tekrīm-i kerremnā ile
Virdi müşt-i ḥāke ṭabʿ-ı mustakīm
- 3 ʿAql u şehvetden yaratdı Ādemi
Nār-ı şehvetden yine deyyūr cesīm
- 4 ʿAql ḥaqqā rāgıb u shevāta nefis*
Ādem ol sulṭāna dir yār u nedīm
- 5 Kūrdur şehvet ile nefis kūr dil
Nār-ı şehvet maʿnī-yi nār-ı caḥīm
- 6 Āb-ı şehvet şūret-i āb-ı ḥayāt
Geldi Firavn'a ʿaşāy ile Kelīm
- 7 Bu keşākeşde nüfūs ile ʿuḫūl
Çıkdı menbāʿ-ı muʿayyen maʿ-ı ḥamīm

- 8 Sen de Ādem oğlısın ey nā-ḥalef
Olmaya yirüñ niçün bāğ-ı na‘īm
- 9 Ādeme zillet olupdur ma‘şiyet
Oldı zillet saña ‘ādet ey le‘īm
- 10 Postdur şüret velī ma‘nā çü dost
Ḥaḳ ‘alīmdür ey Şuhūdī Ḥaḳ ‘alīm

141

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Sākī irişdi rûze vü şükrâne-i şıyām
Eyle hilāl-i şāğārı sen de meh-i temām
- 31b 2 Düşmez bu bezm-i ḥāşa ki maḥmūr u mey-perest
Cām-ı lebüñden içmeye yāḳūt-ı la‘l-fām
- 3 Ke’sü’l-kirām hırḳa-i şūfī gerdidedür
Bulınmaz eski cāmda ya’nī ziyā-yı cām
- 4 Dün şeyḫ-i şehir tevbe-i meyden ururdı dem
Oldı bugün du‘ā-yı ḳadeḫ dürd-i subḫ u şām
- 5 İrmek olurdı Ka‘be-i kūyuñ şafāsına
Olsaydı zāhide ser-i kūyuñda ger maḳām
- 6 Seyr-i kenār-ı bāğ-ı behişt eylemez gönül
Can gülşeninde şalınur ol serv-i ḥoş-ḥırām

- 7 Sākī suhūr-ı cām u ney āvāz-ı ‘ūddurur
Bākī Şuhūdi devlet-i aḥbāb u ‘allām

142

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Yārūñ cemāli şem‘ine pervāne düşmişem
Nār-ı şerār şevki ile yāna düşmişem
- 2 Çāk eylesem k̄ābā-yı vüçūdum ‘aceb midür
Cām-ı şarāb-ı ‘aşk ile mestāne düşmişem
- 3 Girdābe düşdi keştī-i dil neylesem gerek
Bād-ı hevā-yı ‘aşk ile ‘ummāna düşmişem
- 4 Sevdā-yı zülfüñ ile lebüñ cāmın içmişem
Zulmet içinde çeşme-i ḥayvāna düşmişem
- 5 K̄anlar yuṭardı derdiyle bu ḥaste-dil velī
Cām-ı lebüñ şarābın içüp k̄ana düşmişem
- 6 Düşdüm egerçi k̄ūşe-i pīr-i mugana mest
Ḥaḳḳā budur ki k̄ūşe-i ‘irfāna düşmişem
- 7 Bülbül gibi Şuhūdī fiğan eylesem ne ḡam
Can gülşeninde bir gül-i ḥandāna düşmişem

143

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün

- 1 Sahıfe-i dile ol dem ki ben raķam çekdüm
Hayāl-i naķş-ı haţţuñ ğayrine ķalem çekdüm
- 2 ‘Aceb mi derd u belā ‘askerine şāh olsam
Livā-yı āh ile gördüm bugün ‘alem çekdüm
- 32a 3 Neyüñ neydüğünü bezm-i ğamda bildürdüm
Sürür-ı derd ile muţrib o demki dem çekdüm
- 4 Kaşuñ kemānı baş egmez ne baĝrı ķatı imiş
Bu deñlü āhla meydanda yeter ğam çekdüm
- 5 Şuhūdi görmedi Mecnūn çekmedi Ferhād
Bugün ki derd-i firāk ile bir elem çekdüm

144

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Geçdi ‘ömrüm āh kim bir yār-ı hem-dem bulmadum
Ĥāne-i dilde ğam-ı dil-dāra maķrem bulmadum
- 2 Ağlamaga derdini bu gözlerüm merdümlerini
Tıfl-ı ĥvān-ālūd eşķüm gibi hem-dem bulmadum
- 3 Ey gönül kaţ eyle ‘ālemden ta‘alluķ riştesi
Bu zemāne ĥalkınuñ ‘ahdini muķkem bulmadum

- 4 Her kişi bir derd ile dermāna buldı dest-res
Ben dil-i mecrūhumuñ zahmına merhem bulmadum
- 5 Ey Şuhūdī mā-ḥaşal bu nüh-kıbāb-ı çarhda
Zīr-i pāy-i ḥum gibi bir cāy-i ḥurrem bulmadum

145

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Çeküp el iki ʿālemden ferāgāt ihtiyār itdüm
Fenā vü faqr ile yaʿni felāket ihtiyār itdüm
- 2 Cihānuñ rifʿatin ʿayn-i mezellet gördüm anuñçün
Ne şāhum ne gedā ne ḥod u ne vezāret ihtiyār itdüm
- 3 Fenā dellālıyam can almadur can şatmadur kārüm
Ben üstād-ı ezelden gör ne şanʿat ihtiyār itdüm
- 4 Fenā meyḥānesinüñ ben olup bir rind-i melāmeti
Belā bezminde mīrāne şadāret ihtiyār itdüm
- 5 ʿAdem mülkinde ʿanķā-veş Şuhūdī āşıyan bağla
Ki ben Kāf-ı vücūdumda kanāʿat ihtiyār itdüm

146

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Ferāgāt eyledüm baġuñ gülünden sünbülünden hem
Cihan gülzārınuñ bil kim hezāran bülbülünden hem

- 32b 2 Şebâtı yoğ imiş bezm-i cihānuñ sâkıyâ gördüm
Uşandım cāmdan meyden şürāhī gulğulünden hem
- 3 Libās-ı ‘aşkı giydüm cāme-i nāmusı çāk itdüm
Berīyim bu cihānuñ atlasından da çulundan hem
- 4 Şunarsa āfītābe mihr u meh dünyā şarābından
Olursa cām-ı Cem’den sâkıyâ geçdüm mülünden hem
- 5 İştüdüm dün ferāgāt eylemiş dil-dār içmekden
Şuhūdī ben de geçdüm kırtulup halkuñ dilinden hem

147

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Gerçi kim Mecnūn gibi egnümde yok pirāhenüm
Hār-ı şahrā-yı kıyāmetden berīdür dāmenüm
- 2 Çāk çāk itsem ne var ey dil vücūd cāmesin
Dost yolunda baña bār-i girandur bu tenüm
- 3 Seng-i miḥnet olsa bālinüm nola ey pīr-i ‘aşk
Hār-ı ğamdur pisterüm kūy-ı fenādur meskenüm
- 4 Zülmet ābād-ı fenāda varmağa ‘aşkuñ yolın
Şu‘le-i āhum durur her şeb-çerāğ-ı rüşenüm
- 5 Ben Şuhūdī kişver-i faqr u fenānuñ şāhıyam
Cām-ı ħurşīd ile gök sırça serāyumdur benüm

148

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 ‘Aşk-ı cānān ile ben can u ciḥandan fāriḡem
Kūnfekandan geḡmişem kevn-i mekandan fāriḡem
- 2 Kadd ü ruḡsāruñ görelden cennet-i kūyuñda dil
Sidre ḡakkı tūba vü ḡur-ı cinandan fāriḡem
- 3 Añma ey zāhid baña dūnyā vü ‘uḡbā fikrini
İki ‘ālemden berīyem ĩn ü āndan fāriḡem
- 4 Naḡd-ı candur ḡünkü ey ḡvāce metā‘ı ‘āşıḡuñ
Çārsū-yı dehrde sūd-ı feryātdan fāriḡem
- 5 Togrısı gerḡi beyābāna atıldık oḡ gibi
Ey Şuhūdī şanma ol ḡaşı kemandan fāriḡem

149

Me fā ĩ lūn me fā ĩ lūn me fā ĩ lūn me fā ĩ lūn

- 33a 1 Bu künc-i miḡnet-ābād içre ben bir ṭālib-i gencem
Belā-yı ‘aşḡ u derd u yār olupdur yār u eglencem
- 2 Yaḡasın ḡurtarurdu dest-i hicrandan göñül el- ḡak
Geleydi dāmen-i vaşla eger bir kere şemsin pencem
- 3 Gülerdüm açılırdum gül gibi gülzār-ı ‘ālemde
Olaydı bir şaşı sūnbül yüzi gül lāle-veş ‘Acem

- 4 Lebûñ yâdıyla çeşmden dökülür kanla yaş her dem
Çü ben bir tâlib¹⁰
- 5 Egerçi bir harâb oñarayum ma'cûre-i dehrûñ
Me'ânî gencine mâlik Şuhûdî gizlû bir gencem

150

Me fâ î lûn me fâ î lûn me fâ î lûn me fâ î lûn

- 1 Ben ey rûḥ-ı revan ol dem ki sen cānandan ayrıldum
Ḥudā ḥakkı için cismümde şankim candan ayrıldum
- 2 'Aceb mi ḡonce-veş açılmayup gülmezsem ey bülbül
Bu gülzâr-ı cihanda bir gül-i ḥandandan ayrıldum
- 3 Demidür kanlar aḡlarsam dem-â-dem dīde-i Ya'kûb
Ki ben gül-pīrehen bir Yusuf-ı Ken'an'dan ayrıldum
- 4 Meded ben ḥaste için diyûñ ṭabībe çekmesun zaḥmet
'Îlâc olmaz baña ben derd ile dermandan ayrıldum
- 5 Şeb-i târuñ hicranda Şuhûdî tañ degül kılsam
Bugün kim bir hilâl-ebrû meh-i tâbandan ayrıldum

¹⁰ Bu mısra metnin aslında yarım bırakılmış tamamı yazılmamıştır.

151

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lā tün
(fa'lün)

- 1 Gözümden uyhu uçupdur o mest-i ẖābuñdan
Lebüñ dirisi iken hasteyüm cevābuñdan
- 2 Olur 'itāb gözüñden hitāb la'lüñden
Ölen 'itābuñla can bulur hitābuñdan
- 3 Lebüñ şarābı virür çāresi 'aḳīdemde
Götür humārı getir sāḳiyā şarābuñdan
- 4 O pīç-i zülfüñ ile ol ẖüsn-i tāb-dār iyle
Ḥalāsın bulmadı dil gitdi pīç ü tābuñdan
- 5 Der-i muğanda okurdum düşümde āyet-i Feth
Bu ẖāb olur yine ta'bir-i feth bābuñdan
- 33b 6 Ḳonıldı genc-i hayālüñ harāb göñlümde
Mezār-ı künc-nişin var iken harābuñdan
- 7 Şuhūdī kıldı hevā-yı hicāz ey muṭrib
Sema'-ı 'ūduñla nağme-i rebābuñdan

152

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa'lün)

- 1 Ḥaste-dil ḳurtula mı gamze-i ẖün-ẖāruñdan
Müjeñüm tiri yeter çeşm-i sitem-kāruñdan

- 2 Hatt u hālũnde senũ ey meh¹¹
Toldı şahrā-yı Hutē nāfe-i Tātar’uñdan
- 3 ‘Ārızuñ mihriyle şahn-ı feleklerde melek
Meh çerāğını yaķar ateş-i ruhsāruñdan
- 4 Rūşen olsa nola bezmũnde çerāğ-ı çeşmũm
Behremend oldukca devlet-i dīdāruñdan
- 5 Nice kān-ı gevheri sen söyle Şuhūdī her bār
Sözde dūrler dökũlür la‘l-i güherbāruñdan

153

Fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lũn

- 1 Cismũni terk eyle isterseñ eger can şıhhatin
Can virür çũn isteyen can ile cānan şıhhatin
- 2 Zũlf-i dil-ber gibi rūşen her serv-ķaddũn pāyine
Hāk ol isterseñ eger bir pāk-dāman şıhhatin
- 3 Çarķ-ı ser-gerdan gibi yumma gözũn tā şubha dek
İsterseñ her gice bir māk-ı tāban şıhhatin
- 4 Bī-ķarār olsañ ne var mihr ruķıyla zerre-vār
İstedũn ey dil çũn ol ħurşīd-i raķşan şıhhatin

¹¹ Bu mısra metnin aslında yarım bırakılmış, tamamı yazılmamıştır.

- 5 ‘Aql-ı dūr-endīşe duymaz rind-i ‘ālem-sūz olan
Ey Şuhūdī rind isen terk eyle nādan şıḥḥatin

154

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 İden nizām-ı ‘ālemi leyl u nehārdan
Ber ü ‘izār-ı yāre ḥaṭṭ-ı müşg-bārdan
- 2 Bir bahār-ı bāğ-ı ḥüsndür ḥaṭ çü sebz
Olur o bāğ-ı tāze-ter ebr-i bahārdan
- 34a 3 Hoşdur kenār-ı çeşme-i la‘linde sebz-i ḥaṭ
Fehm it bu remzi ṭaraf-ı leb-i cūy-bārdan
- 4 Aşıldı dār-ı miḥnete Manşūr gibi dīl
Miskīn daḥı kesilmedi gör zūlf-i yārdan
- 5 Āsīb-i ḥār u cevri ḥazan çekmez idi gül
Azāde olsa serv gibi berg ü bārdan
- 6 Sākī hilāl-i sağārı bedr eyle şubḥ-dem
Ḥurşīde tāb vir o mey-i hoşgüvārdan
- 7 Atar sihām-ı ḥādīşedür çarḥ yā şehāb
Āteş saçar zemīne bu nīlī-ḥişārdan
- 8 Nazmuñ Şuhūdi ‘aşrda çok i‘tibār yok
Ḥālī degül velī gāzelüñ i‘tibārdan

155

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Çok fitneler belürdi görüñ hatt u hālden
Bāzār-ı hüsñ töldi yine kı̄l ü kālden
- 2 Ol āftāb-ı hüsne hicāb oldı ebr-i hat
Yā Rab her an şaklasın anı zevālden
- 3 Zülf ü rūḥuñ ḥayālī ile dilde rūz u şeb
Olduḵ berī mülāḥazā-yı māh u sālden
- 4 Can viremezdi mürde-i hicrāna şubḥ-dem
Bād-ı nesīm almasa būy-i vişālden
- 5 Rāh-ı hevāda berḵ gibi biñ can revan
‘Ömr ise tiz-sür‘at bād-ı şimālden
- 6 Can bezminüñ ḥayātıdur āfitāb-ı mey
Bedr eyle sākī sāgarı şekl-i hilālden
- 7 Çekdi Şuhūdī vesme-i meşāṭṭā-i ṭab‘
Ebrū-yı nazmına yine rengīn ḥayālden

156

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey gönül şimden gerü gözle ferāḡat kūşesin
Ṭotalum ‘anḵa gibi Ḳāf-ı ḵanā‘at kūşesin

- 2 Harf-i ilet atmasun üstüne her nâkış ʿaql
Var şaḥīḥü'l- ḥal olup gözle selāmet kūşesin
- 34b 3 Serv gibi toğrusı bāğ-ı cihandan çekdiñ el
Eylemez eksik daḥı ol serv-ķāmet kūşesin
- 4 Haylī pend itdüñ bize nāşih selāmet olasin
ʿAşk-ı dildār ile biz tutduķ melāmet kūşesin
- 5 Ey Şuhūdī kūşe-i fakr u fenādur meskenüñ
Haķ bilür bulduñ bugün ehl-i saʿādet kūşesin

157

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Erenler tekye-i ʿaşk içre gözlerler kerem semtin
Benüm babacığum oğulluķ eyle tut didüm semtin
- 2 Gözüm kan ağlayup pāyüñe düşse tañ degül her dem
Bilen bu merdüm-i çeşmümdür ancak dem ķadem semtin
- 3 Şafāya saʿy ile yolumı bulur her dem Tāyif'e kıbleme
Harīm-i kaʿbe-i kūyuñ bilür tavāf Harem semtin
- 4 Vücūdī ʿāşikuñ çünkim visāl-i yāre tābiʿdür
Yöneldüm rāh-ı ʿaşķa ben daḥı tuttum ʿadem semtin
- 5 Şuhūdī ireli ḥvān-ı vişāle kūy-ı ʿaşķuñda
Naʿīm-i ḥulde baķmaz gözlemez bāğ-ı ʿİrem semtin

158

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Ğaraž bir zevk-i rūhānī durur maḥbūb sevmekden
Murādum ḥaṭṭ-ı nefsanī degüldür ḥūb sevmekden
- 2 Cemāl-i Zü'l-celāli añlamak bilmek durur maḥşūd
Perī-peyker melek-şüret güzel-maḥbūb sevmekden
- 3 Göñül pervāne-veş cemāl-i yāre koñ yansun
Ğaraz yanmak yağılmakdur heman maṭlūb sevmekden
- 4 Nihāl-i ḳaddi-i yāre nisbet itme serv-i āzādı
Yüri ey bāğ-ban geç sen ḳurı bir çöp sevmekden
- 5 Güşāde-ṭab^c olup şuh olmadur maḥşūd dil-berden
Ne ḥāsıldur Şuhūdī dilber-i maḥbūb sevmekden

159

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Derviş odur ki gözliye mihr ü vefā yolın
Terk ide varlığın tuta şıdḳ u şafā yolın
- 35a 2 Rencīde-ḥāṭır itmiye ʿālemde yirüñi
Rāh-ı fenāda gözleyüben dāimā yolın
- 3 Bir muḳtezāsı ḳalmıya ʿālemde hīç anuñ
Neylerse eyleye ḳoya ol iḳtizā yolın

- 4 Deryā-yı vaḥdete şalagör lenger-i fenā
Felek vücūdunuñ ura şāyed hevā yolın
- 5 Derd iste derdle yūri her derden ey gōñül
Derd-i derūnla diler iseñ devā yolın
- 6 Dergāh-ı pīre yüz sürüyüp var Şuhūdi sen
Yol ile varmağ isteriseñ ger Hūdā yolın

160

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Düşdüm tarīķ-i ʿaşķa vü tıtdum fenā yolın
Yaʿni firāk-ı yār ile derd ü belā yolın
- 2 Çıkmaya dīdeden diyü çeşm-i ḥayāl-i yār
Seyl-i sirişküm ile tutar dāʾimā yolın
- 3 Zülf-i ğaddār-ı yāre tolaşdı meger şabā
Miskīn yetürdi nāfesin ḥittā yolın
- 4 Döndüm hilāle alalı ol bī-vefāyı
Elden kıomadı neyleyelüm çün cefā yolın
- 5 Cevriyle öldürürse Şuhūdī seni nigār
Lūtfeyle kıoma sen yūri mihr ü vefā yolın

161

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Kātib-i kudret yazaldan levh üzre kāf nūn
 Kaşlaruñ fikriyle tolmışdı derūnla bīrūn
- 2 Düşeli sevdā-yı zūlfüñ başa ey Leylī-hırām
 Yürürüm Mecnūn-şıfat başumda var naķş-ı cūnūn
- 3 İñlerem dolāb-ı çarhuñ gerdişinden zār zār
 Başumı döndürdi hem-çü nūh bu çarh-ı nilgūn
- 4 Hüsni-rüz efzūnuñı gördükce artar miḥnetüm
 Şabr yok derd ise çok bār-ı gamuñ ḥadden füzūn
- 6 Can nişār eyler Şuhūdī gördi ey sultān-ı ḥüsni
 35b Yoluña işār için lāyık degül dünyā-yı dūn

162

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Kūşe-i ʿuzlet tutar ey dil selāmet isteyen
 Künc-i vahdetden bulur genc-i hidāyet isteyen
- 2 Devlet-i dehre nazar kılmaz riyāset gözlemez
 Fakr ile miḥr eyleyen zillet mezellet isteyen
- 3 Can alup can şatmayan bazār-ı ʿaşka girmesün
 Naķd-ı ʿömrün ḥarc ider bunda ticāret isteyen

- 4 Kāse-i serden elinde sāḳiyā tutsun ayāğ
Meclis-i pīr-i muğandan cām-ı himmet isteyen
- 5 Cur'a-i cām-ı şerāb-ı aşḳ ile mest ol müdām
Ey Şuhūdīden gelüp pend ü naşīhat isteyen

163

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Derd u belāñı devlet-i dünyāya virmezin
Cevr u cefāñı lezzet-i uḳbāya virmezin
- 2 Ben ḥāk-i pāyüñi senüñ ey ḥüsrev-i cihan
Tāc-ı Sikender ü serdāra ya virmezin
- 3 Misk-i ḥıttāya vü ḥüsüne çīn-i zülfüñi
Miskīn şaçuñı anber-i sārāya virmezin
- 4 Rūyuñ şafāsını ser-i kūyuñda Ka'beye
Ebrūlarüñi tāk-ı mu'allāya virmezin
- 5 Añma baña Şuhūdi bugün bāğ-ı adni kim
Ben kūy-ı yāri cennet-i me'vāya virmezin

164

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Bāğ-ı hüsni içre ki sen bir gül-i gül-zār olasın
Hār u hāşāke uyup hem-dem-i her hār olasın
- 2 Derd-i aşkuñda neler çekdiğümi bilmek için
Göreyin bencileyin sen de giriftār olasın
- 3 Ne revādur buña her mertebe-i uşşāķı
Bilesin añlayasın ğam yüke ğam-hvār olasın
- 4 Saña hayranlıgumuz hālet-i keyfiyetümüz
Göresin bilmiyesin vāķıf-ı esrār olasın
- 36a 5 Bağladuñ bir kılla bende düşürdüñ göñlüm
Ey Şuhūdī gören zülfine ber-dār olasın

165

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Can haste ben şikeste göñül zār u nā-tuvan
Bir çāre kıl meded bize gel ey tābīb-i can
- 2 Şīrvāna döndi şehr-i dil ey şehr-i yār-i hüsni
Yağmaya gitdi milket-i can nitekim revan
- 3 Bir beyt-i ankebūta dönüpdür harābede
Zāf-ı bedenle tende reg u post üstühvān

- 4 Sākī piyāle şun ki bu dārū-yı eşribe
Tiryāk-ı zehr u nīş gama nūşdur heman
- 5 Muṭrib Hicāza başladı seyr-i ʿIrakdan
Kimdür ʿAcemden eyleye āheng-i Işfahan
- 6 Refʿ it niķābı zūlfüñi göster cemālūñi
Düşer hicāb-ı ebr olıcaķ mihr-i āsman
- 7 Yaķdı Şuhūdi sūz ile Hüsrev çerāğını
Oldı nizām-ı nazm ile ol Hüsrev-i cihan

166

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Göñül kūyunda her şeb tā seher āh u fiğānından
Uçurdu mürğ-i hʿābı gözlerümün āşiyānından
- 2 Hayālūñ ʿaskeri yakup yıķardı kişver-i aķlum
Yolın bağlamasa çeşmüm eger eşk-i revānından
- 3 Gözüm çıksun deründe halka-veş kalmazsa bu cismüm
Başum gitsün eger yüz döndürürsem āşiyānından
- 4 Karalar giymezi idi gicelerde gāh gāhī çarķ
Felekde düşmese ayru meh-i nā-mihribānından
- 5 İşiden ser-güzeştin ey saçı Leylī bu Mecnūn’uñ
Geçer Ferhād u Hüsrev olsa Şīrīn dāsītānından

- 6 Nişānı bī-nişan olmak durur ʿaşk ehlinüñ
Zāhid ʿaşkuñ nişānın isteyen geçer nām u nişānından
- 7 Şuhūdī bir uşūl üzre kelāmın nazm idüpdür kim
36b Meʿānī-i bedīʿi añlanur anuñ beyānından

167

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Çekme gam ey ẖvāce gel dünyā vü māfīhā için
Başuñı gavgāya virme sūdı yok sevdā için
- 2 Kūs-ı şāhī bang-i bī-hūde şehī ṭabl tehī
Bunca gavgāları nedür bir kırı hū-yı hā için
- 3 Şakla ʿarzuñ naqdını harc itme dökme yüz şuyın
Mübtezel olma birāder manşib-ı aʿlā için
- 4 Başuñı sultān iken her bir denī-i cāhilüñ
Bendesı olmak ne lāzım cīfe-i dünyā için
- 5 Sürme her nā-pāke yüz gel dāmen-i tersā gibi
Sürinüp yürime var her birpā için
- 6 Dost olsa Hātem-i Tay çekme anuñ minnetin
Haşm olsa Qahraman gam yime hem aʿdā için
- 7 Merd odur göstermeye nādāna ʿarz-ı ihtiyāç
Ağız açma kimseye teşne olursañ mā için

- 8 Gerçi dirler gün bugündür yarınında işi var
Bu günün hālîne bakma ğam yeme ferdā için
- 9 Hāmdü li'llāh kim Şuhūdī ğayra yokdur ihtiyāc
İhtiyāc-ı ğayr olunmaz bende-i Mevlā için

168

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa^llün)

- 37a 1 Biz muḳayyed degülüz başa vü ḳaşa dişe
Baḳmazuz ʿaşḳ eriyüz mezheb ile hem kīşe
- 2 Gāh dīvāne gehī ʿāḳil ü ferzānelerüz
Böyledür böyle ezelden bize şanʿat-ı pīşe
- 3 Hem o hümmām u ḥayālātdurur kevn-i fesād
Yine gerekdürür ey dil bu ḳurı endīşe
- 4 Seçmezüz biz şükri ne mihr ü lūṭfı ḳahrı
İʿtibār eylemezüz ʿıyş u nūşa nīşe
- 5 Ey Şuhūdī düşeli şarşar-ı ḳudret öñine
Beñzerüz şol halevāt içre yatur bir rīşe

169

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bāde şun sākı yine cām-ı serv-encām ile
Başa çıkmaz çünkü iş bu dehr-i ğam-fercāmla*
- 2 Ğonce cāmı olmadan seng-i havādişle şikest
Lāle-veş elden koma cāmı mey-i gül-fām ile
- 3 Cāme-i nāmus u nāmı çāk çāk itsem nola
‘Ardur ‘aşk ehline olmak bu neng ü nāmla
- 4 Zāhid-i sālūs olan itmez bizümle imtizāc
Meşreb aluşdurmuşuz biz rind u dürd-āşāmla
- 5 Gün yüzünde ol mehüñ zülfi Şuhūdī tañ degül
Hiç bir gün görmedüñ olmaya şubhı şām ile

170

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Açılmaz bir gül-i rāhat bilürsin dehr bāğında
Nedür ey bāğ-ban bağlanduğun bāğında rāğında
- 2 Hümā-pervāz olup Tır evc-i istiğnāda pervāz it
Oturma büm-veş başuñ şokup dünya bucağında
- 3 Hālās olmak ne mümkündür saña gehvāre-i ğamdan
Yatursın tıfl-veş sen dāye kucağında*

- 4 Yanup ttmek ne lzım ‘d gibi micmer-i ğamda
Bu dnynu sebep ne yanmağa minet ocağında
- 5 Cihanda rhat isterse fergat itiyr eyle
37b Ŗuhd rhatını ‘lem bulduğ fergatda

171

Fe i l tn fe i l tn fe i l tn fe i ln
(F i l tn) (fa‘ln)

- 1 Bize bir rind-i cihan ‘rif-i billh olsa
Sırr-ı Hk’dan ğaberi ğaybdan ağh olsa
- 2 Necm-i dn nr-ı yağn olsa Ŗehb‘d-dn vr
sumn-ı dile ol Ŗems gibi mh olsa
- 3 Reh-i r ky-ı bel-pŖe derd u ‘an
Hem-dem-i girye-i Ŗm h-ı Ŗeher-ğh olsa
- 4 Dest-ğr olmada ftdelere Hzr olsa
Reh-nm-yı dil-i ser-geŖte-i gmrh olsa
- 5 Her kelmında me‘n-i bedi‘itse ‘ıyan
Her beynında nice nkte-i dil-ĥ‘h olsa
- 6 Bende ğul olsam anu ğidmetine can virsem
KiŖver-i fağr u fen milketine Ŗh olsa
- 7 ‘ķibet menzil-i mağŖda irer ğŖıd-ı dl
Hd-i rh-ı Ŗuhd ne ğam Allh olsa

172

Fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 1 Gemilenme bu miḥnet-ābāda
Naḡṣ kılma hevā ile māda
- 2 Rūzgāruñ hevāsına uyma
Ḥāk-i cismüñ şaḡın virir bāda
- 3 Başda olsa hevā-yı devlet-i dehr
Beñzer ol bir ḡabāb-ı pūr-bāda
- 4 Kılmaḡa levḥ-i ḡalbūñi maḥfuz
Ġayr-ı naḡşından olagör sāde
- 5 Ölür iseñ Şuhūdī lūṭf eyle
Raġbet itme denīye dūnyāda
- 6 Ġarḡ-ı deryā-yı üns olan sālīk
Āşinālīk ider mi her yāda

173

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Alsa eline ol şeh-i meh manẓar āyine
Ḥurşīd-i zīb u māha virürüz yüz āyine
- 38a 2 Reşk itse nola ḡüsnüñe ḡurşīd ḡāverini
‘Aks-i ruḡuñla oldı şeh-i ḡāver āyine

- 3 Dīdāruñla olsa müşerref ‘aceb degül
Mazhar olur şafā nazara ekşer āyine
- 4 Lūtf eyle göñlüm al ele ey pādīşāh-ı hüsn
Aldı eline lūtf-la İskender āyine
- 5 Güya olurdu tūṭī-i ṭab‘ı Şuhūdīnūñ
Olsaydı lūtf-ı şāh suhen-perver āyine

174

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Ey āfitāb-ı hüsnuñe ḥurşīd āyine
Ḥurşīde māh-ı āyinedür çün her āyine
- 2 Rūşen çerāğ-ı ‘aşkla ḥalvet-serāy-ı dil
Sulṭan gelür maḥal düşer eski serāyine
- 3 ‘Ayn-i şevābdur dir isem ‘ayna tūtiyā
Kuhl-i cilā vir ehl-i nazar ḥāk-i pāyine
- 4 Bir hüsn-i rāyla velī bend itdi rā қаşuñ
Taḥsin u āferin anuñ hüsn-i rāyına
- 5 Vardı ḥarāba zulm ile ey şehir-i yār-ı hüsn
Döndi Şuhūdīnūñ dili şehir-i Medāyī’ne

175

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Gül-i bād-ı sabā luṭf eyle var cānāne ‘aşk eyle
Ki ya‘ni ben gedādan ol şeh-i ḥūbāne ‘aşk eyle
- 2 Düşerse rūzgār ile eger sağ u esen varmak
Yüzüñ sür ḥāk-i pāyine yapış merdāne ‘aşk eyle
- 3 Firāḳında o şem‘ bezm-i cānuñ suzişinden hem
Düşüp pervāne-veş şevk ile cāna yāne ‘aşk eyle
- 4 Dil-i ḡam-gīnūmi yād eyleyüp şād eyleye şāyed
Kulundan var benüm sultānuma şāhāne ‘aşk eyle
- 5 Şuhūdī cur‘a-i cām-ı ḥaḳīḳat nūş idem dirseñ
Maḥabbet bezm-gāhında ḳamu yārāne ‘aşk eyle

176

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 38b 1 Birdür benüm yanumda gedā pādīşāh ile
Baş egmez zemānede cāh ile cāhile
- 2 Cāh-ı cihāna ḡirre olan cāhile deñüz
Bir gün olur ki ol deḡişür cāhı cāh ile
- 3 ‘Anḳā-yı vaḳtdur şu kişi bir göre bugün
Bu kūh-ı Ḳāf bir yirüñ ‘ālemi kāh ile

- 4 Bār-ı belā durur bilene bār-ı saltanat
Bāriyyeye irmez kişi bu bār-gāh ile
- 5 Gevher durur Şuhūdī egerçi kelām-ı Haḳ
Birdür velī zemānede seng-i siyāh ile

177

Fe ū lün fe ū lün fe ū lün fe ū lün

- 1 Selām-ı ‘alī ehl-i dāru’s-selāma
Kimseñ be-fevc-i bī ārifül-kirāma
- 2 Hezeran du‘ālar hezeran senālar
Revān-ı bād bir yār u yārān-ı be-nāma
- 3 Mu‘aṭṭar dimāğ berīd-i şabāhem
Muṭavvaḳ be-tāvḳ-ı maḥabbet ḥamāma
- 4 Düşerdi ser-i cāna sevdā-yı zülfüñ
İrişürdü luṭfuñ nesīmī meşāma
- 5 Hıaṭ-ı ‘anberīn tıtdı nāme yüzini
Şaçarsın zülüfüñ suḥen üzre ḥāme
- 6 Göñülden gelür bıkı-i ma‘nā sevāda
Çıkar Ka‘be’den ḥacı gūyā ki Şām’a
- 7 Şuhūdī ḳomaz oldı elden ayāğı
Mürīd oldı Cāmī gibi şeyḥ-i cāma

178

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Ruḥsār-ı yār u cilve-i sākī vü cām-ı mey
Şerm âteş ile ‘arız-ı gülde gülâb ḥūy
- 2 Zerrīn-ḳadeḥ elinde vü çeşminde nergisüñ
Giymişdi lāle tāk-ı keyānī külāh-ı key
- 39a 3 Berg-i bahār ‘ömriyle vardı bülbülüñ
Gül nāz u ḡunc ḡoncede mi rūzgār mey
- 4 Şaçar gülābı başına gül jāle şanmañuz
Vardur serinde daḡı şuda‘-ı ḡumār-ı mey
- 5 Aldanma ‘ahdine gülüñ ey şāh-ı nevbahār
Olur bīsāt-ı ṭay gibi baş-ı zemānı ṭay
- 6 ‘Uşşāk sūz-ı ‘od ile yanmaḡda hemḡü ‘od
Āheng-i sāza başladı çeng ü nevāya ney
- 7 Eṭrāfı būy-ı zülf-i ruḡuñ tıtdı bu nedür
Añlamaz oldu nāfe-i Çīn ey gazāl-ḡāy
- 8 Cūduñla nām-dār idi ser-nāme-i vüçūd
Naḡş olmamışdı ḡātem-i ḡatemde nām-ı ḡay
- 9 Öldürme teşne dilleri şun cām-ı lā‘lūñi
Rūḡ-ı mesiḡi zinde ḡıl ey şāh-ı Ḥızr-pey

- 10 Mengüş iderdi güşuna güş itse sözlerüm
Şulţān-ı Rūm u şāh-ı ʿAcem şehriyār-ı Rey
- 11 Maķşūd bende ʿarz-ı muḥabbetdür heman
Yokdur Şuhūdī ḥāşılı ğayr-ı murād şey

179

Mef ū lü me fā ĩ lü me fā ĩ lü fā ū lün

- 1 Şordum lebüñe kıandedür ol çeşme-i cānı
Bir ḥande-i kıand ile didi şorma sen anı
- 2 Bir nokta dehānuñ ḥaberin aldı dil ammā
Yok dāire keşf itmege ol rāz-ı nihānı
- 3 Döndi Yemen'e laʿl ü ʿaķīķ ile bu çeşmüm
Öldürdi nice yümn-i nefesin yād u yamanı
- 4 Dil rūze-i hicr ile bilür kıadr-i vişāli
El ʿıyd ile maķbül tutarlar Ramażān'ı
- 5 Ḥayretde ḥayāl-i ḥired endīşe-i bārik
Sen nice kenār idesin ey dil o miyānı
- 6 Sevdā-yı ser-i zülfüñe düşdi dil-i miskīn
Bir āhū-yı Çīn'dür gözedür rāh-ı yabanı
- 7 Can gibi Şuhūdīye görünmez yüze gülmez
Urundı yüzine o peri-şūret-i cānı

180

Fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 39b 1 Oldı bezm ehli sākī mürde-i dey
 Āteş-i meyle eyle gel bizi hay
- 2 Duğter-i rez çekildi işretden
 Tutdı āfākı zulm-i şahne-i dey
- 3 Yanmada ʿod-veş dil-i muṭrib
 Nālede çeng-i ğamda berbaṭ u ney
- 4 Vaḳtidür ire ʿadl-i şāh-ı bahār
 Yandı eṭrāf-ı Rūm u kūşe-i Rey
- 5 Rāḫat-ı dey vir āteşe şuyı
 Rāḫat-ı rūḫdur şun āteş-i mey
- 6 Keremdür tāb-ı meyle bezm-i kerem
 Şād olsun revan Ḥātem-i ṭay
- 7 Bāde vir bāde vardı āḫir kār
 Tāc-ı Efrasiyāb u Efser key
- 8 Sāyedür fi'l-ḫaḳīka bu ʿālem
 ʿÖmr-i Ādem zevāl içinde çü ney
- 9 Bī-mey olmaz Şuhūdī ʿālemde
 Bī-mey olaydı şey leyse be-şey

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 1 ‘Aks-i cām içre şoran la‘l-i leb-i cānānı
Şūret-i rūḥdurur ma‘nī-i rūḥ-ı şānī
- 2 Can bağışlar nefesüñ mürdeye ey ‘İsī-dem
Nuṭṭ-ı ḥaḳdur diseler la‘lüñe o dem cānı
- 3 Çeşm-i cāna irişür şem‘-i ruḥuñdan pertev
Olmasun perde-i zülfüñ ḥacib-i zūlmānī
- 4 Gūy-ı çevgan ğamuñdur ser-i kūyuñda gönül
Zülfüñüñ öñüne ola bī-ser ü bī-sāmānı
- 5 Ey koyan bādiye-i ‘aşka ḳadem ḥāzır baş
Rāh-ı ‘aşkuñ ne olur ḥaddi ne ḥod pāyānı
- 6 Pāye-i ‘aşka başan pāyini serden geḳsün
Böyledür böyle ezelden bu yoluñ erkānı
- 7 Can şāmına gelür būy-ı neşīmdür dost
Güyyā bād-ı Yemenden nefes-i Rāḥmānī
- 40a 8 Güft ü gūy-ı suḥan u ḳurb u bu‘dı heyhāt
Kande derviş u gedā mevḥibet-i sulṭānī
- 9 Dehenüñ sırr-ı nihandur bu ‘ıyandur likīn
Bu Şuhūdī geḳer esrār-ı lebüñ ḥayrānı

182

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Can-ı ʿuṣṣāka ki meyl-i leb-i cānan düşdi
Dil-i üftādelere bīm-i ser u can düşdi
- 2 Gül yüzüñ şevkine gülşende iderken efğan
Kendüden geçdi seher bülbül-i nālan düşdi
- 3 Berg-i gülde görünür bād-ı hazandan āsīb
Bāğın evrākı aña hayli perīşan düşdi
- 4 Seg-i kūyuñla raķībi görüp öldüm gitdüm
Dostlar hāşılı bir gayret-i aķran düşdi
- 5 Baħr-ı ʿaşkuñ bu Şuhūdī olalı ğavvāsı
Dür gibi nazmı anuñ tuħfe-i mercan düşdi

183

Mef ū lū fā i lā tū me fā ī lū fā i lūn

- 1 Sākī getir piyāleyi tut elde şāğarı
Dök āb-ı hışmı lūtf ile gel āteş-i teri
- 2 Can la^l-i yāre dil mey-i gülñāra meyl ider
Yāķūt-ı nābe beñzedeli la^l-i dilberi
- 3 Bāzār-ı mihr-i kerem u behāda metā^c-ı ħüsn
Ol mihre māh tālīb u ħurşīd müşteri

- 4 Şanma şafağdur ateşi mihriyle sen mehûñ
Yandı sipihr-i zâlinûñ ol âl çenberi
- 5 Can gerdeninde halka-i zencîr zülf-i dost
Oldı Şuhûdi âhîr ‘ömründe Haydarî

184

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün
(Fâ i lâ tün) (fa‘lün)

- 1 Âşinâlık koğusun verdigiñ gör ‘ûdı
Can meşâmını mu‘aţţâr ider anuñ dūdı
- 2 ‘Ûd-ı dil micmer-i miñnetde ko yansuñ dursun
Meclis-i hâşa irişmekdür anuñ maqşūdı
- 40b 3 Muṭrib-i dil ki sürūd ide Zebūr-ı ‘aşquñ
Agladur tağları zemzeme-i Dāvūdî
- 4 Bende-i hâş olana hizmet-i Maḥmūd gerek
Göre Āyās gibi ‘ākibet-i Maḥmūd’ı
- 5 Vādi-i ‘aşk Şuhūdî nola ser sebz olsa
Dem-be-dem aḳmadadur didelerümnden rūdı

185

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Āşinālîk koḥusun virdi şabā ʿūd gibi
Ahd u peymānı o yārūñ daḥı mevcūd gibi
- 2 Tūtmasun seyl-i fenā ʿālemi aḡlatma beni
Çeşmümūñ çeşmesini kılma şaḡın rūd gibi
- 3 Hırmenine canına pervānenūñ ateş şalduñ
Tūrup ey şem^c çekil tutma heman dud gibi
- 4 Ögredür bülbul-i gül şöyle Zebūr-ı ʿaşḡuñ
Agladur taḡları nālesi Davūd gibi
- 5 Telḡ-kām olma Şuhūdī lebi düşnāmından
Lebleri ol şanemūñ daḥı mey-ālūd gibi

186

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Şorarsañ ḡālūmi hicran ile cānandur şimdi
Ḥarābe vardı dil ḡaşdı nigāruñ cānedür şimdi
- 2 Seg-i kūyuñ baña bīḡāne oldu āşinālîk yok
Ġarīb oldum vaṭanda āşinā bīḡānedür şimdi
- 3 Tūtuldu ol şaḡı Leylā'ya dil Mecnūn-ı vaḡt oldu
Heman Ferḡād u Şīrīn kışşası efsānedür şimdi

- 4 Şıyaldan tövbe-i zāhid gibi ol ‘ahd u peymānı
Elümde dest-i sāķi fikr-i dil peymānedür şimdi
- 5 Şuhūdī bir gedāñuzdur nażar yok aña sulţānum
Şikāyet hāşılı ol şāh-ı ‘ālī-şānadür şimdi

187

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Mestāne gönül tutdı reh-i pīr-i muğanı
Sāķī ele al sen dahı gel raṭl-ı girānı
- 41a 2 Devri ḳadehüñ döndi dime sāgar-ı mey şun
Rez duḡterinüñ ‘āleminüñ geḡdi zemānı
- 3 Āyīne-i İskender’e baḡ cām-ı mey gör
Aḡir yine döndürdi bu devrüñ devrānı
- 4 Gir bāḡa seher āyine-i āba nażar ḳıl
Gör nice geḡer şu gibi ‘ömr güzerānı
- 5 Başumda benüm tāc yeter penbe dāḡum
Abdāl ne lāzım ki giye tāc-ı keyānı
- 6 Dil āhū-yı vaḡşī-şıfat olmazdı baña rām
Yaḡdı beni bir ḡeşm-i ḡazāluñ nigerānı
- 7 Dirler meye meyl eylemez ammā ki Şuhūdī
Bir cur‘aya şatar bulucaḡ iki cihānı

188

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Sāḳiyā al ele şun bize cām-ı şarābı
 Ḳoma tāb-ı teb-i ğamda bu dil-i bī-tābı
- 2 Ḥvāb-ı nāza düşeli ol iki Türkāne çeşm
 Virdi yağmaya görüñ dīde-i dilden ḥvābı
- 3 Nüşa-i cāmi'e mescūd-ı mülksün ne 'aceb
 Ḳaşlaruñ olsa gönül mescidinüñ mihrābı
- 4 Der-i devlet der-i meyḥānedürür ey zāhid
 Ki bulan bu ḳapudan buldı çü feth-i bābı
- 5 'Aşḳ rāhında Şuhūdī nola çekseñ zaḥmet
 Çün elem-i miḥnet ü ğamdur bu yoluñ āsbābı

189

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Ḳanlu yaş aḳsa gözümde nola saçun gibi
 Şıdı ol Leyli başum kāse-i Mecnūn gibi
- 2 Şöyle düşmiş yaturam bister-i miḥnetde dirīğ
 Bir döner üstüme yok mihr ile gerdūn gibi

- 3 Hem-dem olmaz baña bir kimse şeb-i hicranda
Eşk-i ıhasretle şehā dīde-i pūr-ıhūn gibi
- 4 Āh kim neyleyelüm şabr u qarār u hūşı
Rāh-ı ‘aşkuñda yitürdüm dil-i maḥzun gibi
- 41b 5 Münkəsir olma Şuhūdī dile irdükde şikest
Eksik olmaz çün anuñ kıymeti altun gibi

190

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Dervīş neylesün ıo bu tāk-ı muḥarnası
Kim hırkasına nesciye degül çarḥuñ atlası
- 2 Dünyā-yı dūna şalma göñül şahbāzını
Şayd itme nuşretā yir olursa o kerkesi
- 3 Bu dār-ı miḥneti kişi bi’llāh neylesün
Derd u belādan özge nesi var daḥı nesi
- 4 Mihr-i rūḥuñla devre girer pīr-i deyr-i çarḥ
Sākī-i ‘aşkuñ itdi çün pīr
- 5 Naḳş itme dilde gördüğüm āyine-vār gel
Döndürme deyr nāmına Beytü’l-muḥaddesi
- 6 Kesmez ümidi riştesini yār bir kesuñ
Baglar ümid-i riştesini can herkesi

192

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 42a 1 Peyvend idende bunmaya zülfüñ belāsını
 Ğam riştesiyle bağladı bu mübtelāsını
- 2 Bağdurmaz oldu āyīne-i hüsnīne ḥaṭṭuñ
 Göstermez oldu dīdeye anuñ şafāsını
- 3 Ruḥsāruñ āyına ruḥ-ı ḥurşīdi beñzeden
 Gösterdi şem^c-i māh ile mihrüñ ziyāsını
- 4 Her sırr-ı dīl nihan idi can gibi oldu fāş
 Eşküñ tıyardı dīdede dīl mācerasını
- 5 Elde ʿaşāsına ṭayanur yürür oldu şeyḥ
 Göre düşerse neymiş elinde ʿaşāsını
- 6 Āzāddur efendi kuluñ berg ü bārdan
 Çun ser ü başda tıtalı ʿaşkuñ hevāsını
- 7 Gördi Şuhūdi zülf-i suḥan üzre virdi tāb
 Vaşf-ı ruḥuñla eyledi rengīn edāsını

193

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Eyler gönül mütālā^a ḥüsnüñ kitābını
 Gözden geçürdi faşıl faşıl ʿaşk bābını

- 2 Çeşm-i lebûñle virmede almağda bunda can
Miskīn-dil anda çekmede zülfüñ hicābını
- 3 Zülfüñ hicāb-ı hüsnüñ ola hıç vechi yok
Anuñ gider hicābını ref it niķābını
- 4 Derd-i dilümden oldu dil-i halk mużtarib
Bilmez o yār haste dilüñ ıztırābını
- 5 Hasetle haste eyledi la'lüñ Şuhūdī'yi
Şoruldugunda vire ol anuñ cevābını

194

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 42b ¹² 1 Virsem 'aceb midür dil-i cānāna can gibi
Almaz kimesne göñlümi ol dil-sitan gibi
- 2 Bāg-ı nazarda çok şalınur serv-i nāz-ı hüsn
Yokdur görünür ortada ola mū-miyan gibi
- 3 Hāl-i ruḥuñ yüzüñde kıyāmet nişānıdır
Devr-i kamerde fitne-i āḫır zeman gibi
- 4 Sevdā-yı ḥām ile saçı miskin gönülleri
Başdan çıkardı turre-i 'anber-feşan gibi

¹² Bu varak Farsça gazelle başlamaktadır ancak Farsça gazelleri metnin en sonuna koyduğumuz için varak numarasını bir sonraki Türkçe gazelin başına koyduk.

- 5 Gerçi her anı ‘ömr idi vuşlat zemānınuñ
Geçdi zemān-ı ‘ömr dağı şimdi an gibi
- 6 Kānlu yaşumla sāgār-ı çeşmüm gelür baña
Bezm-i gamuñda cām-ı mey-i erguvan gibi
- 7 Bī-nām u bī-nişan olalum rāh-ı aşğda
Yokluk Şuhūdī ‘āşığa nām u nişan gibi

195

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa‘lün)

- 1 Mihr-i mehtāb-ı ruḥuñ eyledi bī-tāb beni
İtme ey kaşı keman ok gibi pür-tāb beni
- 2 Ḥvāb-ı nāza düşeli ol iki Türkāne çeşm
Sihir ile gamzelerüñ eyledi bī-ḥvāb beni
- 3 Dīde-i dilde ḥayāl-i ḥam ebrū-yı nigār
Eyledi mu‘teḳif-i kūşe-i miḥrāb beni
- 4 Götürüp ayağı el çekmiş idüm ‘ālemden
Bezm-i aşğuşuñda tutar āl ile aşḥāb beni
- 5 Seg-i kūyuñ beni hoş tutdı Şuhūdīyle görüp
Dāmenüm aldı kıomaz gitmege aḥbāb beni

196

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 43a 1 Şarāb-ı ‘aşkı nūş iden bilür keyfiyyet-i ‘aşkı
Ne bilsün tatmayan kimse ağızdan lezzet-i ‘aşkı
- 2 Seçenler zehr ü tiryāk şerāb-ı ‘aşkı nūş itmez
Ki bī-zevk olan idrāk eylemezdür lezzet-i ‘aşkı
- 3 Dilā ‘āşık olana rāḥat-ı candur belā-yı ‘aşk
Dil-i bī-‘aşk olan zillet şanurlar ‘izzet-i ‘aşkı
- 4 Bu fānī ‘ālem içre pāy-māl-i derd-i ‘aşk ol kim
Bulurlar devlet-i bākī çekenler zillet-i ‘aşkı
- 5 Cihan şāhına māl ü mülk ü tāk-ı Keykubād ey dil
Baña künc-i fenāyı künc-i fakrı kisvet-i ‘aşkı
- 6 Cihanda zāhide zūhdī düşünce ḥānḳāh-ı şūfī
Dü ‘ālemde Şuhūdī’ye Hudā’yā ḥālet-i ‘aşkı

197

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Kılsa zülfüñ gün yüzine perde ol meh şeb gibi
Dīdeden zāhir olur ol dem şiyem kevkeb gibi
- 2 Koynına koyılmış yatur zülfüñ yüzüñ āyīnesin
Ey kamer-ṭal‘at ruḥuñ devrinde māhī şeb gibi

- 3 Ahter-i bahtum basardı pāye-i perüne pāy
Göz yaşıyla pāyüne sürsem yüzüm kebkeb gibi
- 4 Hāl-i haddüñ ‘aḳsidür la‘lünde ki tebhāleler
Görinür āyine ḥüsnünde tāb-ı teb gibi
- 5 Ey Şuhūdī reşha-i şehd-i me‘ānīdür sözün
La‘l-i vaşfın kıldıguñ ol yār-i sükker-leb gibi

198

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Yağmağa ḥüsnüñün yine bu şeb çerāğını
Şem‘ün eritdi şevküñ odı bağı bağını
- 2 Gülşende bakma ḥandesine goncenün çü gül
Seyr it çemende lālelerün dilde dāğını
- 3 Nisbet beyāz vechüne bī-vāsī ider semen
‘Arz it yüzünü görsem oda yüzi ağını
- 4 Kūşe-be-kūşe gel bu temāşa degül midür
Nergis göziyle seyr ider ol ḥüsn bāğını
- 43b 5 Tesbīḥ-i dāne dām idinür elde şeyḥ-i şeh
Başda siyāhı ḥīlesidür kurdı ağını
- 6 Āteş bırağdı sūz ile āfāka sözlerün
Yağdı Şuhūdi Rūm’da Ḥüsrev çerāğını

199

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 Geçdi şohbet günü irişdi çü ʿuzlet gicesi
Sende fevt eyleme gel fırsatı hālvat gicesi
- 2 H^vāb-ı gāfletde geçürme günüñi aç gözüñi
Elde iken merd ol gün gibi fırsat gicesi
- 3 Tāzelik geçdi siyāh iken ağardı şaḡaluñ
Şubḥ-ı rıḥletdür uyan geçdi o gāflet gicesi
- 4 Zāhir olmaz ufḡ-ı dildendür şubḥ-ı vişāl*
Bize gösterdi yüzün gitdi bu firḡat gicesi
- 5 Ne şafā kesb ide ʿālemde kişi gāfletde
Derd u miḥnetle ola her günü ḥasret gicesi
- 6 Başdan bil ki Şuhūdī bu ḡarañlık gitmez
Aydın olmasa o meh-rūyla vuşlat gicesi

200

Fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa^llūn)

- 1 La^l-i nābuñ gören şarāb gibi
Gözükür bādiye ḥabāb gibi

- 2 Ruḥlarıñ şevkine gül evrākın
Bülbül ezber okur kitāb gibi
- 3 Göz kulağ oldu bāğa nergis ü gül
Yollaruñ gözlemekde bāb gibi
- 4 Tek u pūda hevāda bād-ı şabā
Cüst ü cūda cemende āb gibi
- 5 Şöyle terdür ruḥ-ı ʿarāk-rīzūñ
Görinür şīşede gül-āb gibi
- 6 Şeb-i hicran içinde rüz-ı vişāl
Gözde uçar ḥayāl-i ḥvāb gibi
- 7 Āteşin āhumuñ şerāresidür
Açılan gicede şehāb gibi
- 44a 8 Yandı ʿaşk āteşi ocağında
Döne döne ciger kebāb gibi
- 9 Gevher-i nazmıdur Şuhūdī'nüñ
Güş-ı candadur hoş-āb gibi

201

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa'lün)

- 1 Döndi devri feleküñ āḫir-i devran oldu
Ne ğama had u ne ḥod guşşāya pāyan oldu

- 2 Heves-i la'lin idelden başuma bārān-ı ğamuñ
Baħr-i eşk içre gözüm pençe-i mercan oldu
- 3 Şöyle yağdurdı belā başuma bārān-ı ğamuñ
Nergisi gözlerimüñ lāle-i nu'man oldu
- 4 Görinen şanma şafağ gözlerini per-i felek
Dem-be-dem silmek ile dāmen-i şeb kan oldu
- 5 Genc-i vaşluñ heves-i dilde Şuhūdiyle yeter
Gerçi aklı dil u can milketi viran oldu

202

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa'lün)

- 1 Ĥamdüli'llāh şāğ esen menzile cānan geldi
Minnet Allah'a o yollar bize āsan geldi
- 2 Gerçi firķat gününüñ her günü yıllar gibidür¹³
- 3 Sünbülün būyını virmiş gibi gülşende nesīm
Çemenün ğonceleri çāk-i girīban geldi
- 4 Bir koħu tuydı meger zülf-i perīşānuñdur
Sünbülün ĥātırı dün bāğa perīşan geldi
- 5 Mülk-i nazm içre Şuhūdiye dinür mīr-i suħan
Gerçi şāh u ne ĥod şāħib-i dīvan geldi

¹³ Bu beytin ikinci mısrası yoktur.

203

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Bülbul çemende bir ‘aceb efsâne başladı
Güş eyleyince gül anı handāna başladı
- 2 Her bir varakdan aldı sebak bostanda gül
Etfāl-i gonçe ders-i Gülistāna başladı
- 44b 3 Devrānı döndi zühd ü riyānuñ sema‘a gel
Meydāna girdi dönmege peymāna başladı
- 4 Meclisde ‘ūd gibi yanar yakılur rebāb
Çeng-i gamuñda nāy ise efgāna başladı
- 5 Bir nağme itdi muṭrib-i dil kim ‘Irāk’dan
Ehl-i Hicāz’a seyr-i Şıfāhān’a başladı
- 6 Dün gice tāb-ı şem‘-i ruḥuñ şevķine yine
Bezm içre yanmağa dil-i pervāne başladı
- 7 Gördi Şuhūdi sözde emīru’l-keāmdu
Şāhāne şi‘r yazmağa dīvāna başladı

204¹⁴

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bāğ-ı hüsne serverā serv-i hırāman ol yūri
Gülşen-i ʿālemde var gül gibi handan ol yūri
Gamze-i hun-rīz ile āşūb-ı devran ol yūri
Mülk-i hüsni şāhısın sulṭān-ı hūban ol yūri
- 2 Açılupdur ʿarīzuñ bāğında hüsnüñ gülleri
Zülf-i ruḥsāruñ şalupdur ayāğına sünbülleri
Dir zebān-ı ḥāl ile feryād idüp bülbülleri
Mülk-i hüsni şāhısın sulṭān-ı hūban ol yūri
- 3 Çünkü vaşluñdan beni dūr itdi devr-i rūzgār
Aglaram ney gibi her dem eylerem āh ile zār
Ben ölürsem ḡam degül sen ol cihanda pāyidār
Mülk-i hüsni şāhısın sulṭān-ı hūban ol yūri
- 4 Ey şeh-i mülk-i melāḥat bende-i fermānuñam
Can revan olursa dönmem kuluñam kurbānuñam
Yanayın şemʿüñ gibi çün tā ezel giryānuñam
Mülk-i hüsni şāhısın sulṭān-ı hūban ol yūri
- 5 Bostān-ı hüsnüñi Ḥaḳḳ ḡamdan azād eylesün
Şolmasun bağ-ı rūḥuñ gül-zārı ābād eylesün
Bu Şuhūdī bülbülüñ hicrūñle feryād eylesün
Mülk-i hüsnüñ şāhısın sulṭān-ı hūban ol yūri

¹⁴ Bu şiir bir şarkıdır. Şarkıdan sonra gazeller olduğu için numaralandırmaya aynen devam ettik.

205

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 45a 1 Bülbul çemende bir gice dil-ḥaste-i bī-ḳarār
Aḥvāl-i gülden eyledi esrārın āşikār
- 2 Her gül bu bāğ-ı dehrde bir āşıyanedür
Uçar bu āşıyanede bülbul gibi hezār
- 3 Bir gül mü var ki gülşen-i dehr içre açıla
Ḳılmaya çarḥ anı perīşan rūzgār
- 4 Ḳoynında tıfl-ı gonceyi her bir dıraḥt-ı gül
Beslerdi ğunc u nāzla çün dāne-i bahār
- 5 Ser-mest-i bāğ-ı nāz idi her bir nihāl-i serv
Her yaña şalunurdu hevā bile bī-ḳarār
- 6 Ḥüsn ü bahāda dönmişdi bir ʿarūsa bāğ
Sünbül saçı vü lāle ruḥı vü güli ʿizār
- 7 Gördüm dökildi saçları saçıldı gülleri
ʿAḳlum başumda zülfi gibi oldu tār u mār
- 8 Ḥār-ı belāda ḳaldı heman mübtelā bu dil
Bu bāğ-ı dehrüñ oldu gülistānı ḥār-ı zār
- 9 Virir mi hīç şāḥ-ı emel mīve-i mezād
Hiç dıraḥt-ı ʿömre yok çünki üstüvār

- 10 Dolāba döndürür beni bu çarḥ-ı kīne-dār
Demdür aḳarsa ḳanlu yaşum hem-çü cūybār
- 11 Ārif odur ḳazāya rızā vire şabr ide
Şakın Şuhūdī elde dimiye yokdur ihtiyār

206

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

- 1 Şüretde zāhidā ben eger nīk u ger bedem
Yārūñ ḥarīm-i vaşlına maʿnīde maḥremem
- 2 Şüretde gerçi ḳatreyem ammā ki maʿnāda
Deryā-yı kulzümem güher-i baḥr-ı aʿzamem
- 3 Can ʿāleminde mihri ile ḥurşīd-i enverem
Bu ḥākdān-ı tīrede bir zerreden kemem
- 4 Ger müflisem gedā-şıfatam rind-i şehriyem
Āzād-ı muṭlaḳam ser-i sulṭān-ı ʿālemem
- 5 Geh mest u geh ḥarāb u gehī huşyār-vār
Teşne-dilem ḳarābe gibi gāh hoş-demem
- 45b 6 Tersā vü büt-perestem vü zünnār-besteyem
Bir ʿİsevī-nefse şanma ki hem-demem
- 7 Sāḳi vü sāgāram mey-i meyḥāne mey-fürüş
Gāhi Şuhūdīyem geh olur cām ile Cemem

1

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün

- 1 Yoğ ise şādī-i cāh u celāl elde ne ğam
Şeh-i memālik-i ʿaşqam gedā-yı kūy-ı ğamem
- 2 Hāķīr şanma fakīrūñ igende pādişehem
Faķīr-i muhteşemem hem haķīr-i muhteremem

2

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fa^llün)

- 1 Hall ü hürmet görüle yemede vü içmekde
Hiç bir tāifede kalmadı gitdi temiz
- 2 Şeyhde şūfīde vāʿizde harām olsun eger
Var ise zerre kadar zühd ü şalāh perhiz

3

Mef ū lü fā i lā tū me fā ī lü fā i lün

- 1 Erbāb-ı devlet adına şimdi zemānede
Cem^ʿ eyleyüp helāl u harām ile ni^ʿmeti
- 2 Zahmetle bişürür anı şöhetle yidürür
Başına üşürüp nice hayvan tabi^ʿatı

- 3 Yiyüp içer řāğar gibi  ālemde hoş geçer
Yatur uyur eşek gibi yok ġayri şan atı

4

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa lūn)

- 1 Ne  aceb cevher olur cevher-i insāniyyet
Seemez anı vel  ehl-i dil   řarrāfı
- 2  dem    albini bilmege gerekd r c n 
 alb ş f  v  dil ş f  v  can ş f 

5

F  i l  t n f  i l  t n f  i l n

- 46a 1 Gevher-i ma ş da v şıl olmadı
 Aş  dery sında ġavv ř olmayan
- 2 Mu r b-i  aş  ile dem-s z olamaz
Bezm-i  uşş   içre ra   s olmayan

6

Me f    l  n me f    l  n fe   l n

- 1 Zeh  devlet zeh  sult n-ı a z m
Yapup minber  odı   lemde bir n m

2 Ḥuşūşā mescid-i Beytü'l-ḥarāmı

Ki oldur kıble her ḥās u ʿāma

3 Yazıldı minber-i ʿarş üzre tārīḥ

Oқundı ḥuṭbe-i vālī-yi İslām

7

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

Taḥsīn u āferin ḳodı tārīḥ-i cāvidan

Bir ad ile Medīne'de merḥūm müstedām

8

Me fā ī lü n me fā ī lü n me fā ī lü n me fā ī lü n

Şuhūdī-zādeler kim oldı sünnet Ḥaḳḳ ḳılur yārī

O dem düşdi aña tārīḥ-i sūz sünnet-i Bārī

9

Mef ū lü fā i lā tü me fā ī lü fā i lün

Sāḳī hilāl-sāğarı bedr ile māh-ı ʿıyd

Ḥurşīd-i mehle aydın olur bezmgāh-ı ʿıyd

10

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Māldur çün mār-ı mansıb ejdehā

Çün zümrüddür dem-i ehl-i fenā

11

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Zīnha(r)¹⁵ ehl-i fenādan olma dūr

Çeşm-i mār olur zümürrüd görse kūr

12

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn

(Fā i lā tūn) (fa'lūn)

1 Nīk u bed her ne ise dünyāda
Kimsenüñ ni'metine itme ḥaşed

2 Çün geçer rūzgār āḥir-i kār
Ne ḳalur ni'met u ne nīk u ne bed

46b 3 Ey ḥarīṣ-i rezīl ü āb ile kül
Rızḳ için kimseye sen itme ḥased

¹⁵ Zīnhar, metnin aslında “zīnha” şeklinde yazılmıştır

13

Fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa'lūn)

Ġam yeme rızķ iĉūn ki dūnyāda
Ẓaminallāhu rızķ-ı küll-i aḥad

14

Fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa'lūn)

Bir kişide ki olsa ḥırs u ḥased
Olur āḥir o bāb-ı Ḥaḳdan red

15

Fā i lā tūn me fā i lūn fā i lūn

Oldı ḥırs u hasedle gör İblis'i
Mübtelā¹⁶

16

Fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fa'lūn)

- 1 Bu teḳālib-i dehrle bil kim
Hiç nā-kes cihanda kes olmaz

¹⁶ Bu mısra metnin aslında tamamlanmamış, eksik bırakılmıştır.

- 2 Eyleseñ kalb ile eger maqlüb
Seg meges ğayrı seg meges olmaz

17

Me fā ī lū n me fā ī lū n fe ū lū n

- 1 Tırāz-ı kisvet-i kizb ile şā'ir
Giyürür 'āriyet ħil'at kelāma
- 2 Urup lāf u güzāf inşāda münşī
Olur ser-nāmeler mübkā-yı ħāme
- 3 İderler nazm u nesr ile mülemma^c
Yazarlar nāmeler nāme kirāma
- 4 Kirām adına şī'r ü ol inşā
Ye nām-ı neng olur ya neng nāme

18

Me fā ī lū n me fā ī lū n fā ū lū n

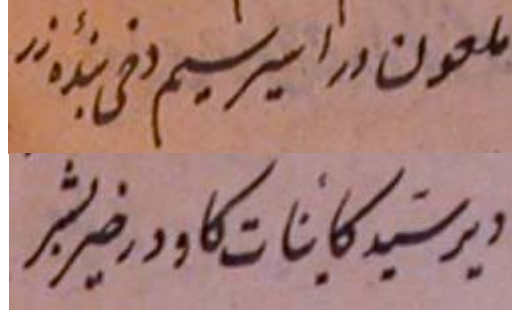
- 1 Yüzine bakma ol āyīnenüñ kim
Nażar kılsañ görine şüret-i deyr
- 2 Yüzüñ āyīnesine kıl nażar kim
Görünmez anda aşlā şüret-i ğayr

19

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fa ʿul

- 47a 1 Gerdūn ҡatı döndürür yek-ser
Yüklenme gam-ı sīm ü zeri eyle Һazer

2



20

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 ʿĀlim olan ʿilm ile ʿāmil gerek
Ol ʿamelden daḥı hem ḥāşıl gerek
- 2 Cehlüñ adın ʿilm oḡur her bu cehl
Anlaruñ adın bilüñ cāhil gerek
- 3 Ehl-i Ḥaḡḡ olan Ḥaḡḡa māyil gerek
Eşidicek ḥaḡ söze ḡāyil gerek
- 4 Dime ʿālim her denī vü cāhile
ʿĀlim olan Ḥaḡḡa bi'l-vāşıl gerek

21

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ruḥlarıñ ayına düşdi göñlümüz
 1 Kaşlarıñ yāyına düşdi göñlümüz
- 2 Bir şaçuñ rāyına düşdi göñlümüz
 2 Ya'ni kim ayına düşdi göñlümüz

22

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bir şacı Leylīye Mecnūn oldu dil
 1 Bir gözi āhūya meftūn oldu dil
- 2 Lā'l-i dūr-bār ile pūr-ḥūn oldu dil
 2 Çıkdı elden gitdi mağbūn oldu dil

23

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 47b Kaşdı Leylī zülfünüñ Mecnūn dile
 47b Zülfdür can gerdeninde selsebil

24

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Küşte-i Mecnūn aşka yog imiş

Āķile ey zūlfi Leylī āķile

25

Mef ū lū me fā i lūn fa ū lūn

- 1 Ey hākim-i şer'-i dīn-i Aḥmed
Ve'y vāris-i ḥāşa Muḥammed
- 2 Şer'-i nebevīdür aslı dinüñ
Dīni bu şer'dürür kişinüñ
- 3 İslām şeri'atiyledür ḥay
Bī-şer' ola bir kişi demek şey
- 4 Şer' ile тұrur bu dīn-i İslām
Bī-şer' ne ḥāş olur ne ḥod ām
- 5 Bī-şer' ola ger cihanda bir kes
Ol ḥāra nekes dinür ne ḥod ḥas
- 6 Şer' eylemedür kişi kemāhī
İcrā-yı evāmir ü nevāhī
- 7 Emr ile olanda ʿabd u meʾmūr
Nehy eyledüğünden olmadur dūr

- 8 Şerʿ eylemedür efendi tahkîk
Aḥvālını emr-i Ḥaḳḳa taṭbîk
- 9 Nehyinden anuñ tecbîn ile
Ḥavf ile olup terebbih ile
- 10 Erbâb-ı ḥaḳîḳat içre tahkîk
Ḥaḳdur bu söze sen eyle taṣdîk
- 11 Yaʿnî ki şerʿiat u ṭarîḳat
Fî-nefsi'l-emr dahı ḥaḳîḳat
- 12 Birdür bu üçü ḥaḳîḳat ey yâr
Münkirdür iden bu nuṭṭa inkâr
- 13 Şerʿ ile bilindi bu ṭarîḳat
Şerʿ ile bulundu hem ḥaḳîḳat
- 14 Şerʿ ile mükerrem oldu Âdem
Şerʿ ile müzeyyen oldu ʿâlem
- 48a 15 Şerʿ ile bilindi ʿabd-ı Mevlâ
Şerʿ ile bulundu Ḥaḳḳ Taʿâlâ
- 16 Şerʿ-i nebevî ṭarîḳ-i ḥaḳdur
Bu yola giden bil ehl-i Ḥaḳ'dur
- 17 Şerʿ ehlidürür ḥaḳîḳât ehli
Şerʿ oldu ṭarîkinüñ hem aşlı

- 18 Ammā nice cāhil müzaḥref
Nāḳış ola fiʿlī ḳavli ecvef
- 19 Maʿlūm ola cehli ʿilmi mechūl
Ḳavlı gibi fiʿli daḥı maʿlūl
- 20 Şarf itse özini nahv u şarfa
Bulmaz bu taşrifinde şarfa
- 21 Fıḳhuñ o ferāyızinde ʿāciz
Ammā ki kelāmı tīz-ser-tīz
- 22 Ne oḳumıř ol uşūl kitābın
Hem añlamamıř öñünde bābın
- 23 Ṭabında cehāleti cübbeli
Farḳ eylemez o cüzʿ-i külli
- 24 Tertīb-i muḳaddemātı bilmez
Taşdıḳ-i taşavvuratı bilmez
- 25 Suḡrāyı şanur o kül-i kübrā
Fikrinde netice yokdur aşlā
- 26 Ne emre vuḳūfı var ne nehye
Naḳdi şanur ol Ḥüseyn neye
- 27 Evhām-ı ḥayāli ile ol ḥar
ʿĀlim şanur özini muḳarrer

- 28 Hakkı geh ulu geh bātıl añlar
Ki bātıl olanı Hakk ol ebter
- 29 Şerʿiñ ne şeriʿatine vākıf
Ne kendü haqıķatine ʿarif
- 30 Şerʿi şanur ol ʿavām fiʿlin
Fehm eylemez havās kavlin
- 31 Şerʿ ile şeriʿat ehliyem dir
Nefsi atına binüp o münkir
- 48b 32 Tez virile ol ehl-i telvīs
Halk içre olur o misl-i iblīs
- 33 İzlāl ider ol habīb-i nāsı
Yā Rab ne ola anuñ cezāsı
- 34 Techıl ider kimin o cāhil
Nā-ḥaḳ yire ceh ile o cāhil
- 35 Tekfīr ider kimini ḥāşā
Şalmağ içün ol cihāna gavḡā
- 36 Yağmaya virir o kendü dīnin
İzhār idüben içinde kīnin
- 37 Akrānı bir iki üç ḥabāiş
Cemʿ olur fesāda ya ʿabes

- 38 Bu böyle dimiş şu şöyle dimiş
Yāḥud ki filan filana küsmiş
- 39 Her kişi bir tarīkle yād
Eylerler idince işe bünyād
- 40 Bu güft ile gūyā otururlar
Bu hırmen-i dīne od ururlar
- 41 Maḳṣūd-ı Şuhūdī bunca sözden
İzhār-ı ḥaḳ itmedür bu yüzden
- 42 Reddi vü ḳabūli ḥod cehūluñ
Yanuñda bir olmadur ḳabūluñ
- 43 Līkin bu tarīḳ ile naṣīḥat
Eyler ider olsa ehl-i ḥikmet
- 44 Bizden bu ḳadardı söyledik bes
‘Ārif olana bu deñlü söz bes
- 45 Oldı ‘ālemde egerçi mu‘teber
Ma‘rifet kesb itmek ey can-peder
- 46 Līk Ḥaḳ’dan ḳābiliyyet şartdur
Ehl odur aña bu söz besdür yeter
- 49a 47 Tۆkuz yüz tۆksan idi sāl-i baḥr
Gelüp Ḥaḳ’dan Şuhūdī emr-i ferman

- 48 Kılām irşād ḥalkā Mesnevīden
İçirem Hızr elinden āb-ı ḥayvan
- 49 Şarāb u şāhid u sākī müheyyā
Şaladur ʿāleme peydā vü pinhan

1

9a

خون لازمی لعل تو شراب اولیتر
جگر من زانش عشق تو کباب اولیتر
من که در بزم ازل هست می لعل نوم
کرفتادم بریت مست خراب اولیتر
به تب سحر نو بیماری ل تا بجای است
کر بیمار تو در پسترتاب اولیتر
بهو می تو موس خاک در دوست من
بسته پر تشویم دیده براب اولیتر
چند در صومعه ای شمع رباخت کرد
بر در پیرغلامی ناب اولیتر
اشکم از ناله خم قامت من نمیشد
باو نه ناب چو با چنگ و رباب اولیتر
باو نه نوشی شهودی چه عجب عاشق شد
ابن جنین طویر در ایام شباب اولیتر

29b

ای مطلع افتاب اقبال طالع زمره تو مهر اقبال
 من که چه خوشم ز روی خوبت از زلف تو ام شوش الحال
 سحر سحر تا هر طره ام من چون زلف تو ام شکسته بال

36b

از بهال عید باشد که چه روز عید تو روز عید مانعی باشد مگر از دید تو
 میدود و طفل اشکم سویشو بهای عید تا به بند مردم چشم بهال عید تو
 نیست ماه نوبت ام عید بر بالای مهر می نماید عکس بروی تو بر خورشید تو
 هر کسی جاودل باشد بامید تو خوش ما امیدم کرد از جا و دلم امید تو
 که شهودی ای بصدایکد راندی از درت من سک کوی صدایکد از تا کید تو

42a

کشم هلال چون ماه مهر ماه رو
 دل در خیال زلفش کشته چو نار مو
 از رنگ روی چون گل در لاله بوی
 از سیل او در باغ رنگ و بو سی
 در باغ روزگاریت باد نسیم چون
 بهر هوای زلفش کرد دجبت و جو

42b

هفتاد و شست یابی با خاطر فرای
 محبوبی ب روی یار نیک خو
 کر پیش چشم آید مادر و نیاید
 چشم دل شهودی از سوی او بسو

47a

من نه سرشادی نه شیون دارم
 نه غصه فرزند غم زن دارم
 ماست می جام استیم مدام
 من قوت نه از کندم و از زن دارم

SONUÇ

Şuhûdî, hem rindane şiirler hem de tasavvufî ve dinî şiirler yazan bir şairdir. Şuhûdî, şiirlerinde konu bütünlüğüne önem vermiştir. Şair eğer bir şiire âşıkâne bir üslûpla başlamışsa şiirin sonuna kadar âşıkâne üslûpla, eğer dinî bir üslûpla başlamışsa şiirin sonuna kadar dinî üslûpla devam etmiştir. Bu bakımdan şiirleri yek-âhenk özelliği gösterir.

Rintçe bir edayla yazdığı şiirlerde, meyhane kültüründen, içki meclislerinden, sevgilinin güzelliğinden bahsetmiştir. Bu tarz şiirlerinde dünyanın gelip geçici olduğunu söylemiş, insanî aşkı, akıcı bir dille ifade etmiştir. Bu tür şiirlerinde tabiatın güzelliklerini, sevgilinin güzellik unsurlarını çağrıştıracak biçimde lirik bir edayla vermiştir. Ayrılık acısını, aşkın verdiği ıstırapı, vuslatı, rakiplerin durumunu, sevgilinin yüz vermemesini gayet akıcı ve başarılı bir üslûpla anlatmıştır.

Rindane üslûpla yazılan şiirlerinde zahidin kaba sofuluğu eleştirilmiş, rindin dünyaya kayıtsızlığı övülmüştür. Meyhanede kendinden geçmiş bir vaziyette dolaşmak tesbih çekmeye yeğlenmiştir.

Şuhûdî, dinî ve tasavvufî şiirlerinde ise rindane tarzda yazdığı şiirlerin tam tersi bir üslûp kullanır. Bu şiirlerde meyhane gitmiş yerine tarikat, rind gitmiş yerine zahid, dünyevî aşk gitmiş yerine ilâhî aşk gelmiştir. Bu yönüyle Şuhûdî, farklı iki kişilik göstermektedir.

Dinî ve tasavvufî şiirlerinde şair, olgun bir yapıya bürünüp insanlara öğüt verir. Bu tür şiirlerde ulaşılmak istenilen ilâhî aşktır. İlâhî aşka ulaşabilmenin yolu olarak da dergâh gösterilir. Dergâhta acı çekmeden olgunlaşamayacağını söyler.

Mevlânâ'ya ve Mevleviliğe atıfta bulunup, Haydarîlik gibi bazı tarikatlardan bahsederek bunların övgüsü yapılır.

Şair, dil bakımından da konularda olduğu gibi farklılık gösterir. Özellikle, dinî ve tasavvufî şiirlerinde ağıdalı bir dil kullanmıştır. Bu şiirlerde Arapça ve Farsça kelimeler kullanılmış, bunlarla uzun tamlamalar yapılmıştır.

Özellikle âşıkâne tarzdaki gazeller başta olmak üzere bazı şiirlerini ise gayet sade bir dille yazmıştır.

Şuhûdî, edebî sanatları da başarılı bir şekilde kullanmıştır. Anlamla ilgili sanatlara ağırlık vermiş, fakat söz sanatlarını fazla kullanmamıştır. Telmihler, irsal-ı meseller, tenasüp sanatları en yoğun kullandığı sanatlardır.

Şair, sanatları başarılı bir şekilde uygularken bir yandan da anlama önem vermiştir. Söz uğruna anlamı geri plâna atmamıştır.

Şair, vezin kullanımında da başarılıdır. Genellikle aruz vezninin karışık kalıplarını tercih etmiştir.

Uyak ve redif kullanmada şair genellikle başarılıdır.

Divançede, nazım biçimi olarak daha çok gazeller vardır. Gazellerin yanı sıra bir şarkı, bir mesnevi ve birkaç tane de kıt'a, tuyuğ ve müfrede yer verilmiştir.

Şuhûdî, edebiyat tarihimizde tanınmış bir şair değildir. Fakat etkili ve akıcı şiirlerinin dikkate değer olduğunu düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

ATLANSOY, Kadir (1998), *Bursa Şairleri*, Bursa: Asa Yayınları.

BANARLI, Nihad Sami (1987), *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

BEYANİ, *Tezkiretü'ş-Şu'ara*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No:3329, İstanbul.

BURSALI Mehmed Tahir (1915), *Osmanlı Müellifleri*, c.2, İstanbul: Meral Yayınları.

Dünden Bugüne Büyük Türk Klasikleri (1986), İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayınları.

Derleme Sözlüğü (1993), Ankara:TDK Yayınları

DEVELLİOĞLU, Ferit (1986), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.

DİLÇİN, Cem (1983), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.

EYUBOĞLU, İsmet Zeki (1994), *Divan Şiiri*, c.1, İstanbul: Say Yayınları.

İPEKTEN, Haluk-Mustafa İSEN-Recep TOPARLI-Naci OKÇU-Turgut KARABEY (1988), *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: KTB Yayınları.

İstanbul Kütüphaneleri Türkiye Yazma Divanlar Kataloğu (1968), c.3-4, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

KINALIZÂDE Hasan Çelebi (1978), *Tezkiretü'ş-Şuara*, c.1, Ankara: TTK Yayınları.

MEHMED, Süreyya (1971), *Sicill-i Osmânî*, c.3, Almanya: Gregg International Publishers Limited.

MENGİ, Mine (1999), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Milli Kütüphane Yazmalar Kataloğu, (1988), c.2, Ankara: Milli Kütüphane Basımevi.

ONAY, Ahmet Talat (1993), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Ankara: TDV Yayınları.

PALA, İskender (1989), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınevi.

SARI, Mevlût (1982), *Arapça Türkçe Lûgat (El-Mevârid)*, İstanbul: Bahar Yayınları

ŞEHİD Ali Paşa, *Zübdetü'l-Eş'ar*, Süleymaniye Kütüphanesi, No: 1877, İstanbul.

ŞEMSEDDİN Sâmi (1996), *Kâmusu'l-Âlâm*, c.4, Ankara: Kaşkar Neşriyat.

ŞEYHİ Mehmed Efendi (1989), *Şakâik-i Numâniye ve Zeyilleri-Vekâyîü'l Fudalâ*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

ŞÜKUN, Ziya (1984), *Gencîne-i Güftâr (Ferheng-i Ziyâ) Farsça Türkçe Lügât*, İstanbul: MEB Yayınları.

Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü (1988), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1981), *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

.....(1981), *Osmanlı Türkçesi Grameri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

TULUM, Mertol (2000), *Tarihî Metin Çalışmalarında Usûl*, İstanbul: Deniz Kitabevi.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c.8, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu (1968), c.2, İstanbul: MEB Yayınları.

Türkçe Yazmaları Toplu Kataloğu, (1984), Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (1986), Ankara: Başbakanlık Basımevi.

.....(1979), Ankara: TTK Basımevi..

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu (2001),
İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yeni Tarama Sözlüğü (1983), Ankara: TDK Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ertuğrul CAN

Doğum Yeri ve Tarihi : Saimbeyli, 23.04.1977

Medenî Durumu: Bekâr

Eğitim Bilgileri

Yüksek Lisans: (2002-2005) Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi: “Şuhûdî Divançesi”.

Lisans: (1997-2001) Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bitirme Tezi: “Hayali Bey Divanı’ndaki Tasavvuf Terimleri”.

Ortaöğretim: Dadaloğlu Lisesi, Haziran 1996.

Yabancı Dil: İngilizce

İş Deneyimi: 2001-2005 Tahsilli İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmeni